

De Nederlandse conjunctuur

2002, aflevering 3

Verantwoording

Met de in 2000 opgestarte publicatie *De Nederlandse conjunctuur* wordt op basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven. Deze aflevering bevat de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen 2002-I.

Waar mogelijk zijn de gegevens over het eerste kwartaal van 2002 aangevuld met indicatoren voor het tweede kwartaal van 2002. Daarbij gaat het onder meer om de Consumentenprijsindex, de Consumptie-index, het Consumenten Conjunctuur Onderzoek, de Conjunctuurtesten van de industrie en de zakelijke dienstverlening en de Productie-index van de industrie.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers Utrecht

Inlichtingen

Tel.: (045) 570 70 70
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg/Heerlen, 2002.
Bronvermelding is verplicht.
Vereenvoudiging voor eigen gebruik of
intern gebruik is toegestaan.

Prijzen zijn excl. administratie- en
verzendkosten
Abonnementsprijs: € 34,00
Prijs per los nummer: € 12,50
Kengetal: P-104
ISSN 1566-3191

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Verantwoording	2
Verklaring der tekens	4
Summary	7
1. Macro-economisch beeld	10
2002-I: Groei verder teruggelopen	10
2002-II: Nog geen duidelijk herstel	12
2. Bestedingen	14
2.1 Consumptiegroei blijft op peil	14
2.2 Investerings: herstel blijft uit	16
2.3 In- en uitvoer: daling vlakkt af	16
3. Productie	18
3.1 Landbouw: groei tuinbouw	18
3.2 Delfstoffenwinning: afzetprijzen blijven dalen	19
3.3 Industrie: productievolume wederom kleiner	19
3.4 Voeding: ruilvoet beter	20
3.5 Papier: forse daling inkomen	20
3.6 Aardolie-industrie: productie groter, inkomen lager	20
3.7 Chemische basisproducten: productiewaarde lager	20
3.8 Eindchemie: nominale groei trekt aan	21
3.9 Rubber en kunststof: productiewaarde lager	21
3.10 Metaalindustrie: productiewaarde weer gedaald	22
3.11 Machine-industrie: daling nominale groei	22
3.12 Elektrotechniek: productiewaarde sterk gedaald	23
3.13 Transportmiddelenindustrie: productie daalt	23
3.14 Bouwnijverheid: kleine stijging van de productie	24
3.15 Handel en reparatie: groei groothandel valt terug	24
3.16 Horeca: hogere omzet door prijsstijgingen	24
3.17 Financiële instellingen: geen reële groei	25
3.18 Kleiner productievolume in de uitzendbranche	25
3.19 Groei zakelijke dienstverleners loopt verder terug	25
3.20 Hoge groei overheid zet zich voort	25
3.21 Groei zorg blijft hoog	25
4. Prijzen en lonen	27
4.1 Prijzen verbruik industrie harder gedaald dan afzetprijzen	27
4.2 Stijging consumentenprijzen vlakkt af	27
4.3 CAO-loonstijging stabiel	27
4.4 Prijsontwikkelingen Kwartaalrekeningen	27
5. Inkomen en arbeid	29
Tabellen	32
Tables	32
Begrippenlijst	54
Main concepts	54

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2001–2002	= 2001 tot en met 2002
2001/2002	= het gemiddelde over de jaren 2001 tot en met 2002
●	= niet aangepast aan jaarcijfers NR
□	= in overeenstemming met voorlopige jaarcijfers NR
■	= in overeenstemming met nader voorlopige jaarcijfers NR

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Explanation of symbols

.	= data not available
*	= provisional figure
x	= publication prohibited
–	= nil
–	= (between two figures) inclusive
0 (0,0)	= the figure is less than half of the chosen unit
a blanc	= category not applicable
2001–2002	= 2001 to 2002 inclusive
2001/2002	= the average of the years 2001 to 2002 inclusive
●	= not adjusted to annual figures NA
□	= adjusted to first preliminary annual NA figures
■	= adjusted to second preliminary annual NA figures

In case of rounding the total may not completely match the sum of the added numbers.

Afsluitdatum gegevensverwerking voor tabellen en persbericht:
3 juli 2002.
De tekst van deze publicatie is tot 1 augustus 2002 bijgewerkt.

Closing data of data processing for tables and press release:
July 3 2002.
The text in this publication has been updated until August 1 2002.

Short term indicators

	Unit	2000		2001				2002	
		IV	I	II	III	IV	I	II	
Economic growth									
Netherlands	% volume growth	2,2	1,5	1,6	1,0	0,4	0,2	.	
Germany	% volume growth	2,5	1,8	0,7	0,4	0,0	-0,2	.	
EU-15	% volume growth	2,8	2,4	1,6	1,4	0,6	0,4	.	
US	% volume growth	2,8	2,6	1,2	0,5	0,5	1,7	.	
Japan	% volume growth	2,3	1,4	-0,6	-0,5	-1,9	-1,7	.	
Expenditure and foreign trade									
Imports of goods and services	% volume growth	8,8	5,9	1,8	1,3	-5,0	-4,4	.	
Exports of goods and services	% volume growth	9,3	5,4	2,4	0,4	-4,1	-3,1	.	
Consumption	% volume growth	2,9	1,7	2,2	1,7	1,9	1,8	.	
Collective	% volume growth	1,1	1,9	1,4	2,3	2,7	2,6	.	
Individual	% volume growth	3,2	1,7	2,3	1,7	1,8	1,7	.	
Gross fixed capital formation	% volume growth	1,1	-0,3	-1,8	-1,1	-1,2	-0,9	.	
Businesses	% volume growth	0,5	-0,9	-2,7	-2,8	-2,2	-1,9	.	
Government	% volume growth	4,3	3,9	3,8	8,1	4,5	5,6	.	
Surplus of the nation on current transactions	in % GDP	5,3	4,1	2,8	9,1	5,8	4,8	.	
Production (value added)									
Producers of goods	% volume growth	1,4	-0,1	0,6	-0,1	-0,5	-1,3	.	
Producers of commercial services	% volume growth	3,1	2,4	1,7	1,1	-0,1	0,1	.	
Producers of non-commercial services	% volume growth	1,3	3,3	3,3	2,9	3,1	3,0	.	
Prices, wages and interest rates									
Consumer price index	% change	3,0	4,4	4,7	4,6	4,3	3,8	3,4	
Producers' prices manufacturing industry: output	% change	11,4	6,4	4,8	-0,3	-4,9	-3,5	.	
Producers' prices manufacturing industry: input	% change	17,6	7,2	5,6	-2,2	-9,7	-5,9	.	
Crude oil, North Sea Brent	\$ per barrel	30,07	26,42	27,61	25,86	19,98	21,60	25,45	
US dollar	euro	1,15	1,08	1,15	1,12	1,12	1,14	1,09	
Monthly contract wages	% change	3,0	3,3	4,5	5,1	5,2	5,2	4,2	
Call money	%	4,8	4,8	4,8	4,3	3,6	3,3	3,3	
Average yield to maturity	%	5,2	4,8	5,0	4,8	4,5	4,9	5,0	
Assets and financing									
CBS share price index ¹⁾	% change	-4,9	-10,8	3,5	-20,2	9,7	5,2	-14,2	
Savings	% change	3,0	7,0	10,0	12,0	13,0	12,0	.	
Consumer credit	% change	2,0	-8,0	-9,0	-7,0	-11,0	-8,0	.	
Labour market									
Paid employment in full-time equivalents	% change	1,8	2,1	2,3	2,2	2,0	1,4	.	
Hours worked by temporary workers	% change	-17,0	-11,0	-10,0	-11,0	.	.	.	
Registered unemployment	%	2,6	2,4	1,8	2,0	1,9	2,2	.	
Vacancies	x 1 000	204	216	218	171	164	178	.	
Sentiment									
Producers' confidence manufacturing industry	level (%)	5,8	1,6	-1,5	-2,5	-4,9	-1,4	-2,4	
Consumer confidence	level (%)	19,6	10,5	-0,5	-4,1	-9,3	-4,8	-17,8	
Calendar and season									
Shopping days		76	77	74	78	77	76	74	
Working days		63	64	62	65	64	63	62	

1) Change on previous period.

Summary

Following a deceleration in 2001, Dutch economic growth slowed down further in the first quarter of 2002. GDP volume growth arrived at 0.2% compared with one year earlier. After adjustment for seasonal and calendar effects, quarter-on-quarter growth practically came to a standstill since mid-2001. In the first quarter of 2002 a minimal growth was measured (+0.1%).

GDP price increase levelling off further

In the first quarter of 2002, the GDP price level was 3.0% higher than one year earlier. This implies a further slowing down of price increases. In the second, third and fourth quarter of 2001, the price increases also were lower than in the previous quarter. In the first quarter of 2001 the highest price increase since the early eighties was recorded (+5.6%). Inflation (measured by the consumer price index) was also levelling off in the first quarter of 2002, from 4.3% in the fourth quarter of last year to 3.8% in the first quarter. In the first half of 2001, inflation increased strongly.

Labour productivity down again

Because of the delayed reaction of the labour market to the rapid deceleration of production growth, labour productivity dropped by 1%. Such a drop has not been seen before in the post-war period. The drop however continued into the first quarter of 2002. Job growth did slow down though, to 2.0% in the fourth quarter. In the first quarter of 2002 job growth further falls, to 1.5%. The number of open job vacancies has also been dropping, while unemployment started to increase.

Lowest average wage since end of 1999

The wage rises decelerated in the first quarter. The average wages per labour year are 4.6% up from one year earlier. This is the lowest increase since the fourth quarter of 1999.

Operating surplus down for second time

The total value of the wage sum once again rose slightly faster in the first quarter than total income, pushing up further the share of the wage sum in GDP. This also was the case in the previous quarters. The value of net operating surplus – the income of enterprises and the self-employed – total is 5.8% lower than in the first quarter of 2001. The fourth quarter of 2001 already showed a drop in entrepreneurial income of –4.0%.

Investment still down

Like in the preceding four quarters, in the first quarter of 2002 investment spending was lower than one year earlier (–0.9%). Especially private sector investment was down. Public sector investment was still growing, by 5.6% in the first quarter.

Consumption growth slow but stable

The growth of individual consumption (1.7%) was slightly lower than in the fourth quarter (1.8%). This increase is low in comparison to previous years, but seems fairly stable. In particular, spending on consumer durables and on services grew less fast than in previous years.

Lower exports

Exports in the first quarter show a volume drop of 3.1% compared to one year earlier. In the previous quarter exports were also down. In the first quarter, the drop in exports was mainly caused by re-exports and exports of services by Dutch producers. Re-exports concern goods that are produced abroad, that are redistributed to foreign countries through distribution companies in the Netherlands, such as computers and electronics. The exports of services dropped 1.6% in volume in the first quarter. This is less than in the fourth quarter of 2001 (4.3%). Exports of goods produced in the Netherlands in the first quarter were practically as large as one year earlier (–0.1%). In the fourth quarter of 2001, volume still dropped by 1.0%.

Imports also lower in first quarter

Imports in the first quarter are also lower than one year earlier (–4.4%). This partly concerns the large drop in re-exports. Apart from that, the use of raw materials and semi-finished products by Dutch companies also diminished.

Agriculture recovering from foot-and-mouth crisis

Agriculture appears to be further recovering from the consequences of the foot-and-mouth disease crisis in the second quarter of 2001. The volume of value added is up 3.7% from one year earlier, after a modest growth of 0.1% in the previous quarter. In the second and third quarter value added dropped, by 2.4% and 0.8% respectively. Due to an improvement of output prices, value added in euro increased by 11.3%.

New production drop in manufacturing

The production volume in the manufacturing industry in the first quarter was 2.5% smaller than one year earlier. In the third and fourth quarter of 2001 production figures were also lower. In the first quarter the decrease is smaller than in the previous quarter, indicating that the manufacturing industry has passed the trough as far as the volume developments are concerned. Practically all branches in manufacturing showed a production drop, except for the chemical and petrochemical industry.

Recovery construction continued

In construction, growth in the first quarter of 2002 amounted to 1.6%. In the previous two quarters, volume increases of value added were also recorded.

Minimal growth in commercial services

The suppliers of commercial services showed a small growth in the first quarter (+0.1%). In the fourth quarter of 2001 there was a small decrease for the first time since early 1993 (–0.1%). In the period 1995–2000 this branch was growing with annual growth figures between four and six percent. Especially in trade, hotels, restaurants and cafes, transport and temp agencies the volume of value added is lower than one year earlier. Due to price increases the income earned in euro in the commercial services still was 4% up compared to one year earlier.

Growth in the communication businesses did not drop further in the first quarter. In the financial services however, growth was

again lower than in the previous quarter. Both branches were growing fast in the past few years.

High growth in non-commercial services

Volume growth was practically stable in the first quarter in the non-commercial services. General government, education and care on average showed growth rates of 3.0%. Consequently, these branches were amongst the fastest growing sectors of the Dutch economy.

2002-II: no clear recovery

Economic growth further decreased in the first quarter of 2002. For the second quarter, the first economic data do not indicate a clear recovery. Individual consumption in April was up 2.3% compared to one year earlier, keeping growth rates at level. Consumer confidence in the second quarter is 13 points lower than in the first quarter. The willingness to buy also dropped considerably, by 11 points. Consumers also indicate that they find

the time increasingly unfavourable for making large purchases. In the past, similar drops of these indicators were followed by lower growth rates of consumption with a delay of several months.

Data from the Production index of manufacturing industry indicate that the decrease in production is stable in the second quarter. The average daily production in manufacturing in April-May was 3.7% below the level of one year earlier. This drop was just as large as in the first quarter.

According to the Foreign Trade Statistics, value of Dutch exports in April-May 2002 was 6% lower than in the same period last year. This was partly due to lower industrial output prices. In the first quarter exports value was 8% down compared to one year earlier. Until May, the business tendency survey in industry shows no clear improvement of the order intake from abroad. Because of the importance of manufacturing for the development of total exports, a rapid return of higher growth rates for Dutch exports is not anticipated.

Inflation drops in the second quarter, to 3.4%. In the first quarter inflation still was 3.8%. Manufacturing output prices in the second quarter remain lower than in the same quarter of 2001.

Staat 1
Conjunctuurindicatoren

	Eenheid	2000				2001				2002	
		IV	I	II	III	IV	I	II	I	II	
Economische groei											
Nederland	% volumegroei	2,2	1,5	1,6	1,0	0,4	0,2	.	.	.	
Duitsland	% volumegroei	2,5	1,8	0,7	0,4	0,0	-0,2	.	.	.	
EU-15	% volumegroei	2,8	2,4	1,6	1,4	0,6	0,4	.	.	.	
VS	% volumegroei	2,8	2,6	1,2	0,5	0,5	1,7	.	.	.	
Japan	% volumegroei	2,3	1,4	-0,6	-0,5	-1,9	-1,7	.	.	.	
Bestedingen en buitenlandse handel											
Invoer goederen en diensten	% volumegroei	8,8	5,9	1,8	1,3	-5,0	-4,4	.	.	.	
Uitvoer goederen en diensten	% volumegroei	9,3	5,4	2,4	0,4	-4,1	-3,1	.	.	.	
Consumptie	% volumegroei	2,9	1,7	2,2	1,7	1,9	1,8	.	.	.	
Collectief	% volumegroei	1,1	1,9	1,4	2,3	2,7	2,6	.	.	.	
Individueel	% volumegroei	3,2	1,7	2,3	1,7	1,8	1,7	.	.	.	
Bruto investeringen in vaste activa	% volumegroei	1,1	-0,3	-1,8	-1,1	-1,2	-0,9	.	.	.	
Bedrijven	% volumegroei	0,5	-0,9	-2,7	-2,8	-2,2	-1,9	.	.	.	
Overheid	% volumegroei	4,3	3,9	3,8	8,1	4,5	5,6	.	.	.	
Saldo lopende transacties met het buitenland	in % BBP	5,3	4,1	2,8	9,1	5,8	4,8	.	.	.	
Productie (toegevoegde waarde)											
Goederenproducenten	% volumegroei	1,4	-0,1	0,6	-0,1	-0,5	-1,3	.	.	.	
Producenten van commerciële diensten	% volumegroei	3,1	2,4	1,7	1,1	-0,1	0,1	.	.	.	
Producten van niet-commerciële diensten	% volumegroei	1,3	3,3	3,3	2,9	3,1	3,0	.	.	.	
Prijzen, Cao-lonen en rentestanden											
Consumentenprijsindex	% mutatie	3,0	4,4	4,7	4,6	4,3	3,8	3,4	.	.	
Producentenprijsindexcijfer industrie afzet	% mutatie	11,4	6,4	4,8	-0,3	-4,9	-3,5	.	.	.	
Producentenprijsindexcijfer industrie verbruik	% mutatie	17,6	7,2	5,6	-2,2	-9,7	-5,9	.	.	.	
Aardolie, North Sea Brent	\$ per barrel	30,07	26,42	27,61	25,86	19,98	21,60	25,45	.	.	
Amerikaanse dollar	euro	1,15	1,08	1,15	1,12	1,12	1,14	1,09	.	.	
Cao-lonen per maand	% mutatie	3,0	3,3	4,5	5,1	5,2	5,2	4,2	.	.	
Daggeldrente	%	4,8	4,8	4,8	4,3	3,6	3,3	3,3	.	.	
Rendement op staatsobligaties	%	5,2	4,8	5,0	4,8	4,5	4,9	5,0	.	.	
Vermogen en financiering											
CBS-herbeleggingsindex ¹⁾	% mutatie	-4,9	-10,8	3,5	-20,2	9,7	5,2	-14,2	.	.	
Spaartegoeden	% mutatie	3,0	7,0	10,0	12,0	13,0	12,0	.	.	.	
Verstrekt consumptief krediet	% mutatie	2,0	-8,0	-9,0	-7,0	-11,0	-8,0	.	.	.	
Arbeidsmarkt											
Arbeidsvolume van werknemers	% mutatie	1,8	2,1	2,3	2,2	2,0	1,4	.	.	.	
Aantal uren van uitzendkrachten	% mutatie	-17,0	-11,0	-10,0	-11,0	.	.	.	.	.	
Geregistreerde werkloosheid	%	2,6	2,4	1,8	2,0	1,9	2,2	.	.	.	
Aantal vacatures	x 1 000	204	216	218	171	164	178	.	.	.	
Stemming											
Producentenvertrouwen industrie	niveau (%)	5,8	1,6	-1,5	-2,5	-4,9	-1,4	-2,4	.	.	
Consumentenvertrouwen	niveau (%)	19,6	10,5	-0,5	-4,1	-9,3	-4,8	-17,8	.	.	
Kalender en seizoenen											
Koopdagen		76	77	74	78	77	76	74	.	.	
Werkdagen		63	64	62	65	64	63	62	.	.	

¹⁾ Veranderingen t.o.v. de voorgaande periode.

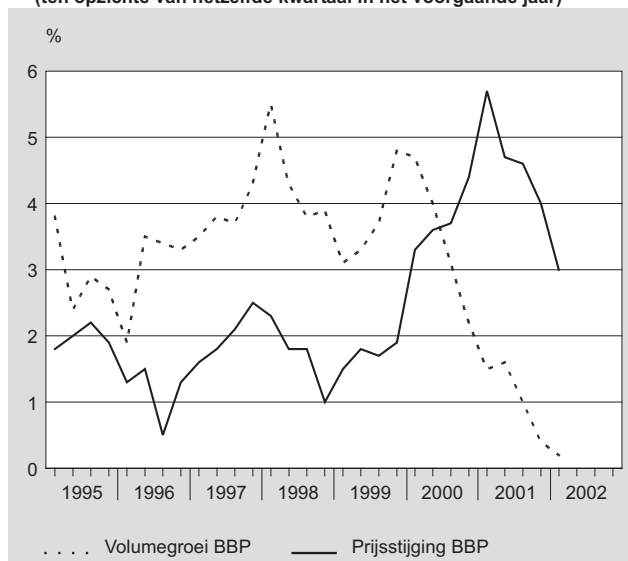
1. Macro-economisch beeld

Nadat de Nederlandse economie in 2001 al in een lagere versnelling ging draaien, laat begin 2002 een verdere vertraging van de economische groei zien. De volumestijging van het bruto binnenlands product bedroeg in het eerste kwartaal 0,2% ten opzichte van een jaar eerder. In 2001 groeide de economie met 1,1%. De eerste indicatoren voor het tweede kwartaal van 2002 wijzen nog niet onmiddellijk op een duidelijk herstel.

De Nederlandse economische groei is in het eerste kwartaal van 2002 opnieuw lager dan in het voorgaande kwartaal. De volumetoename van het bruto binnenlands product (BBP) bedraagt 0,2% ten opzichte van een jaar eerder. In het vierde kwartaal van 2001 bedroeg de groei nog 0,4% en in het tweede en derde kwartaal 1,6% en 1,0%.

Na correctie voor seizoen- en kalendereffecten, is de conjunctuurrelevante groei sinds medio 2001 volledig tot stilstand gekomen. In het derde kwartaal van 2001 vond er geen groei plaats ten opzichte van het voorgaande kwartaal (zie staat 2 en 3). Het vierde kwartaal liet zelfs een kleine krimp van 0,1% zien, gevolgd door een zeer kleine groei van 0,1% in het eerste kwartaal van 2002. Volgens een veelgebruikte definitie is sprake van een recessie als de conjunctuurrelevante groei twee opeenvolgende kwartalen negatief is. Volgens deze definitie is er de afgelopen kwartalen nog net geen recessie geweest.

1. Bruto binnenlands product: volume- en prijsontwikkeling (ten opzichte van hetzelfde kwartaal in het voorgaande jaar)

Staat 2
Bruto binnenlands product

	2000				2001				2002	
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	<i>mld euro ; prijsniveau 1995</i>									
Oorspronkelijk BBP	88,6	92,1	87,9	93,4	90,0	93,6	88,8	93,8	90,2	
Winter- en kalendereffecten	0,2	0,0	0,0	0,4	0,5	0,0	0,0	0,2	0,5	
Genormaliseerd en gestandaardiseerd BBP	88,8	92,1	87,9	93,8	90,4	93,6	88,8	94,0	90,7	
Seizoeneffecten	0,9	-1,8	2,8	-2,5	0,9	-1,9	2,8	-2,5	1,0	
Conjunctuurrelevant BBP	89,8	90,3	90,7	91,3	91,4	91,6	91,6	91,5	91,6	

De voortgaande groeivertraging komt ook naar voren in een aantal andere conjunctuurindicatoren. Zo is met name het consumentenvertrouwen begin 2002 verder teruggelopen, na een ogenschijnlijk herstel eind 2001.

De stagnatie van de economische activiteit heeft begin 2002 ook de arbeidsmarkt bereikt. Dit is niet ongebruikelijk: de arbeidsmarkt reageert doorgaans met een vertraging van ongeveer een jaar op versnellingen en vertragingen in de economische groei. Nadat de banengroei in 2001 nog boven de 2% bleef, zakt deze in het eerste kwartaal van 2002 terug tot 1,5%. Na correctie voor seizoeninvloeden was de werkloosheid in de tweede helft van 2001 stabiel. Voor het eerst sinds lange tijd vertoont het aantal werklozen in het eerste kwartaal weer een stijgende lijn. Het aantal vacatures liep in de tweede helft van 2001 terug in vergelijking met een jaar eerder. Deze ontwikkeling zet begin 2002 door. De spanning op de arbeidsmarkt neemt derhalve duidelijk af.

2002-I: Groei verder teruggelopen

In het eerste kwartaal van 2002 is de economische groei uitgekomen op 0,2%. Dat is opnieuw lager dan in de voorgaande kwartalen. Net als in het voorgaande kwartaal is er in het eerste kwartaal minder geïnvesteerd en minder geëxporteerd dan een jaar eerder. Bovendien zijn de voorraden verkleind, als aanpassing aan de teruglopende vraag naar industrieproducten. Dit heeft een drukkend effect op de economische groei in het eerste kwartaal. Alleen de consumptiegroei is nauwelijks ingezakt en komt ongeveer even hoog uit als in het derde en vierde kwartaal van 2001. Opnieuw is de overheidsconsumptie de sterkst groeiende bestedingscategorie. De overheidsconsumptie in 2001 heeft in feite de rol van motor van de economie overgenomen van de uitvoer. De inflatie is in het eerste kwartaal van 2002 opnieuw teruggelopen. Ook de prijsstijging van het BBP als geheel komt in het eerste kwartaal 2002 fors lager uit dan in het vierde kwartaal van 2001.

De stijging van de totale aan werknemers betaalde loonsom (6,1%) in het eerste kwartaal is hoger dan de waardeontwikkeling van het BBP (3,3%). Evenals in het voorgaande kwartaal is het netto ondernemersinkomen lager dan een jaar eerder (-1,4 miljard euro).

Bestedingen: investeringen en uitvoer dalen

Net als in de voorgaande vier kwartalen is er in het eerste kwartaal van 2002 minder geïnvesteerd dan een jaar eerder: er is sprake van een volumedaling van 0,9%. Met name de investe-

ringen van bedrijven zijn gedaald. Vooral door de landbouw, de nijverheid, de handel en de vervoer-, opslag- en communicatie-bedrijven wordt minder geïnvesteerd dan een jaar eerder. De overheidsinvesteringen daarentegen blijven met 5,6% groeien in het eerste kwartaal.

De groei van de individuele consumptie van 1,7% komt iets lager uit dan in het vierde kwartaal (1,8%). Deze stijging is gering in vergelijking met eerdere jaren, maar wel stabiel. Vooral de bestedingen aan duurzame consumptiegoederen en aan diensten nemen minder snel toe dan in de voorgaande jaren. De consumptie van voedings- en genotmiddelen is in het eerste kwartaal 0,5% hoger dan een jaar eerder. Dit komt overeen met de groei in de afgelopen jaren, want al geruime tijd schommelt de volumestijging rond de één procent.

Bij de uitvoer laat het eerste kwartaal van 2002 vergeleken met een jaar eerder opnieuw een volumedaling zien van 3,1%. Ook in het voorgaande kwartaal was er sprake van een lagere export. De daaraan voorafgaande vier kwartalen lieten al een teruglopende volumestijging zien. De grote terugval in de uitvoergroei hangt samen met de wereldwijde vertraging van de economische groei. De Nederlandse exporteurs konden zich hieraan niet onttrekken.

Voor het derde achtereenvolgende kwartaal is de uitvoergroei lager dan de stijging van de binnenlandse bestedingen. De exportmotor van de economie hapert dus. De daling van de uitvoer komt in het eerste kwartaal vooral voor rekening van de wederuitvoer en van de uitvoer van diensten van Nederlandse producenten. De wederuitvoer betreft in het buitenland geproduceerde goederen, zoals computers en elektronica, die via in Nederland gevestigde distributiebedrijven naar andere landen worden verspreid. Het mutatie van de wederuitvoer loopt terug van 1,3% in het derde kwartaal naar -8,4% in het vierde kwartaal en -8,0% in het eerste kwartaal van 2002. Voor de wederuitvoer zijn dit lage percentages, want de afgelopen jaren lag de gemiddelde stijging van de wederuitvoer ruim boven de 10%.

Bij de uitvoer van diensten is er in het eerste kwartaal sprake van een volumedaling van 1,6%. Daarmee is de daling minder sterk dan in het vierde kwartaal van 2001 (-4,3%).

Het volume van de uitvoer van in Nederland geproduceerde goederen daalt in het eerste kwartaal met 0,1% in vergelijking met een jaar eerder. In het vierde kwartaal van 2002 was nog sprake van een volumedaling van 1,0%.

Ook invoer in eerste kwartaal lager

Ook bij de invoer is er in het eerste kwartaal sprake van een daling ten opzichte van een jaar eerder (-4,4%). Onder andere de invoer van landbouwproducten, machines en apparaten, vervoermiddelen, basismetaleen en metaalproducten is teruggelopen, deels samenhangend met de grote terugval in de wederuitvoer. Ook het gebruik van grondstoffen en halffabrikaten door het Nederlandse bedrijfsleven is gedaald.

Productie: dalingen bij industrie en handel en horeca

Aan de productiekant van de economie is er bij de industrie en de bedrijfstak handel en horeca opnieuw sprake van een lagere productie dan een jaar eerder. Ook in de voorgaande kwartalen liep het groeitempo hier al terug. Daarnaast is er in het eerste kwartaal ook bij de delfstoffenwinning en de energie- en waterleidingbedrijven sprake van een lagere toegevoegde waarde. Dit hangt echter deels samen met weersomstandigheden. De bouwnijverheid toont opnieuw een groei. Bij de vervoer- en communicatiebedrijven is sprake van een kleine groei, nadat in het voorgaande kwartaal de groei van de afgelopen jaren was omgeslagen in een daling. Vooral de afgenomen vraag naar vervoer speelt daarbij een rol. De stijging bij de financiële en zakelijke dienstverleners valt opnieuw iets terug, tot 0,6%. In de periode 1997-2000 bedroeg de groei hier nog acht à negen procent, vooral door de opkomst van datacommunicatie, mobiel telefoneren, internet en dergelijke.

De landbouw lijkt zich in het eerste kwartaal verder te herstellen van de gevolgen van de MKZ-crisis in het tweede kwartaal van 2001. Het volume van de toegevoegde waarde ligt 3,7% hoger dan een jaar eerder, nadat in het voorgaande kwartaal al een bescheiden groei van 0,1% was gerealiseerd. In het tweede en derde kwartaal van 2001 was er nog sprake van dalingen, van achtereenvolgens 2,4% en 0,8%. Door een verbetering van de afzetprijzen steeg de toegevoegde waarde in euro's in het eerste kwartaal van dit jaar zelfs met 11,3%.

In de industrie is het productievolume in het eerste kwartaal 2,5% kleiner dan een jaar eerder. Ook in het derde en vierde kwartaal van 2001 was er sprake van een lagere productie. In het eerste kwartaal is de daling minder sterk dan in het voorgaande kwartaal, wat erop zou kunnen duiden dat voor de volume-ontwikkeling in de industrie voorlopig het dieptepunt voorbij is. Doordat in het eerste kwartaal de daling van de afzetprijzen is opgelopen, is de daling van de toegevoegde waarde in euro's echter sterker dan in het voorgaande kwartaal. In het eerste kwartaal is het bedrag dat voor lonen, afschrijvingen en winsten beschikbaar is 3,5% lager dan een jaar eerder, terwijl die daling in het vierde kwartaal van 2001 nog 1,3% bedroeg. Bijna alle bedrijfstakken binnen de industrie vertonen een krimp, met uitzondering van de chemische en de aardolie-industrie.

In de bouwnijverheid is in het eerste kwartaal van 2002 sprake van een groei van 1,6%. Ook de voorgaande twee kwartalen lieten een volumestijging van de toegevoegde waarde zien.

De commerciële dienstverlening vertoont een kleine groei van 0,1% ten opzichte van een jaar eerder. In het vierde kwartaal van 2001 was er voor het eerst sinds begin 1993 sprake van een kleine krimp van 0,1%. In de periode 1995-2000 kende deze bedrijfstak nog groeicijfers tussen de 4 en 6 procent. Bij de handel en horeca, de vervoerbedrijven en de uitzendbureaus ligt het volume van de toegevoegde waarde lager dan een jaar eerder. In

Staat 3
Bruto binnenlands product: ontwikkeling

	2000				2001				2002
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
	<i>% volumemutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>								
Oorspronkelijk BBP	4,7	4,0	3,1	2,2	1,5	1,6	1,0	0,4	0,2
Genormaliseerd en gestandaardiseerd BBP	4,3	4,0	3,3	2,8	1,8	1,6	1,0	0,2	0,3
	<i>% volumemutatie t.o.v. voorgaande periode</i>								
Conjunctuurrelevant BBP	0,8	0,6	0,5	0,7	0,0	0,3	0,0	-0,1	0,1

de commerciële dienstverlening is er door prijsstijgingen in euro's sprake van een toename van het gevormde inkomen van ruim 4%.

Bij de communicatiebedrijven is de groei niet verder teruggelopen. In de financiële dienstverlening komt de groei daarentegen opnieuw lager uit dan in het voorgaande kwartaal. Beide branches kenden de afgelopen jaren juist een sterke groei. De groei van de financiële instellingen staat onder druk vanwege het slechte beleggingsklimaat. Bij de communicatiebedrijven lijkt vooral het mobiele bellen minder snel te groeien dan in de afgelopen jaren.

Bij de niet-commerciële dienstverleners blijft de volumegroei in het eerste kwartaal vrijwel stabiel. De overheid, het onderwijs en de zorgsector noteren gemiddeld groeicijfers van 3%, waarmee deze bedrijfstakken tot de snelst groeiende sectoren van de Nederlandse economie behoren.

Werkgelegenheidsgroei vlakt verder af

De banengroei is in de loop van 2001 steeds verder teruggelopen tot 2,0% in het vierde kwartaal. In het eerste kwartaal van 2002 vlakt de werkgelegenheidsgroei nog verder af tot 1,5%.

Bij onder andere de bouw, de handels-, horeca- en reparatiebedrijven en de vervoer- en communicatiebedrijven zwakt de toename van het aantal arbeidsplaatsen al een aantal kwartalen af. In de financiële en zakelijke dienstverlening is in het eerste kwartaal voor het eerst sprake van een lichte daling van het aantal banen van 0,1%. Ook in de industrie daalt de werkgelegenheid, voor het tweede achtereenvolgende kwartaal. Bij de overheid en de zorgsector blijft de banengroei in het eerste kwartaal juist hoog, met groeicijfers van respectievelijk 3,0% en 4,3%.

Arbeidsproductiviteit opnieuw gedaald

Doordat de arbeidsmarkt vertraagd reageerde op de snelle vertraging van de productiegroei is de arbeidsproductiviteit in 2001 gedaald. Deze daling houdt begin 2002 aan.

Laagste loonstijging sinds eind 1999

De loonstijgingen zijn in het eerste kwartaal teruggelopen. Het gemiddelde loon per arbeidsjaar ligt 4,6% hoger dan een jaar eerder. Dit is het laagste stijgingspercentage sinds het vierde kwartaal van 1999. In het voorgaande kwartaal was er nog sprake van een toename van het gemiddelde loon per arbeidsjaar met 5,3%. De inflatie loopt in het eerste kwartaal juist iets terug en komt uit op 3,8%, tegen 4,3% in het vierde kwartaal.

Aandeel loonsom in BBP opnieuw groter

De totale waarde van de loonsom is in het eerste kwartaal van 2002 opnieuw iets sneller gestegen dan het totale inkomen. Het aandeel van de loonsom in het BBP is dan ook gestegen. Dit was eveneens het geval in de voorgaande kwartalen.

Ondernemersinkomen daalt opnieuw

De waarde van het netto exploitatieoverschot ofwel het inkomen van ondernemingen en zelfstandigen, is in het eerste kwartaal 5,8% lager dan een jaar eerder. Ook het vierde kwartaal van 2001 liet al een daling van het ondernemersinkomen zien van 4,0%. Onderliggende cijfers van de Kwartaalrekeningen wijzen erop dat in het eerste kwartaal onder andere bij de aardgaswinning, de petrochemie, de metaalindustrie en de elektriciteitsbedrijven het ondernemersinkomen lager uitkomt.

Ruilvoetverslechtering

In het eerste kwartaal van 2002 is er sprake van een ruilvoetverslechtering. De uitvoerprijzen daalden iets sneller (-1,5%) dan de invoerprijzen (-1,2%). Daarmee vindt een vermindering plaats van de koopkracht van de export, hetgeen een drukkend effect op de groei van het bruto nationaal inkomen heeft. De voorgaande kwartalen vond nog een verbetering plaats van de ruilvoet, met een stimulerend effect op de economische groei. De ruilvoetverslechtering op zich heeft verder een negatief effect op de winstmarges van Nederlandse bedrijven. Vooral in de sterk op het buitenland gerichte industrie is dit voelbaar.

Prijsstijging BBP vlakt opnieuw iets af

In het eerste kwartaal van 2002 ligt het prijspeil van het BBP 3,0% hoger dan een jaar eerder, dit is een verdere afzwakking van de prijsontwikkeling. Ook in het tweede, derde en vierde kwartaal van 2001 kwam de prijsstijging al lager uit dan in het voorgaande kwartaal. In het eerste kwartaal werd nog de hoogste prijsstijging sinds het begin van de jaren tachtig gemeten: 5,6%.

Ook consumptieprijsstijging lager in eerste kwartaal

De inflatie (afgemeten aan de consumentenprijsindex) vlakt in het eerste kwartaal van 2002 af, van 4,3% in het vierde kwartaal vorig jaar tot 3,8% in het eerste kwartaal. In de eerste helft van 2001 liep de inflatie nog sterk op. Het verdwijnen van de BTW-verhoging van begin 2001 uit de prijsindex had een drukkend effect op de inflatie. Daarentegen hadden de forse prijsstijgingen van verse groenten en fruit een verhogende invloed op de inflatie.

Besparingen iets lager dan een jaar eerder

Inclusief de besparingen via pensioenfondsen en levensverzekeraars komen de Nederlandse besparingen in het eerste kwartaal 0,3 miljard euro lager uit dan een jaar eerder. De primaire inkomensstromen van Nederland met het buitenland laten per saldo een kleine verbetering zien, zodat de stijging van het beschikbaar nationaal inkomen van 4,0 miljard euro iets groter uitvalt dan die van het bruto binnenlands product van 3,4 miljard euro. De toename van de consumptieve bestedingen van 4,3 miljard euro is iets groter dan die van het beschikbaar nationaal inkomen, waardoor de nationale besparingen 0,3 miljard euro lager uitkomen.

In het eerste kwartaal zijn de binnenlandse investeringen (inclusief voorraden) 1,2 miljard euro lager dan een jaar eerder. Daarmee blijven de investeringen achter bij de besparingen, zodat het nationaal inkomensoverschot in het eerste kwartaal 0,9 miljard euro hoger is dan een jaar eerder. Dit overschot, ook wel het saldo van de lopende transacties met het buitenland genoemd, komt uit op 5,2 miljard euro.

2002-II: Nog geen duidelijk herstel

In het eerste kwartaal van 2002 is de groei van de economie verder vertraagd. Ook voor het tweede kwartaal wijzen de eerste economische gegevens nog niet op een duidelijk herstel.

Consumptiegroei blijft in april op peil

De individuele consumptie stijgt in april met 2,3% ten opzichte van een jaar eerder. Daarmee blijft de groei vooralsnog op peil. Weliswaar is het aprilcijfer iets hoger dan dat van het eerste kwartaal, maar het is enigszins geflatteerd doordat vergeleken wordt met een relatief laag niveau in 2001. Hierdoor valt met name de groei van de consumptie van duurzame goederen relatief hoog uit. Voor

de consumptiegroei na april kunnen het consumentenvertrouwen en het onderdeel 'koopbereidheid' daarvan een ruwe indicatie geven. Het consumentenvertrouwen ligt in het tweede kwartaal 13 punten lager dan in het eerste kwartaal. De koopbereidheid is met 11 punten eveneens fors teruggelopen. Consumenten geven verder aan dat ze de tijd beduidend minder gunstig vinden voor het doen van grote aankopen. In het verleden werden dergelijke dalingen van deze indicatoren na enige maanden gevolgd door teruglopende groeicijfers van de consumptie.

Productiedaling industrie stabiel

Gegevens van de maandproductie-index Industrie wijzen erop dat de daling van de industriële productie in het tweede kwartaal stabiel blijft. De gemiddelde dagproductie van de industrie ligt in april–mei 3,7% onder het niveau van een jaar eerder. Deze daling is even groot als die in het eerste kwartaal. Het producentenvertrouwen van industriële ondernemers is in april–mei iets lager dan in het eerste kwartaal. De ontevredenheid over de orderpositie houdt aan en er wordt nauwelijks gerekend op een uitbreiding van de productie.

Waardestijging uitvoer opnieuw teruggelopen

Volgens de Internationale Handelsstatistiek is in april–mei 2002 de waarde van de goederenuitvoer 6% lager dan in dezelfde periode een jaar eerder. Dit houdt gedeeltelijk verband met dalingen van de industriële afzetprijzen. In het eerste kwartaal lag de uitvoerwaarde 8% lager. De Conjunctuurtest laat geen duidelijke verbetering zien van de buitenlandse orderontvangst van de industrie. Vanwege het grote gewicht van de industrie voor het verloop van de uitvoer wijst dat niet op een snelle terugkeer naar hogere groeipercentages voor de Nederlandse uitvoer.

Inflatie daalt in tweede kwartaal

De inflatie daalt in het tweede kwartaal van 2002, tot 3,4%. In het eerste kwartaal bedroeg de inflatie nog 3,8%. De afzetprijzen van de industrie liggen in het tweede kwartaal lager dan een jaar eerder. Bij een aantal niet-industriële producten is de inflatiedruk in het tweede kwartaal lager dan in het eerste. Daarbij gaat het onder andere om verse groenten en fruit.

2. Bestedingen

Aan de bestedingenkant van de economie zijn de volumes van de uitvoer en de investeringen in het eerste kwartaal van 2002 lager dan een jaar eerder. Bij beide is de daling wat minder groot dan in het voorgaande kwartaal. De consumptie laat een stabiele groei zien, die minder hoog is dan die van de afgelopen jaren.

2.1 Consumptiegroei blijft op peil

De volumegroei van de individuele consumptie in het eerste kwartaal van 2002 komt uit op 1,7%. Dit is een voortzetting van de toename van 1,9% die al over het gehele jaar 2001 gemeten is. De consumptiegroei is in de eerste maanden van 2002 dus op hetzelfde peil gebleven, in tegenstelling tot andere economische indicatoren.

Het begrip individuele consumptie heeft betrekking op alle goederen en diensten die huishoudens voor consumptieve doeleinden verwerven, ongeacht de financieringswijze. Hiervan is circa 80% consumptie door huishoudens ofwel uitgaven die de huishoudens uit eigen middelen doen. Het resterende deel wordt door de overheid vergoed (zie kader). Meestal gaat het daarbij om diensten als onderwijs en medische of maatschappelijke zorg. De consumptie door huishoudens groeit in het eerste kwartaal met 1,2%. Dit is een voortzetting van de bescheiden volumegroei in 2001, die eveneens gemiddeld 1,2% bedroeg. Het door de overheid bekostigde deel van de individuele consumptie is in het eerste kwartaal opnieuw de aanjager van de groei. In 2001 was dit ook al het geval. In de jaren 1998 tot en met 2000 overtrof de sterke volumegroei van de consumptie door huishoudens telkens die van de werkelijke individuele consumptie als geheel.

Huishoudens en overheid: wie consumeert wat?

De individuele consumptie bestaat voor zo'n 80% uit uitgaven aan goederen en diensten die huishoudens zelf voor hun rekening nemen: de consumptie door huishoudens. De goederen schaft men in de regel aan via de detailhandel (op de markt, in een warenhuis, speciaalzaak, supermarkt of andere winkel). Diensten worden betrokken van de bedrijven en overheidsinstellingen die ze produceren.

De resterende 20% van de individuele consumptie betreft individuele consumptie door de overheid. Het gaat hier om alle overheidsuitgaven die direct aan individuen ten goede komen, zoals zorg en onderwijs. Samen met de collectieve overheidsconsumptie vormen deze uitgaven de tegenhanger van de consumptie door huishoudens: de totale overheidsconsumptie.

Bestedingen aan duurzame goederen 1,4% hoger

Aan duurzame goederen is in het eerste kwartaal van 2002, voor prijsverandering geschoond, 1,4% meer besteed dan in dezelfde periode een jaar eerder. Bij veel artikelgroepen, waaronder kleding, schoenen en lederwaren, meubels en huishoudelijke artikelen valt het volume van de bestedingen in het eerste kwartaal echter lager uit dan in dezelfde periode van 2001. De positieve volume-ontwikkeling bij onder meer consumentenelektronica en vervoermiddelen in het bijzonder zorgde toch nog voor groei. De sterke volumetoename van ruim 10% bij de aanschaf van vervoermiddelen is echter enigszins geflatteerd. Om de

BTW-verhoging per 1 januari 2001 voor te zijn, besliste een aantal consumenten destijds de aankoop van bijvoorbeeld een nieuwe auto of motorfiets te vervroegen naar de laatste maanden van 2000. Dit stimuleerde de aankopen eind 2000, maar miste zijn effect niet in de eerste maanden van 2001 – het kwartaal waarmee nu vergeleken wordt. Vooral de aankopen van nieuwe personenauto's bleven begin vorig jaar ver achter bij die in dezelfde periode van 2000. Wanneer de bestedingen aan vervoermiddelen buiten beschouwing worden gelaten, is de consumptie van duurzame goederen in het eerste kwartaal met 0,9% gedaald.

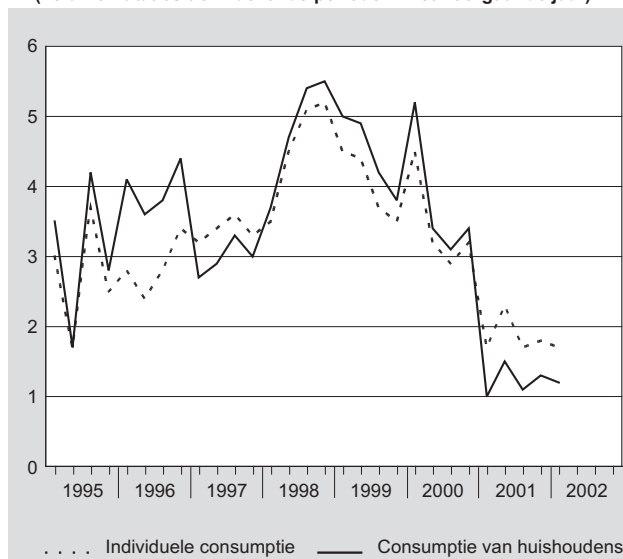
Uitkomsten Nationale rekeningen 2001

Onlangs werden de uitkomsten van de Nationale rekeningen 2001 gepubliceerd. De cijfers in deze publicatie zijn hieraan nog niet aangepast. Dit gebeurt pas bij de publicatie van de cijfers over het tweede kwartaal.

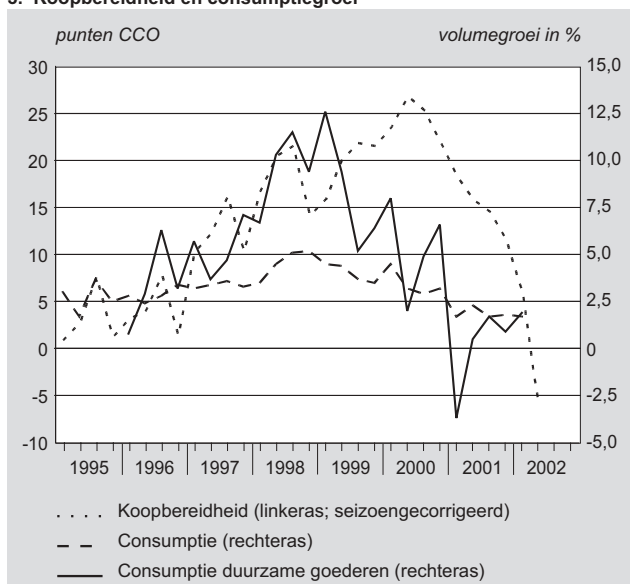
Overstap ander consumptiebeprijp

In navolging van de publicatie *De Nederlandse Economie* zullen ook de publicatietabellen in de Nationale rekeningen 2001 zich vanaf dit jaar concentreren op het beschrijven van de ontwikkeling van de consumptie door huishoudens versus die van de overheidsconsumptie. Tot nog toe stond in de Nationale rekeningen de werkelijke individuele consumptie centraal. In navolging van de Nationale rekeningen en *De Nederlandse Economie* zal ook *De Nederlandse Conjunctuur* vanaf het volgende nummer het begrip consumptie door huishoudens als centrale invalshoek kiezen. De ontwikkeling van de consumptie door huishoudens is vanuit conjunctureel oogpunt meer relevant. De reeksen met detailcijfers over het wel en wee van de individuele consumptie zullen vooralsnog voor analysedoeleinden beschikbaar blijven.

2. Individuele consumptie en consumptie van huishoudens (volumemutaties t.o.v. dezelfde periode in het voorgaande jaar)

3. Koopbereidheid en consumptiegroei

Voedings- en genotmiddelen blijven duur

Het volume van de bestedingen aan voedings- en genotmiddelen in het eerste kwartaal van 2002 is 0,5% groter dan in hetzelfde kwartaal van vorig jaar. Dit komt overeen met de groei in de afgelopen jaren. Al geruime tijd schommelt de volumestijging rond de 1%. De prijsstijging bij deze consumptie categorie is ook in het eerste kwartaal hoog, al is hij afgezwakt tot 5,8%. Medio 2001 bereikte de stijging een hoogtepunt: toen waren voedings- en genotmiddelen bijna 8% duurder dan een jaar eerder. In het eerste kwartaal zijn vooral aardappelen, groenten en fruit met 16,4% aanzienlijk duurder dan in hetzelfde kwartaal van 2001. Maar ook voor vis en zuivelproducten betaalt de consument in deze periode in de winkel nog zo'n 8% meer dan een jaar eerder. Het hoge prijspeil gaat bij deze assortimentsgroepen in het eerste kwartaal gepaard met een volumedaling van de bestedingen.

Consumptiegroei diensten stabiel

Aan diensten is in het eerste kwartaal van 2002 2,0% meer geconsumeerd. Ook in de tweede helft van vorig jaar lag de toename al in deze orde van grootte. Daarmee is de groei van de grootste consumptie categorie dus tamelijk stabiel. Met uitzonde-

ring van de horecabestedingen is het volume in het eerste kwartaal over de hele linie groter dan een jaar eerder. De sterkste stijging doet zich voor bij de vervoers- en communicatiediensten (4,1%). Het is de laatste jaren gebruikelijk dat de diensten met betrekking tot vervoer en communicatie de dienstenconsumptie aanjagen. Een uitzondering hierop vormt het vierde kwartaal van 2001. Vooral de reiswereld kampte toen met de naweën van de aanslagen in de Verenigde Staten op 11 september.

2002-II: Effect verdere daling koopbereidheid beperkt?

Uit het onderzoek naar het Consumentenvertrouwen komt naar voren dat de koopbereidheid na de jaarwisseling verder is afgenomen. Deze ontwikkeling is in het tweede kwartaal nog versneld. Ook voor het doen van grote aankopen acht de consument de tijd steeds minder gunstig. Beide onderdelen van het Consumentenvertrouwen geven in het algemeen een globale indicatie van de richting waarin de consumptiegroei zich ontwikkelt en lijken daarmee weinig goeds te beloven. Enige nuancering is daarbij overigens wel op zijn plaats.

Het sentiment onder huishoudens kan namelijk vooral gerelateerd worden aan de daadwerkelijke bestedingen aan duurzame goederen, zoals televisies, meubels of computers. Dergelijke aankopen kunnen in economisch minder voorspoedige tijden immers vaak nog wel even uitgesteld worden. Bij het inslaan van voedings- en genotmiddelen of het betalen voor bijvoorbeeld huisvesting, verzekeringen of energie is de flexibiliteit van huishoudens meestal minder groot. Bij een groot aantal duurzame artikelen is het volume in het eerste kwartaal dit jaar daadwerkelijk kleiner dan in hetzelfde kwartaal van vorig jaar. De bestedingen aan duurzame goederen vormen echter minder dan een vijfde deel van de totale binnenlandse individuele consumptie. Het effect op de totale consumptiegroei blijft daardoor beperkt.

Verder blijkt de koopbereidheid het sterkst te zijn teruggelopen bij de 40% huishoudens met de laagste inkomens. Deze huishoudens hebben een minder dan evenredig aandeel in de totale consumptie. Ook in dat opzicht kunnen de gevolgen van de lagere koopbereidheid wellicht beperkt blijven. Bij de 20% huishoudens met de hoogste inkomens is de koopbereidheid daarentegen minder dan gemiddeld gedaald.

2002-II: Consumptiegroei april

De uitkomsten van de consumptie-index over april bevestigen het beeld van stabiele groei: het volume in april is 2,3% groter dan in april vorig jaar. Met name bij de vervoermiddelen is het niveau waarmee vergeleken wordt, door incidentele omstandigheden relatief laag. Vooralsnog wijst het aprilcijfer op een min of meer stabiele consumptiegroei.

Staat 4
Binnenlandse individuele consumptieve bestedingen

	2000				2001				2002	
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	% volumemutatie t.o.v. zelfde periode van het voorgaande jaar									
<i>Goederen, w.v.:</i>	5,4	1,9	2,8	3,2	-0,3	0,3	0,8	1,5	1,1	
Voedings- en genotmiddelen	2,6	1,5	0,6	0,3	2,3	-1,8	-2,4	0,5	0,5	
Duurzame consumptiegoederen	8,0	2,0	4,9	6,6	-3,7	0,5	1,7	0,9	1,4	
Overige goederen	4,0	2,1	1,7	0,9	2,1	2,2	2,4	3,5	1,3	
<i>Diensten</i>	3,8	4,4	3,3	2,8	3,0	3,3	2,3	2,0	2,0	
Individuele consumptieve bestedingen (binnenlands)	4,5	3,3	3,1	3,0	1,5	2,1	1,6	1,8	1,6	
Individuele consumptieve bestedingen (nationaal)	4,5	3,2	2,9	3,2	1,7	2,3	1,7	1,8	1,7	

2.2 Investerings: herstel blijft uit

In het eerste kwartaal van 2002 herstellen de investeringen in vaste activa zich niet van de daling van het afgelopen jaar. Er is 0,9% minder geïnvesteerd dan een jaar eerder. In het voorgaande kwartaal bedroeg de volumedaling van de investeringen 1,2%. Het cijfer voor het eerste kwartaal is positief beïnvloed door de ingebruikname van een grote chemische installatie. Zonder dit grote, maar incidentele investeringsproject zouden de investeringen gedaald zijn met 2,9%.

In het eerste kwartaal is er met name minder geïnvesteerd in wegvervoermiddelen, vliegtuigen en computers. De investeringen in woningen en bedrijfsgebouwen zijn iets toegenomen, terwijl de investeringen in infrastructuur een relatief stevige groei van 3,6% laten zien. De investeringen in machines en installaties stijgen in het eerste kwartaal met 6,5%. Deze stijging komt echter in zijn geheel voor rekening van de oplevering van de eerder genoemde omvangrijke chemische installatie.

Investerings in bedrijfsgebouwen: groei vlak af

De investeringen in bedrijfsgebouwen groeien in het eerste kwartaal met 0,7%. Deze groei is duidelijk lager dan in de voorgaande kwartalen, toen er sprake was van stijgingen met 2 tot 3%.

In woningen is in het eerste kwartaal 1,0% meer geïnvesteerd dan een jaar eerder. Dit is min of meer vergelijkbaar met de groei in het voorgaande kwartaal.

Infrastructuur: stabiele investeringsgroei

De investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken laten een stabiele volumegroei zien van 3,6%. In het laatste kwartaal van 2001 bedroeg de groei 4,3%. Er wordt nu volop gewerkt aan een aantal langdurige projecten, zoals de Betuwelijn en de Hoge Snelheids Lijn. Deze worden tijdens de bouw al gezien als investeringen in vaste activa.

Investerings zakenauto's: daling zet door

Na een herstel van de investeringen in zakenauto's in de tweede helft van 2001, wordt begin 2002 de dalende lijn weer opgepakt. In het eerste kwartaal is 6,7% minder geïnvesteerd dan een jaar eerder.

De investeringen in overige wegvervoermiddelen dalen flink, met 14,7%. Deze daling is nog forsere dan de -8,7% in het laatste kwartaal van vorig jaar. Deze investeringscategorie bestaat onder

andere uit bestelauto's, vrachtauto's, trekauto's, autobussen en speciale auto's. In het eerste kwartaal komt de teruggang vooral door de dalende aankopen van vrachtauto's en trekauto's, waarvan er respectievelijk 21% en 25% minder gekocht zijn. Bij bestelauto's is het aantal aankopen gedaald met 8%. Deze voertuigen hebben een groot aandeel in de totale investeringen in overige wegvervoermiddelen.

In treinen is 30% meer geïnvesteerd dan een jaar eerder. Er zijn omgebouwde buitenlandse tweedehands treinen in gebruik genomen. Volgens de huidige investeringsplannen van vervoerbeprijven zullen de investeringen in treinen en trams dit jaar sterk toenemen.

De investeringen in vliegtuigen liggen met een daling van 85% veel lager dan een jaar eerder. Het investeringsniveau in vliegtuigen kan sterk fluctueren.

Overige investeringen dalen verder

In computers is in het eerste kwartaal 8,5% minder geïnvesteerd dan een jaar eerder. Daarmee zet de dalende lijn uit de voorgaande kwartalen versterkt door. In het vierde kwartaal van 2001 bedroeg de daling nog 5,2%.

De investeringen in machines en installaties laten in het eerste kwartaal een sterke volumegroei zien van 6,5%. Dit cijfer is echter sterk vertekend doordat in de chemische industrie een omvangrijk investeringsproject in gebruik genomen is. Wanneer dit project buiten beschouwing gelaten wordt, dalen de investeringen in machines en installaties met 5,2%.

De investeringen in overige materiële activa dalen met 5,4%. Daarmee zet de daling die vorig jaar is ingezet versterkt door. Tot deze investeringscategorie behoren onder andere meubilair, silo's, opslagtanks, containers, en pallets.

Groeiden de investeringen in immateriële activa in 2001 nog met gemiddeld 2,9%, begin 2002 valt de investeringsgroei terug tot 0,5%. Immateriële activa omvatten hoofdzakelijk investeringen in software.

2.3 In- en uitvoer: daling vlak af

De buitenlandse handel laat in het eerste kwartaal van 2002 opnieuw dalingen zien. Deze zijn echter minder sterk dan in het voorgaande kwartaal. De dalingen volgen op een periode van teruglopende groeicijfers in de eerste drie kwartalen van 2001. Het uitvoervolume ligt in het eerste kwartaal 3,1% lager dan een

Staat 5
Bruto investeringen in vaste activa

	2000				2001				2002
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>									
Bruto investeringen in vaste activa	22,0	24,0	20,5	24,5	22,9	24,5	21,0	25,0	23,4
Investerings in schepen, vliegtuigen en in cultuur gebrachte activa	0,4	0,7	0,5	0,6	0,4	0,6	0,2	0,5	0,3
Grote projecten	0,0	0,6	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	21,6	22,7	19,7	23,7	22,4	24,0	20,8	24,4	22,6
<i>% waardemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>									
Bruto investeringen in vaste activa	9,1	11,2	6,1	5,5	3,7	2,4	2,6	2,1	2,1
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	10,3	9,2	5,5	5,1	3,8	5,6	5,6	2,9	0,5

jaar eerder, tegen -4,1% in het laatste kwartaal van 2001. De vertraging van de uitvoergroei komt in het eerste kwartaal vooral voor rekening van de wederuitvoer en van de uitvoer van diensten van Nederlandse producenten. Bij de invoer bedraagt de volumedaling 4,4%, iets minder dan in het voorgaande kwartaal (-5,0%).

Vooral wederuitvoer daalt

Een groot deel van de daling bij zowel de in- als de uitvoer komt voor rekening van de zogenaamde wederuitvoer. Dit betreft in het buitenland geproduceerde goederen die via in Nederland gevestigde distributiebedrijven naar andere landen worden verspreid. Daarbij gaat het onder meer om computers en elektronica. Het groeicijfer van de wederuitvoer loopt terug van +1,3% in het derde kwartaal van 2001 naar -8,4% in het vierde kwartaal en -8,0% in het eerste kwartaal van 2002. Voor de wederuitvoer zijn deze mutaties uitzonderlijk negatief: de afgelopen jaren lag de gemiddelde stijging van de wederuitvoer ruim boven de 10%.

Bij de uitvoer van diensten is in het eerste kwartaal sprake van een volumedaling van 1,6%. Daarmee is de daling minder sterk dan in het vierde kwartaal van 2001 (-4,3%).

De uitvoer van in Nederland geproduceerde goederen is met een daling van 0,1% in het eerste kwartaal vrijwel even groot als een jaar eerder. In het vierde kwartaal van 2002 was nog sprake van een volumedaling van 1,0%.

In het eerste kwartaal van 2002 zijn de invoervolumes van landbouwproducten, basismetalen en metaalproducten, elektrotechnische machines, machines en apparaten en vervoermiddelen het sterkst gedaald in vergelijking met een jaar eerder. Een deel hiervan betreft investeringsgoederen, een ander deel producten voor wederuitvoer en een deel grondstoffen en halffabrikaten voor de Nederlandse industrie. Bij ieder van deze categorieën is de vraag in het eerste kwartaal gedaald. Alleen de invoer van aardolieproducten is fors toegenomen in het eerste kwartaal.

Deze producten worden vooral gebruikt in de aardolie- en de chemische industrie, waarvan de productie in het eerste kwartaal is gestegen.

Aan de uitvoerkant is de volumedaling het sterkst bij basismetalen en metaalproducten, elektrotechnische machines, machines en apparaten en vervoermiddelen. Dit betreft zoals eerder gezegd deels wederuitvoer. De export van landbouwproducten, aardolieproducten en chemische producten is echter gestegen.

Ruilvoet licht verslechterd

Voor het eerst sinds het eerste kwartaal van 2000 is de ruilvoet iets verslechterd. Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen de uitvoer- en de invoerprijzen en is een maatstaf voor de 'koopkracht' van de export. De voorgaande kwartalen daalden de invoerprijzen harder dan de uitvoerprijzen, waardoor de 'koopkracht' van de export verbeterde. Omdat veel exporterende bedrijven ook veel importeren, kon dat de nadelen van de lagere afzetprijzen enigszins compenseren. In het eerste kwartaal van 2002 zijn het echter de exportprijzen die iets harder dalen (-1,5%) dan de importprijzen (-1,2%).

Bij de uitvoer zijn vooral de prijzen van aardolie en aardolieproducten fors gedaald. Ook bij chemische producten en basismetalen en metaalproducten liggen de prijzen beduidend lager dan een jaar eerder. Bij de meeste andere goederen zijn de exportprijzen ten opzichte van het eerste kwartaal van 2001 gestegen. Ook het prijspeil van geëxporteerde diensten is gestegen.

De prijsdaling van de invoer komt eveneens voor een belangrijk deel voor rekening van aardolie en aardgas en van aardolieproducten. De prijzen zijn echter minder sterk gedaald dan bij de uitvoer. Daarnaast zijn de prijzen van chemische producten en van basismetalen en metaalproducten gedaald, ook hier minder sterk dan aan de exportkant.

3. Productie

Het volume van het BBP tegen basisprijzen in het eerste kwartaal van 2002 is 0,3% groter dan in het overeenkomstige kwartaal van 2001. Vanaf het begin van 2000 zette de economische groei een dalende tendens in, waarna de volumestijging van het BBP tegen basisprijzen terugliep van 4,5% in het eerste kwartaal van 2000 naar 0,5% in het vierde kwartaal van 2001. De resultaten over het eerste kwartaal laten dus zien dat de groeivertraging zich in lichte mate heeft voortgezet. Afgezien van de zwakke conjunctuur is de BBP-groei ook neerwaarts beïnvloed doordat dit kwartaal een werkdag minder telt dan het eerste kwartaal van vorig jaar.

Groei bij de goederenproducenten duidelijk negatief

De volumegroei van de toegevoegde waarde tegen basisprijzen van de goederenproducenten (landbouw en visserij, delfstoffenwinning, industrie, energie- en waterleidingbedrijven en bouwnijverheid) liep al vanaf het eerste kwartaal van 2000 duidelijk terug, namelijk van 5,1% in het eerste kwartaal van 2000 naar ongeveer 0% in alle kwartalen van 2001. In het eerste kwartaal van 2002 is het volume van de toegevoegde waarde van de goederenproducenten 1,3% kleiner vergeleken met hetzelfde kwartaal een jaar eerder. In de delfstoffenwinning en de industrie is het productievolume gekrompen, terwijl de landbouw en bouwnijverheid een groter productievolume hebben gerealiseerd. Ook het hoge groeitempo van de producenten van commerciële diensten (handel, reparatie- en horecabedrijven, vervoers-, post- en communicatiebedrijven, financiële instellingen en zakelijke dienstverlening) is sterk teruggelopen. Net als in het voorgaande kwartaal bedraagt de reële toename van de toegevoegde waarde voor deze categorie in het eerste kwartaal vrijwel 0%. Het groeitempo van de producenten van niet-commerciële diensten (overheid en onderwijs, gezondheidszorg en overige diensten) blijft daarentegen stabiel en overtreft daardoor in ruime mate de groei van de totale economie.

De eerste gegevens van de Maandproductie-index en de Conjunctuurttest van de industrie tonen nog geen tekenen van herstel. De industriële productie (gecorrigeerd voor het aantal werkdagen) is in april sterker teruggelopen dan in het eerste kwartaal. Ook in mei ligt de industriële productie lager dan in dezelfde maand van 2001, al is de afname in vrijwel alle onderscheiden industrietakken minder sterk dan in april. Verwacht wordt dat het tweede kwartaal van 2002 het vierde opeenvolgende kwartaal zal zijn met een kleiner productievolume in de industrie. Uit de Conjunctuurttest van de industrie van juni blijkt dat de ondernemers de orderontvangsten en de orderpositie als ongunstig beoordelen. Voor de maanden tot en met september wordt geen toename van de bedrijvigheid verwacht. De koopbereidheid van de consumenten is in juni verder gedaald en is inmiddels gelijk aan de laagste waarde uit 1993. Na een negatief eerste kwartaal is het omzetvolume van de detailhandel in april duidelijk groter,

maar het daalt weer licht in mei. Dat betekent dat in de eerste vijf maanden van 2002 het omzetvolume iets kleiner is dan een jaar eerder.

3.1 Landbouw: groei tuinbouw

In het eerste kwartaal van 2002 is de productiewaarde van de landbouw bijna 8% hoger ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Een groter productievolume en betere prijzen, met name voor tuinbouwproducten, zorgden voor dit resultaat. De productiewaarde van groenten stijgt met 24% en van bloemen en planten met 14%. Verder is een forse stijging van 30% van de productiewaarde van runderen opvallend, terwijl de overige producten een redelijk stabiele ontwikkeling laten zien. De kosten van het verbruik (+4%) lopen in het eerste kwartaal van 2002 minder hard op dan de productiewaarde. De uitgaven aan diervoerders, 27% van het totale verbruik, zijn zelfs met 1% afgenomen. Per saldo stijgt de nominale toegevoegde waarde tegen basisprijzen met ruim 12%. In 2001 was eveneens een hogere nominale toegevoegde waarde gemeten. Ook toen droeg met name de tuinbouwsector bij aan een stijging van ruim 4%. Als indicator voor het inkomen van de boeren wordt de ontwikkeling van het exploitatieoverschot gebruikt. Deze grootte wordt bepaald door de ontvangen niet-productgebonden subsidies en de betaalde niet-productgebonden belastingen en heffingen te verrekenen met de toegevoegde waarde tegen basisprijzen. Bovendien zijn de betaalde lonen in mindering gebracht op de toegevoegde waarde. Het exploitatieoverschot stijgt in het eerste kwartaal van 2002 met circa 16%, terwijl het in 2001 met ongeveer 6% steeg.

Het prijsniveau van de totale landbouwproductie ligt in het eerste kwartaal van 2002 circa 4% hoger dan een jaar eerder. In de tuinbouw doet zich ten opzichte van het prijsniveau in 2001 een prijsstijging voor van gemiddeld 10%. Vooral groenten en bloemen zijn dan ook flink duurder. In de veehouderij stijgen de prijzen licht. De prijs voor varkens is ongeveer gelijk aan die van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. In die periode was deze met +34% nog sterk opgelopen. Zo blijft het hogere prijsniveau over het jaar gehandhaafd en is er profijt van het lagere aanbod vanuit de Europese Unie in combinatie met een redelijk stabiele consumptie. De prijs van runderen is 12% hoger ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal van 2001. De BSE problemen lijken minder gewicht in de schaal te leggen dan vorig jaar.

Het totale productievolume van de landbouw is in het eerste kwartaal van 2002 ruim 3% groter dan in het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder. Slechts een enkele productgroep laat een kleiner productievolume zien. Zo valt op dat de productie van rauwe melk in volume met 3% is afgenomen. Dit hangt in vooral

Staat 6
Bruto toegevoegde waarde van drie groepen producenten: volume

	Aandeel in 2000	2000				2001				2002	
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%	% mutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar									
Goederenproducenten	30	5,1	4,3	2,5	1,4	0,0	0,6	-0,1	-0,5	-1,3	
Producenten van commerciële diensten	50	5,6	5,3	4,3	3,1	2,3	1,7	1,1	-0,1	0,1	
Producenten van niet-commerciële diensten	20	1,3	1,2	1,4	1,3	3,2	3,4	2,9	3,1	3,0	
Bruto toegevoegde waarde (basisprijzen)	100	4,5	4,0	3,1	2,2	1,8	1,8	1,2	0,5	0,3	

samen met de teruggelopen kaasproductie, waarvoor het grootste deel van de melk gebruikt wordt. Gegeven de ruim 2% volumegroei van het verbruik resteert een bijna 5% grotere reële toegevoegde waarde.

3.2 Delfstoffenwinning: afzetprijzen blijven dalen

De nominale productiewaarde van de delfstoffenwinning komt in het eerste kwartaal van 2002 uit op 4,4 miljard euro. Ten opzichte van het eerste kwartaal van 2001 is dat een daling van ruim 14%. De waarde van het intermediaire verbruik daalt met 4%. De nominale toegevoegde waarde van de delfstoffenwinning neemt hierdoor per saldo af met ruim 16%. In volume is de toegevoegde waarde tegen basisprijzen van de delfstoffenwinning 3,9% kleiner dan een jaar eerder. De dalende tendens van de productieprijzen in 2001 zet zich voort in het eerste kwartaal van 2002. Het prijsniveau van de productie ligt ruim 6% lager dan het gemiddelde prijsniveau van 2001. Ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal van 2001 bedraagt de prijsdaling zelfs bijna 11%. De daling van de afzetprijzen van de delfstoffenwinning hangt samen met de lagere energieprijzen op de wereldmarkt.

Uitvoer van aardgas neemt af, invoer blijft groeien

Het afzetvolume van aardgas loopt in het eerste kwartaal van 2002 terug met ongeveer 6%. Zowel de afzet naar het buitenland als de binnenlandse vraag naar aardgas daalt met bijna 4% ten opzichte van een jaar eerder. Oorzaak van het lagere verbruik van aardgas zijn de relatief hogere gemiddelde temperaturen in het eerste kwartaal van 2002. Aan de aanbodkant blijft de invoer van aardgas fors groeien. Zo wordt in het eerste kwartaal 18% meer aardgas ingevoerd. Deze stijging komt voor een groot deel voor rekening van de invoer van aardgas uit Rusland door de Gasunie. Een lager verbruik en hogere invoer betekenen dat er dit kwartaal minder aardgas uit eigen bodem onttrokken is. Het productievolume van aardgas daalt dan ook met ongeveer 6%. Nominale neemt de productie van aardgas af met bijna 17%. De daling van de aardgasprijs zet zich in het eerste kwartaal van 2002 voort. De productieprijs is 6,5% lager dan het jaargemiddelde van 2001. Vergeleken met dezelfde periode van het voorgaande jaar daalt de productieprijs met 11,5%.

Het productievolume van ruwe aardolie en aardgascondensaat stijgt weer voor het eerst sinds jaren. In het eerste kwartaal van 2002 neemt de ruwe aardolie- en aardgascondensaatproductie in volume toe met 32%. Deze stijging houdt verband met het in gebruik nemen van een nieuw aardolieveld. Nominale stijgt de productie met ongeveer 6%.

3.3 Industrie: productievolume wederom kleiner

De productiewaarde van de industrie in het eerste kwartaal van 2002 is ruim 4% lager dan in hetzelfde kwartaal van 2001. De omzet is ongeveer 5% gedaald, waarbij de ontwikkelingen op de binnenlandse en buitenlandse markt weinig uiteenlopen. Deze daling is het gevolg van lagere afzetprijzen en kleinere volumes. Behalve de voedings- en genotmiddelenindustrie, de eindchemie en de overige industrie hebben alle branches binnen de industrie een lagere productiewaarde. Relatief grote dalingen doen zich voor bij de elektrotechnische industrie (-15%), de aardolie-industrie (-12%), de basischemie (-12%) en de basismetaal (-11%). Door een vrijwel stabiele ruilvoet is de daling van productie en verbruik in de totale industrie vrijwel even groot. Binnen de industrie is de afname van de nominale toegevoegde waarde van de aardolie-industrie het grootst (-30%), maar ook de basismetaal (-29%), de basischemie (-26%) en de elektrotechnische industrie (-14%) laten grote dalingen zien. De nominale groei van de voedings- en genotmiddelenindustrie (+7%), de eindchemie (+6%) en de overige industrie (+6%) biedt onvoldoende compensatie zodat de toegevoegde waarde van de totale industrie met ruim 3% terugloopt.

De gemiddelde afzetprijzen en verbruiksprijzen van de totale industrie zijn in het eerste kwartaal van 2002 ten opzichte van het vierde kwartaal van 2001 vrijwel onveranderd. De prijzen liggen wel lager dan in het eerste kwartaal van 2001: ruim 2% voor zowel de afzet als het verbruik. Forse prijsdalingen in de aardolie-industrie, de basischemie en de basismetaal waren hier de oorzaak van. In deze branches gaat dat samen met een aanzienlijk ruilvoetverlies, hetgeen tot uitdrukking komt in de eerder vermelde forse dalingen van de nominale toegevoegde waarde. In de totale industrie is de ruilvoet in het eerste kwartaal nauwelijks veranderd.

De reële toegevoegde waarde van de industrie in het eerste kwartaal van 2002 is 2,5% kleiner dan in dezelfde periode een jaar eerder. Dat is met -3,2% een minder grote daling dan in het voorgaande kwartaal. In deze mutaties is overigens geen rekening gehouden met kalendereffecten. Cijfers die zijn gecorrigeerd voor het aantal werkdagen (uitgaande van het werkdagenpatroon per bedrijfstak) geven een beter zicht op de reële ontwikkelingen. Na correctie voor kalendereffecten pakt de daling in het vierde kwartaal groter uit, omdat dit kwartaal een werkdag meer telt dan hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Voor het eerste kwartaal is het juist omgekeerd: de gecorrigeerde groei is minder negatief omdat dit kwartaal juist een werkdag minder kent. Het effect van een werkdag meer of minder op de groei van de industriële productie bedraagt op kwartaalbasis ongeveer 1,5%-punt. Uitgezonderd de aardolie- en de chemische industrie ligt het productievolume in alle branches van de industrie lager. De grootste productiedaling

Staat 7

Industrie: bezettingsgraden, productiebelemmeringen, producentenvertrouwen en productiegroei

	1999				2000				2001				2002
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
	%												
Bezettingsgraad	84,1	84,1	84,3	84,5	84,7	84,2	84,7	84,8	84,7	84,8	83,7	83,3	83,0
Productiebelemmeringen													
Nee	84	81	79	81	83	77	77	79	80	78	79	80	80
Ja	16	19	21	19	17	23	23	21	20	22	21	20	20
<i>Te weten, als gevolg van:</i>													
onvoldoende vraag	9	8	7	6	4	6	4	4	8	11	13	13	13
tekort aan arbeidskrachten	3	5	8	7	7	9	10	9	5	6	5	2	2
te geringe capaciteit	1	2	2	2	2	4	3	3	1	2	1	2	1
overige belemmeringen	3	4	4	4	4	4	6	5	6	3	2	3	4
Producentenvertrouwen	0,6	2,3	7,1	6,1	6,2	6,9	7,8	5,8	1,6	-1,5	-2,5	-4,9	-1,4
Productiegroei	-0,3	1,5	3,0	7,4	6,7	6,3	3,4	2,8	0,5	0,7	-1,9	-3,2	-2,5

is gemeten in de elektrotechnische industrie (-15%). Verder is in deze branche het groeitempo sinds het eerste kwartaal van 2001 het hardst teruggelopen. Maar ook in de transportmiddelenindustrie is het groeitempo binnen een jaar sterk teruggelopen.

2002-II: Daling productie vlakt af

In de periode april-mei van 2002 ligt de gemiddelde dagproductie van de industrie in Nederland 3,7% lager dan in de overeenkomstige periode een jaar eerder. Liep in april de industriële productie nog met 5,3% terug, in mei blijft de daling beperkt tot 2,1%. Vanaf mei 2001 is er sprake van lagere productiecijfers in de industrie in vergelijking met dezelfde maand een jaar eerder. Volgens de ondernemers is ook de bezettingsgraad van de installaties in de loop van 2001 geleidelijk afgenomen. Eind juni 2002 ligt de bezettingsgraad op het laagste niveau sinds maart 1994. De orderportefeuille van de Nederlandse industrie is sinds februari langzaam weer wat opgelopen, maar is in juni weer met 1 procentpunt afgenomen. De werkvoorraad komt tot uitdrukking in het indexcijfer van de orderpositie. De index van eind juni ligt op 93,3, dat is 2,8 punten lager dan een jaar eerder. De ondernemers in de industrie beoordelen dan ook zowel de orderontvangsten als de orderpositie als ongunstig. Uit de Conjunctuurtest van de industrie blijkt verder dat de ondernemers voor de periode juli-september geen toename van de bedrijvigheid verwachten. Per saldo vindt 6% van de ondernemers de voorraden nog te groot. Dit percentage is in de afgelopen maanden nauwelijks gewijzigd.

2002-II: Ruilvoet industrie verbeterd

De prijzen van Nederlandse industriële producten zijn in de maanden april en mei gemiddeld met 2% opgelopen ten opzichte van het prijsniveau in het eerste kwartaal van dit jaar. In vergelijking met de overeenkomstige maanden een jaar eerder ligt het prijsniveau echter 3% lager. De daling van de afzetprijzen in april en mei is het grootst op de buitenlandse markt, waar de prijzen met 3,9% zijn afgenomen. Op de binnenlandse markt komt de daling uit op gemiddeld 1,6%. De prijzen van geïmporteerde grondstoffen liggen in de maanden april en mei van 2002 ruim 1,8% lager dan in de overeenkomstige maanden van 2001. De prijs van het verbruik uit het binnenland is in deze periode met 7,3% gedaald. Per saldo ligt de totale verbruiksprijs in april en mei 4,3% lager dan in dezelfde maanden van vorig jaar. Deze mutatie steekt gunstig af bij die van de afzetprijs, hetgeen neerkomt op een verbetering van de ruilvoet van de industrie.

3.4 Voeding: ruilvoet beter

De productiewaarde van de voedings- en genotmiddelenindustrie in het eerste kwartaal van 2002 is 4% hoger dan van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Met uitzondering van de zuivel- en de graanverwerkende industrie is in alle branches groei gemeten. Door de gunstige ruilvoet blijft de kostenontwikkeling in het algemeen iets achter bij de opbrengsten waardoor de nominale toegevoegde waarde met ruim 7% groeit. Grondstoffen zijn ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder gemiddeld bijna 3% duurder. Het betreft hier voornamelijk producten uit de landbouw. De prijzen van aardappelen, groenten, runderen en overige dierproducten liggen beduidend hoger dan een jaar geleden. De prijzen van de overige grondstoffen zijn in het algemeen licht gestegen. Gemiddeld zijn de producentenprijzen 4% hoger dan een jaar geleden met als uitschieter die van de groenten- en fruitverwerkende industrie (+10%). Het gevormde inkomen stijgt het meest bij de slachterijen (+50%). Maar ook de groenten- en fruitverwerkende industrie houdt behoorlijk meer over door de gunstige prijsvorming (+30%). In de zuivelindustrie, de graanverwerkende industrie (beide -12%) en de koffie en theesector (-35%) daalt het gevormde inkomen daarentegen aanzienlijk.

De toename van de productiewaarde van de voedings- en genotmiddelenindustrie komt volledig voor rekening van de gestegen prijzen. Het volume blijft namelijk gelijk ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Het productievolume van de zuivelindustrie daalt met 7% het meest, omdat de veestapel inkrimpt en het vastgestelde quotum van de EU niet overschreden mag worden. In de visverwerkende industrie is de productiegroei met +6% het hoogst. De reële toegevoegde waarde van de voedings- en genotmiddelenindustrie daalt fractioneel met 0,2%.

3.5 Papier: forse daling inkomen

In de papierindustrie als geheel, (papier- en papierwarenindustrie en de drukkerijen en uitgeverijen) is in het eerste kwartaal van 2002 de productiewaarde vrijwel onveranderd gebleven in vergelijking met dezelfde periode een jaar eerder. De prijzen stijgen in deze periode met bijna 1%. Het productievolume vertoont een daling van 1%. De lonen zijn 5,5% hoger en het exploitatieoverschot daalt met ruim 2%. Per branche lopen de resultaten nogal uiteen.

De productiewaarde in de papierindustrie daalt in het eerste kwartaal van 2002 bijna 8,5%. Deze ontwikkeling komt grotendeels voor rekening van de 8% lagere papierenprijzen. Het productievolume is bijna 1% gekrompen. De prijsdaling van de grondstoffen (-3%) blijft in het eerste kwartaal ruim achter bij die van de papierenprijzen. Dit betekent dan ook een verslechtering van de ruilvoet, waardoor het gevormde inkomen bijna 20% inlevert ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder.

De papierwarenindustrie profiteert van de lagere papierenprijzen. Geholpen door een gunstige ruilvoet, kan het gevormde inkomen in het eerste kwartaal van 2002 groeien met ongeveer 6%. De drukkerijen en uitgeverijen boeken eveneens een ruilvoetwinst, waardoor deze branche, ondanks het ruim 1% kleinere productievolume, een circa 3% hogere nominale toegevoegde waarde realiseert.

3.6 Aardolie-industrie: productie groter, inkomen lager

Binnen de totale industrie laat de aardolie-industrie in het eerste kwartaal van 2002 de grootste daling van de nominale toegevoegde waarde zien: -30%. Het 7% grotere productievolume biedt onvoldoende compensatie voor de ongunstige verhouding tussen de afzet- en verbruiksprijs van deze branche. De voor de ruilvoet relevante prijsmutaties ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder tonen aan dat de daling van de verbruiksprijs (-15%) achterblijft bij de daling van de afzetprijs (-18%). Dit betekent een verslechtering van de ruilvoet, hetgeen tot uitdrukking komt in het fors lagere gevormde inkomen. In 2001 was de nominale groei van de toegevoegde waarde van de aardolie-industrie nog de hoogste binnen de industrie. Dat resultaat kon geheel worden toegeschreven aan het gunstige verloop van de ruilvoet. In dat jaar daalden namelijk de prijzen, terwijl het productievolume bleef gelijk.

3.7 Chemische basisproducten: productiewaarde lager

De productiewaarde van de chemische basisproductenindustrie in het eerste kwartaal van 2002 is ruim 12% lager dan in hetzelfde kwartaal van 2001. De daling van -11% van de productiewaarde in het tweede halfjaar van 2001 ten opzichte van het tweede halfjaar van 2000 is hiermee voortgezet. In het eerste halfjaar was er nog sprake van een nominale groei van 12%. Het verloop van de productiewaarde in 2001 is vooral veroorzaakt door de petrochemie, de grootste branche binnen de chemische basisproductenindustrie.

tenindustrie. In het eerste kwartaal van 2002 hebben alle branches een negatieve nominale groei van de productiewaarde.

Het productievolumen is in het eerste kwartaal van 2002 met ruim 2% gegroeid. Dit resultaat is beduidend beter dan in het vierde kwartaal van 2001. De reële groei is toen met bijna 5% afgenomen. De productieprijzen zijn in het eerste kwartaal met ruim 14% gedaald, vrijwel evenveel als de 13% prijsdaling in het vierde kwartaal van 2001. Omdat in het eerste kwartaal van 2002 de verbruikswaarde minder hard daalt (-9%) dan de productiewaarde (-12%), loopt de toegevoegde waarde zelfs met 26% terug.

Nominale ontwikkelingen in alle branches negatief

De toegevoegde waarde laat bij alle branches van de chemische basisproductenindustrie negatieve ontwikkelingen zien. Vooral de ontwikkelingen van de afzetprijzen en de verbruiksprijzen hebben een groot aandeel in de negatieve nominale ontwikkelingen. Het volume van de toegevoegde waarde is zelfs gestegen.

Ruilvoet verslechtert

De afzetprijzen van de chemische basisproductenindustrie dalen in het eerste kwartaal van 2002 met ruim 14%, tegen een daling van de verbruiksprijzen van ruim 10%. Vooral bij de petrochemie en de mest- en stikstofindustrie en in mindere mate ook bij de anorganische basischemie betekent dit een ruilvoetverslechtering. Een gedeelte van het verbruik betreft goederen en diensten die niet kenmerkend zijn voor het productieproces in de chemische industrie. De prijs van deze verbruiksposten daalt minder dan de afzetprijzen of stijgt zelfs. Bij de overige basischemie is de ruilvoet onveranderd. Dalende afzetprijzen bij de petrochemie van -17% zorgen er voor dat de verbruiksprijzen in de overige basischemie dalen.

Volume toegevoegde waarde toegenomen

Het volume van de toegevoegde waarde is in het eerste kwartaal van 2002 ten opzichte van het eerste kwartaal van 2001 met ruim 3% toegenomen. Per branche zijn de ontwikkelingen verschillend. De reële toegevoegde waarde van de petrochemie stijgt met 7%. Die van de anorganische basischemie met ruim 2% en van de mest- en stikstofindustrie met ruim 4%. Alleen de reële toegevoegde waarde van de overige basischemie laat met ruim 3% een daling zien. Ten opzichte van de ontwikkelingen in het vierde kwartaal van 2001 doet zich bij alle branches een verbetering voor.

Waarde in- en uitvoer sterk gedaald

De buitenlandse afzet van chemische basisproducten is in het eerste kwartaal van 2002 bijna 11% lager dan in het overeen-

komstige kwartaal een jaar eerder. Uitgedrukt in volume is de buitenlandse afzet met bijna 3% toegenomen. Vooral de prijzen van de uitvoer zijn dan ook sterk gedaald, een daling die in de loop van 2001 is begonnen.

De invoer laat een zelfde beeld zien en daalt in het eerste kwartaal van 2002 met bijna 10%. Het volume van de invoer is met 1% afgenomen en ook hier wordt de lagere nominale ontwikkeling vooral door prijsdalingen veroorzaakt.

3.8 Eindchemie: nominale groei trekt aan

De productiewaarde van de chemische eindproductenindustrie in het eerste kwartaal van 2002 is ruim 4% hoger dan in het eerste kwartaal van 2001. Dit is beduidend boven de bijna 1% groei in het vierde kwartaal van 2001. De afzetprijzen binnen deze industrie zijn in vergelijking met het eerste kwartaal van 2001 met enkele tienden van een procent gestegen. Ondanks de licht opgelopen prijzen van de goederen en diensten die niet kenmerkend zijn voor het productieproces zijn de verbruiksprijzen gemiddeld iets gedaald. Vooral de grondstoffen vanuit de basischemie zijn in prijs gedaald. Hierdoor stijgt de nominale toegevoegde waarde met +6% harder dan de productiewaarde.

Productievolumen groter

Het productievolumen van de chemische eindproductenindustrie is in het eerste kwartaal van 2002 bijna 4% groter dan in het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder. In 2001 was de groei nog teruggelopen naar ruim +1% in het vierde kwartaal. Het verbruik in het eerste kwartaal groeit in volume even hard als de productie en daarmee ook de toegevoegde waarde. De productiegroei wordt vooral gedragen door de productgroepen verf (+5%) en de farmaceutische producten (+7%). Voor zeep is nog nauwelijks een positieve groei gemeten.

De consumptie van chemische eindproducten is in het eerste kwartaal van 2002 in volume gestegen met ruim 5%. Dit is vrijwel gelijk aan de volumegroei in de kwartalen van 2001. De volumegroei van de uitvoer bedraagt in het eerste kwartaal van 2002 bijna 4%, terwijl de invoer in volume met bijna 1% is toegenomen.

3.9 Rubber en kunststof: productiewaarde lager

In het eerste kwartaal van 2002 is de productiewaarde van de rubber- en kunststofindustrie ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder 5% lager. De verbruikswaarde daalt iets meer met bijna 8%, zodat de nominale toegevoegde waarde gelijk is gebleven aan het eerste kwartaal van 2001. Door het verloop van de prijzen daalt de verbruikswaarde harder dan de productiewaarde.

Staat 8
Toegevoegde waarde van de chemische basisproductenindustrie

	Aandeel in 2001	Volume						Waarde					
		2001		2001		2002		2001		2001		2002	
		I	II	III	IV	I	I	II	III	IV	I		
	%	% mutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar											
Anorganische basischemie	3	-11	-12	-6	-17	-11	2	22	21	33	50	4	-11
Overige basischemie	27	-1	-1	-1	0	-4	-3	-7	-18	-11	0	5	-12
Petrochemie	65	5	6	16	4	-4	7	-5	16	11	-17	-26	-32
Mest- en stikstofindustrie	5	-14	-21	-20	-10	-5	4	13	183	11	-2	-23	-31
Chemische basisproductenindustrie	100	2	2	9	2	-5	3	-4	7	5	-11	-17	-26

De afzetprijzen van de rubber- en kunststofindustrie zijn in het eerste kwartaal ruim 1% lager. Hiertegenover staat een daling van de verbruiksprijzen van bijna 4%. Deze ontwikkeling is sterk beïnvloed door de polymeren, een belangrijke grondstof voor de rubber- en kunststofindustrie. De invoerprijs hiervan is in het eerste kwartaal met ruim 11% gedaald.

De reële toegevoegde waarde evenals het productievolume en het verbruik binnen de rubber- en kunststofindustrie neemt in het eerste kwartaal van 2002 met bijna 4% af. Het uitvoervolume blijft vrijwel gelijk, het invoervolume is met bijna 2% toegenomen.

2002-II: Groei productie en orderportefeuille in chemie

De chemische industrie heeft in de maanden april en mei van 2002 als een van de weinige branches in de industrie meer geproduceerd dan in de overeenkomstige periode van 2001. Het volume van de gemiddelde dagproductie ligt hier ruim 11% hoger. Deze groei ligt ruimschoots boven die in 2001. Volgens de ondernemers is de orderontvangst in de chemische industrie in het tweede kwartaal van dit jaar flink toegenomen ten opzichte van de orderontvangst in het eerste kwartaal van 2002. In deze periode geldt dit voor zowel de buitenlandse als de binnenlandse orders. Het oordeel van de ondernemers over de totale orderontvangst en orderpositie is in juni dan ook verbeterd. Over de voorraden eindproduct is het oordeel eveneens iets gunstiger. Per saldo vindt 4% van de ondernemers de voorraden nog steeds te groot. De werkvoorraad die sinds februari 2001 een dalende tendens vertoont is in het tweede kwartaal van 2002 duidelijk verbeterd en ligt weer op het niveau van mei 2001. De bedrijvigheid in de chemische industrie is in het tweede kwartaal verder opgelopen. Voor de maanden juli tot en met september verwachten de ondernemers echter een terugval van de bedrijvigheid.

2002-II: Einde aan daling prijzen chemische producten

In de maanden april en mei zijn de afzetprijzen van chemische producten gemiddeld met 2,5% gestegen ten opzicht van het eerste kwartaal van dit jaar. In vergelijking met de overeenkomstige maanden een jaar eerder liggen de afzetprijzen gemiddeld 8,8% lager. Het prijsniveau van chemische producten lag in het vierde kwartaal van 2000 op het hoogste punt. Vanaf het eerste kwartaal van 2001 lopen de prijzen echter terug. In het vierde kwartaal van 2001 liggen de prijzen bijna 10% onder het niveau van een jaar eerder. Ten opzichte van het eerste kwartaal van 2002 zijn de prijzen in de periode april-mei echter weer met 2,5% gestegen. De prijzen voor de benodigde grondstoffen liggen in de maanden april en mei 7,3% lager dan in de vergelijkbare maanden een jaar eerder. Ook voor de verbruiksprijzen laat 2001 een daling zien. In het eerste kwartaal van 2002 kwam hieraan een einde. Ten opzichte van het eerste kwartaal van 2002 liggen de verbruiksprijzen van chemische grondstoffen en halffabrikaten in april en mei 5,8% hoger.

3.10 Metaalindustrie: productiewaarde weer gedaald

De productiewaarde van de metaalindustrie vertoont in het eerste kwartaal van 2002 ten opzichte van het eerste kwartaal van 2001 een daling van bijna 7%. In het tweede halfjaar van 2001 viel de productiewaarde ook al terug, met ruim 4%. Het productievolume daalt in het eerste kwartaal met 5%, de afzetprijzen dalen met 2%.

Binnen de metaalindustrie lopen de ontwikkelingen duidelijk uiteen. Zo is de toegevoegde waarde van de basismetaalindustrie (nominaal) sterk teruggevallen: de daling binnen de ferro-industrie vond al vanaf het eerste kwartaal van 2001 plaats, terwijl de toegevoegde waarde binnen de non-ferro-industrie vooral vanaf het derde en vierde kwartaal van 2001 sterk terugliep. De metaalproductenindustrie laat in het eerste kwartaal van 2002 ook een lagere toegevoegde waarde groei zien.

Ruilvoet basismetaalindustrie is licht verslechterd

De verbruiksprijzen binnen de metaalindustrie liggen in het eerste kwartaal van 2002 bijna 2% lager dan in het eerste kwartaal van 2001. Voor de afzetprijzen is een daling van 2% waargenomen met als resultaat een lichte verslechtering van de ruilvoet. Die verslechtering was ook al gedurende de kwartalen van 2001 zichtbaar. De verschillende branches laten andere ontwikkelingen zien, die grotendeels verklaard kunnen worden uit het uiteenlopende verloop van de afzet- en verbruiksprijzen. De afzetprijzen van de ferro-industrie zijn met ruim 11% gedaald, terwijl de verbruiksprijzen met krap 1% dalen. Binnen de non-ferro-industrie lopen de afzetprijzen, ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder, met bijna 7% harder terug dan de verbruiksprijzen (-2%). Het verbruik binnen de metaalproductenindustrie wordt ook goedkoper, want de ferro-industrie zet immers af tegen lagere prijzen. In tegenstelling tot de ferro- en non-ferro-industrie heeft de metaalproductenindustrie hogere afzetprijzen, waardoor hier wel sprake is van een ruilvoetverbetering.

3.11 Machine-industrie: daling nominale groei

De productiewaarde van de machine-industrie is in het eerste kwartaal van 2002 bijna 4% lager dan in hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Het verbruik is ruim 5% lager en daarmee daalt het gevormde inkomen (de totale toegevoegde waarde) met ruim 1% iets minder hard.

De machine-industrie profiteert in het eerste kwartaal van 2002 evenals in het vierde kwartaal van 2001 van een lichte ruilvoetverbetering. In het eerste kwartaal 2002 zijn de afzetprijzen met bijna 2% gestegen ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder. De prijsstijging van het verbruik is krap 1%, zodat de ruilvoet is verbeterd.

Staat 9
Toegevoegde waarde van de basismetaal- en metaalproductenindustrie

	Aandeel Volume in 2001	Volume						Waarde					
		2001	2001				2002	2001				2002	
		I	II	III	IV	I	I	II	III	IV	I		
	%	% mutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar											
Basismetaalindustrie (ferro)	13	2	-5	6	3	3	4	-36	-24	-32	-43	-43	-29
Basismetaalindustrie (non-ferro)	10	-6	-7	-2	-6	-8	-10	-9	8	-3	-15	-24	-30
Metaalproductenindustrie	77	-1	0	1	-2	-2	-6	3	0	4	2	5	-1
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	100	-1	-2	1	-1	-2	-5	-6	-3	-4	-9	-7	-7

Het productievolume van de machine-industrie is in het eerste kwartaal van 2002 bijna 6% kleiner. Hiermee is de daling van het productievolume, die inzette in het tweede halfjaar van 2001, voortgezet. Vooral de nog steeds kleine vraag naar chips en de hiermee samenhangende vraag naar machines die deze produceren, drukken de ontwikkelingen.

Het volume van de investeringen in producten van de machine-industrie (machines en onderdelen van machines) is in het eerste kwartaal van 2002 ruim 10% groter. Deze groei is vooral een gevolg van het in gebruik nemen van grote, incidentele investeringsprojecten in het eerste kwartaal. Exclusief deze projecten is het volume van de investeringen 9% gedaald.

De in- en uitvoer zijn in het eerste kwartaal van 2002 in volume met respectievelijk 7% en 5% afgenomen. Dit is vrijwel gelijk aan de lage groeipercentages van de in- en uitvoer in het vierde kwartaal van 2001.

3.12 Elektrotechniek: productiewaarde sterk gedaald

De productiewaarde van de elektrotechnische industrie is in het eerste kwartaal van 2002 met ruim 15% sterk gedaald. Ook in het derde (-6%) en vierde kwartaal van 2001 (-10%) is de productiewaarde flink afgenomen. Deze ontwikkeling kan vooral worden toegerekend aan het volume dat in het eerste kwartaal van 2002 met 16% is gedaald ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder.

De nominale toegevoegde waarde is bijna 14% lager. Het volume van de toegevoegde waarde daalt met ruim 15% iets meer. De verbruiksprijs is fractioneel minder gestegen dan de afzetprijzen.

Elektronica: lage volumegroei consumptie

De gezinsconsumptie van computers, audio-, video- en telecommunicatieapparaten en dergelijke groeit in het eerste kwartaal van 2002 in volume met 1%. Dit is ruim lager dan de groei van bijna 5% voor geheel 2001.

Zowel de uitvoer als de invoer van elektronica is in volume sterk gedaald. Voor de uitvoer werd in het eerste kwartaal een volumedaling van 11% gemeten. Voor de invoer komt de volumedaling uit op ruim 9%. In het vierde kwartaal van 2001 werden ook al forse dalingen van het volume van de in- en uitvoer gemeten.

3.13 Transportmiddelenindustrie: productie daalt

De productiewaarde in de transportmiddelenindustrie is in het eerste kwartaal van 2002 ten opzichte van het overeenkomstig

kwartaal van vorig jaar met 8% gedaald. De kosten lopen iets meer terug, zodat per saldo de nominale toegevoegde waarde met 6% afneemt. De auto-industrie heeft een aandeel van bijna 60% in de productiewaarde van de totale transportmiddelenindustrie en is dan ook met een productiedaling van 11% grotendeels verantwoordelijk voor het totale resultaat. De scheepsbouw en de overige transportmiddelenindustrie scoren met 5% respectievelijk 2% een lagere productiewaarde. Alle dalingen zijn het gevolg van kleinere productievolumes.

In de auto-industrie zijn de afzetprijzen in het eerste kwartaal ten opzichte van het overeenkomstig kwartaal van vorig jaar ruim 1% hoger. De prijzen van het verbruik (kosten) zijn met bijna 2% gestegen. Door het geringe ruilvoetverlies en het fors kleinere productievolume van -12% daalt het gevormde inkomen met bijna 13%. Omdat in de overige branches nog een geringe stijging is gemeten blijft de nominale daling in de totale transportmiddelenindustrie beperkt tot 6%.

Het 12% kleinere productievolume van de auto-industrie draagt sterk bij aan het bijna 10% kleinere productievolume van de transportmiddelenindustrie als geheel. Ten opzichte van het vierde kwartaal van vorig jaar is in het eerste kwartaal van 2002 de productie van het aantal auto's verminderd met ruim 5%.

2002-II: Kleinere productievolume, afname orderportefeuille

In de metaalindustrie is de gemiddelde dagproductie in de maanden april en mei van 2002 met 8,9% afgenomen. Over heel 2001 nam de productie hier met 2,6% af. De orderontvangst laat volgens de ondernemers in het tweede kwartaal van 2002 een lichte stijging zien. Vooral uit het binnenland ontvangen de ondernemers de laatste maanden minder orders. De toch wat tegenvallende orderontvangst en de nauwelijks toegenomen bedrijvigheid zorgen er voor dat de orderpositie in juni is teruggelopen. Deze orderpositie wordt daardoor door de ondernemers in de metaalindustrie steeds meer als ongunstig bestempeld. Over de voorraden gereed product zijn de ondernemers eveneens ontevreden. Ultimo juni vindt per saldo 9% van de ondernemers deze voorraden te groot. Voor de periode juli-september 2002 voorzien ze echter wel een toename van de bedrijvigheid.

2002-II: Bescheiden mutaties afzet- en verbruiksprijzen

In de maanden april en mei van 2002 zijn de afzetprijzen van metaalproducten 0,3% hoger dan in dezelfde maanden van 2001. In het vierde kwartaal vorig jaar daalden de prijzen van metaalproducten met 1,1%. Per saldo lagen de afzetprijzen in de metaalsector in het gehele jaar 2001 slechts 0,2% hoger dan in 2000. Ten opzichte van het eerste kwartaal van 2002 liggen de prijzen in april-mei 0,4% hoger. De prijzen van grondstoffen en halffabrika-

Staat 10
Toegevoegde waarde van de elektrotechnische industrie

	Aandeel in 2001	Volume						Waarde					
		2001		2001		2002		2001		2001		2002	
		I	II	III	IV	I	I	II	III	IV	I		
	%	% mutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar											
Kantoormachine- en computerindustrie	7	-1	-6	-2	-4	2	-8	4	-4	3	4	11	-4
Overige elektrische apparatenindustrie	17	1	6	8	1	-12	-14	-4	-1	-1	-5	-9	-11
Audio- en video-apparatenindustrie	52	-7	10	-2	-16	-19	-24	-7	8	-2	-15	-16	-22
Medische en optische apparatenindustrie	24	8	5	9	8	8	1	7	3	8	8	11	2
Elektrotechnische industrie	100	-2	7	2	-7	-11	-15	-3	5	0	-7	-8	-14

ten liggen in april–mei gemiddeld 0,2% lager dan in de vergelijkbare periode een jaar eerder. In het vierde kwartaal van 2001 daalden ook hier de prijzen (–1,7%) ten opzichte van het vierde kwartaal 2000. Op jaarbasis stegen de prijzen van grondstoffen en halffabrikaten in 2001 met 1,4% in vergelijking met een jaar eerder. In de periode april–mei 2002 liggen de prijzen van grondstoffen en halffabrikaten 0,7% hoger dan in het eerste kwartaal van 2002.

3.14 Bouwnijverheid: kleine stijging van de productie

In het eerste kwartaal van 2002 is de productiewaarde in de bouwnijverheid gestegen met ruim 5% ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Er is sprake van een prijsstijging van ruim 3%. Het bouwvolume is ten opzichte van het overeenkomstig kwartaal van vorig jaar bijna 2% groter. In het vierde kwartaal van vorig jaar was er nog sprake van een groei van ruim 2%. De productiewaarde in de burgerlijke- en utiliteitsbouw stijgt 5% en in de grond-, weg- en waterbouw ruim 7%. Deze waardestijgingen worden gedeeltelijk veroorzaakt door prijsstijgingen van gemiddeld ongeveer 4%. Het productievolume in de grond-, weg- en waterbouw laat een stijging van bijna 4% zien. In de burgerlijke- en utiliteitsbouw stijgt het productievolume met ruim 1%.

In het eerste kwartaal van 2002 ligt het gevormde inkomen 7,5% hoger dan in het eerste kwartaal van 2001, doordat de kosten minder hard stijgen dan de opbrengsten. De loonsom stijgt met 6% en het exploitatieoverschot ofwel het inkomen voor ondernemers en zelfstandigen met bijna 10%. De reële toegevoegde waarde groeit met 1,6%.

Het aantal vacatures in de bouwnijverheid is ten opzichte van het eerste kwartaal van vorig jaar gedaald van 20 duizend naar 16 duizend. Ten opzichte van het vierde kwartaal van 2001 is het aantal vacatures in de bouwnijverheid circa duizend hoger.

3.15 Handel en reparatie: groei groothandel valt terug

In het eerste kwartaal van 2002 is de productiewaarde van de bedrijfstak handel en reparatie 2,7% hoger dan een jaar eerder. Dit is vooral veroorzaakt door de groei van de marges in de detailhandel (+9%) en de omzet van de reparatiebedrijven (+5%). De marges van de groothandel, die zwaar wegen in de totale productiewaarde van de handel en reparatie, lopen met 1% terug. In 2001 was de groei van de productiewaarde van de detailhandel de hoogste binnen de bedrijfstak. In het eerste kwartaal profiteert de detailhandel van de gematigde kostenontwikkeling, waardoor de nominale toegevoegde waarde (en ook het ondernemersinkomen) harder groeit dan de productiewaarde. Dat is opvallend omdat het omzetvolume van de detailhandel kleiner is ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. De groei van de reële toegevoegde waarde van de totale bedrijfstak komt in het eerste kwartaal uit op –0,9%, waarbij de reparatiebedrijven en detailhandelsmarges nog een marginale groei laten zien en de groothandelsmarges in volume krimpen met 2%. Dit laatste kan grotendeels worden verklaard door de teruggelopen volumes van de buitenlandse handel.

Minder personenauto's verkocht in eerste kwartaal

Veruit het belangrijkste onderdeel van de reparatiebedrijven betreft de autobranche, die zowel de handel in als de reparatie van auto's en motorfietsen en onderdelen en accessoires daarvan omvat (samen met de benzineservicestations). In het eerste kwartaal van 2002 zijn er volgens cijfers van de RAI 160,4 duizend nieuwe personenauto's verkocht, waarvan 79,8 duizend privé en 80,6 duizend zakelijk. Dit is een afname van 4,9% ten

opzichte van het relatief lage eerste kwartaal van 2001. Voor particulier gebruik zijn er 3,5% (circa 2 700 stuks) meer personenauto's verkocht. De zakelijke verkopen zijn echter met 11,9% ofwel circa 11 duizend stuks afgenomen. Deze uiteenlopende ontwikkelingen zijn het gevolg van de BTW verhoging per 1 januari 2001. Vooral de particuliere verkopen zijn in dat kwartaal met –33% sterk teruggevallen, terwijl de zakelijke verkopen met een daling van 3% nog redelijk op peil bleven.

De omzet in het eerste kwartaal van 2002 is met 0,9% afgenomen tot 3,46 miljard euro. De gemiddelde prijs (unit value) per auto bedraagt in het eerste kwartaal 21,5 duizend euro en is hiermee 4,2% hoger dan in het eerste kwartaal 2001. De gemiddelde prijs stijgt in het privé segment met 2,8% naar 18,3 duizend euro. In het zakelijk segment stijgt de gemiddelde prijs naar 24,7 duizend euro ofwel 7,2% hoger dan in het eerste kwartaal in 2001.

Omzetvolume detailhandel kleiner

De omzetgroei van de detailhandel in het eerste kwartaal van 2002 (+4%) ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder blijft flink achter bij de ontwikkeling van de marges (+9%). Het prijsniveau ligt ruim 5% hoger en dat betekent dat in volume circa 1% minder is verkocht. Binnen de branche ontlopen de volumeontwikkelingen van de foodsector en de non-foodsector elkaar nauwelijks. Wel is de geldomzet bij de foodsector meer gestegen, omdat hier de prijzen met ruim 6% relatief sterk zijn opgelopen. In de non-foodsector is een prijsstijging van ruim 4% gemeten.

3.16 Horeca: hogere omzet door prijsstijgingen

De omzet van de horeca is in het eerste kwartaal van 2002 met 4,5% toegenomen ten opzichte van het eerste kwartaal van 2001, vooral als gevolg van de prijsverhogingen. Gemiddeld ligt het prijsniveau in het eerste kwartaal van 2002 ruim 7% hoger dan een jaar eerder. In de horeca is er al vanaf begin 2001 sprake van oplopende prijzen. In het jaar 2001 waren de prijzen in de horeca gemiddeld al met een kleine 6% gestegen. Uit het voorgaande volgt dat het volume van de omzet in het eerste kwartaal is afgenomen (–2,4%). Door een positieve ruilvoetontwikkeling groeit het gevormde inkomen echter met 9%. De reële toegevoegde waarde is in het eerste kwartaal 2,1% lager, mede als gevolg van de genoemde prijsontwikkeling. Toch is het arbeidsvolume over deze periode met 3,4% gegroeid.

De omzet van de traditionele horeca (de totale horeca exclusief kantines, catering en kampeerterrinen, vakantiehuysjes en bungalowparken) is in het eerste kwartaal van 2002 met 4,9% gegroeid ten opzichte van dezelfde periode van vorig jaar. De omzet van de hotelbranche (inclusief pensions en conferentieoordelen) is met +5,6% bovengemiddeld toegenomen. Over het jaar 2001 is nog een omzetstijging van circa 2% geboekt.

De omzet van cafetaria's, snackbars en lunchrooms is in het eerste kwartaal van 2002 met 5,6% toegenomen. De prijzen zijn in deze periode met 7,4% gestegen. Per saldo is het omzetvolume in deze branche dus met 1,7% gedaald. De cafés zien hun omzetvolume met –7% veel harder teruglopen. De omzet neemt in het eerste kwartaal met 0,7% toe ten opzichte van het eerste kwartaal van 2001, maar de prijsmutatie bedraagt hier 8,3%. Dit is de grootste prijsstijging die binnen de horeca gemeten is.

Binnen de horeca laten alleen de restaurants een reële groei zien. In het eerste kwartaal van 2002 is 7,2% meer uitgegeven aan maaltijden en dranken. Bij een prijsmutatie van 6,2% neemt het volume van de omzet met 1% toe, een verbetering ten opzichte van het vorig jaar. In 2001 was de volume-groei in deze branche vrijwel nihil.

3.17 Financiële instellingen: geen reële groei

De productiewaarde van de financiële instellingen (inclusief de rentemarge van de banken) is in het eerste kwartaal van 2002 met 5,5% gestegen ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. De toegevoegde waarde is nominaal 7,6% hoger. In reële termen blijft de toegevoegde waarde vrijwel onveranderd, zodat de financiële instellingen in het eerste kwartaal van 2002 geen bijdrage hebben geleverd aan de BBP-groei. In de productie van de financiële instellingen heeft de rentemarge van het bankwezen een aandeel van circa 33%. Het volume van de rentemarge is 2% groter in het eerste kwartaal van 2002 2%, een stuk minder dan de 6% groei in 2001. De rentemarge wordt behaald uit kredietverlening, spaartegoeden en betalingsverkeer.

Spaaromzetten sterk gedaald

De spaaromzetten ofwel het totaal van stortingen en opnamen zijn in het eerste kwartaal van 2002 met 17% flink gedaald. Deze waren een jaar eerder juist sterk gestegen. Daarentegen zijn de spaartegoeden juist fors gegroeid, van 140,4 miljard euro eind maart 2001 tot 155,6 miljard euro eind maart 2002.

Aantal nieuw ingeschreven hypotheekleningen toegenomen

In het eerste kwartaal van 2002 zijn 115 duizend nieuwe woning-hypotheekleningen ingeschreven. Dat is 15% meer dan in dezelfde periode van 2001. Vooral het aantal oversluitingen groeide sterk, gestimuleerd door de lage rente. Terwijl het aantal hypotheekleningen voor een woningtransactie met 8% toeneemt groeit het aantal oversluitingen zelfs met 23%. Deze bedragen momenteel de helft van het aantal nieuwe woning-hypotheekleningen. De gemiddelde rente met betrekking tot de nieuw ingeschreven woning-hypotheekleningen was in 2001 van iets boven de 6% in januari gedaald naar 5,3% in december. Gemiddeld is de rente in het eerste kwartaal van 2002 op dit lagere niveau gebleven. Het gemiddelde bedrag van woning-hypotheekleningen is met 156 duizend euro ruim 10% hoger dan in dezelfde periode vorig jaar. Deze stijging hangt samen met de stijging van de gemiddelde verkoopprijs van een woning. Deze prijs liep op van 180 duizend euro in het eerste kwartaal van 2001 naar 195 duizend euro in het eerste kwartaal van 2002. De totale hypothecaire schuld bij financiële instellingen stijgt naar 324 miljard euro. De gemiddelde hypotheekschuld per woning die met een hypotheek is belast bedraagt 107 duizend euro. Vijf van de zes eigen woningen zijn met een hypotheek belast.

3.18 Kleiner productievolume in de uitzendbranche

In het eerste kwartaal van 2002 is de productiewaarde van de uitzendbureaus en dergelijke 1% hoger dan een jaar eerder. Ook de waarde van het gevormde inkomen stijgt met 1%. Gegeven een prijsstijging van 3% is het volume met 2% afgenomen. Voor de uitzendbureaus, met een aandeel van circa 70% in de productiewaarde van de totale branche, is in deze raming een zeer voorlopig cijfer over de omzetontwikkeling in het eerste kwartaal opgenomen.

Krimp arbeidsvolume

In 2001 hadden de uitzendbureaus en dergelijke een aandeel van 6,2% in het totale arbeidsvolume van werknemers in Nederland. Het aandeel in de totale loonsom bedraagt 3,7%. In het eerste kwartaal van 2002 daalt het arbeidsvolume in deze branche met 5,2% (in 2001 -2%), terwijl het arbeidsvolume van de totale Nederlandse economie nog met 1,4% groeit (in 2001 +2,3%). Ook de loonsom van de branche blijft in het eerste kwartaal met een ontwikkeling van -3,1% achter op de mutatie van de totale loon-

som met +5,7%. De krimp van het arbeidsvolume en de loonsom in de branche is vooral het gevolg van de afnemende bedrijvigheid bij de uitzendbureaus.

3.19 Groei zakelijke dienstverleners loopt verder terug

De productiewaarde van de zakelijke dienstverlening is in het eerste kwartaal van 2002 met 3,6% toegenomen. Daarmee wordt de trend van afnemende groei, die al medio 2000 werd ingezet, gecontinueerd. In 2001 bijvoorbeeld groeide de productiewaarde nog met 6,9%. De branche omvat met name de verhuur van roerende goederen, computerservicebureaus, speur- en ontwikkelingswerk, juridische en economische dienstverlening, architecten- en ingenieursbureaus en reclamebureaus. Het gevormde inkomen groeit in het eerste kwartaal van 2002 met 4,1% (7,4% in 2001). Na correctie voor prijsveranderingen resteert in het eerste kwartaal voor de toegevoegde waarde een volumegroei van 0,6%, die duidelijk lager ligt dan in 2001 (2,3%).

De computerservice- en informatietechnologiebureaus hebben een aandeel van bijna 18% in de productiewaarde van de totale branche. Hun omzet groeit in het eerste kwartaal van 2002 naar schatting met 1,9%. Het volume van de toegevoegde waarde is ongeveer 1% kleiner dan in het eerste kwartaal van 2001. Het groeitempo van deze bedrijven neemt al geruime tijd af. In 1999 steeg de omzet nog met ruim 18%, terwijl deze al was teruggelopen naar een toename met 10,5% in 2000 en van 7% in 2001.

De groei van het arbeidsvolume in de totale branche is nog steeds bovengemiddeld, maar ook hier is de trend dalend. De overige zakelijke dienstverlening heeft een aandeel van 9,5% in het totale arbeidsvolume van werknemers en ruim 11,5% in de totale loonsom. In het eerste kwartaal van 2002 groeit de werkgelegenheid (uitgedrukt in arbeidsjaren) met 3,5% (1,4% voor de totale Nederlandse economie). De loonsom muteert hier met 9,4%, terwijl voor de totale Nederlandse economie een stijging van 5,7% is gemeten. Over het jaar 2001 nam het arbeidsvolume in de overige zakelijke dienstverlening toe met 5%, terwijl de loonsom met 11,4% muteerde.

3.20 Hoge groei overheid zet zich voort

In het eerste kwartaal van 2002 neemt het volume van de toegevoegde waarde bij de overheid toe met 2,9%. Dit betekent een voortzetting van de relatief hoge groei van de voorgaande jaren. In het vierde kwartaal van 2001 was de volumestijging 3,0%. Voor het gehele jaar 2001 is een volumestijging van 2,6% gemeten. Het aantrekken van de werkgelegenheid is een belangrijke factor voor het goede presteren van de overheid. De volumegroei van de loonsom bepaalt voor een groot deel de reële toename van de toegevoegde waarde. Ongeveer driekwart hiervan bestaat namelijk uit lonen en sociale lasten. Het arbeidsvolume bij de overheid vertoont vanaf 1997 weer een stijgende lijn. De groei bleef tot en met 2000 achter bij die van de totale arbeidsmarkt. In 2001 en ook in het eerste kwartaal van 2002 overtreft de stijging van het arbeidsvolume van de overheid echter het totaal. Met name het openbaar bestuur en het gesubsidieerd onderwijs dragen hier in belangrijke mate aan bij. De werkgelegenheid bij defensie blijft daarentegen krimpen.

3.21 Groei zorg blijft hoog

De productiewaarde van de zorg en overige dienstverlening (de medische- en maatschappelijke zorg, cultuur en recreatie en de overige op de consument gerichte dienstverlening) is in het eerste

kwartaal van 2002 met 7,7% toegenomen. Na correctie voor een prijsmutatie van 4,8% resteert een 2,8% groter productievolume.

Groei arbeidsvolume

De gezondheidszorg en overige dienstverlening heeft een aandeel van circa 14,5% in het totale arbeidsvolume van werknemers en van circa 13% in de totale loonsom. Het arbeidsvolume van de

zorg en dergelijke is in het eerste kwartaal van 2002 met 4,4% toegenomen. De loonsom van de zorg muteert in het eerste kwartaal met 7,3%, waarbij deze mutaties voor het totaal van de Nederlandse economie respectievelijk 1,4 en 5,7% bedragen. De loonvoet in de zorg (de prijs van de lonen) stijgt hierdoor met 2,8% ten opzichte van het eerste kwartaal van 2001. Dat is niet alleen duidelijk minder dan de mutatie van de loonvoet voor de totale Nederlandse economie (+4,2%) maar deze mutatie blijft ook achter bij die over het jaar 2001 (+4,4%).

4. Prijzen en lonen

De prijsstijging van het BBP is in het eerste kwartaal van 2002 sterk teruggelopen tot 3,0%. Ook in de voorgaande drie kwartalen nam de prijsstijging van het BBP af, nadat in het eerste kwartaal van 2001 een piek was bereikt. Voor het gehele jaar 2001 was de prijsstijging de hoogste sinds 1982. De medio vorig jaar ingezette daling bij de afzetprijzen van de industrie is in het eerste kwartaal van 2002 afgevlakt. Bij de consumentenprijzen is er voor het tweede opeenvolgende kwartaal sprake van een teruglopende inflatie. De CAO-loonstijging loopt begin 2002 niet verder op, na een aantal kwartalen van steeds hogere loonstijgingen.

4.1 Prijzen verbruik industrie dalen harder dan afzetprijzen

De afzetprijzen van Nederlandse industriële producten liggen gemiddeld in het eerste kwartaal 2,1% lager dan een jaar eerder. In het vierde kwartaal van 2001 was de prijsdaling nog 2,8%, wat neerkomt op een afvallende daling.

De verbruiksprijzen in de industrie zijn in het eerste kwartaal met 2,5% zelfs nog sterker gedaald dan de afzetprijzen. Het beeld van de industrie wijkt daarmee dan ook af van dat van de economie als geheel, waar sprake is van een lichte ruilvoetverslechtering.

4.2 Stijging consumentenprijzen vlak af

In het eerste kwartaal van 2002 is de consumentenprijsindex (CPI) 3,8% hoger dan een jaar eerder, wat neerkomt op een lagere inflatie dan in het laatste kwartaal van vorig jaar (4,3%). Voor het tweede achtereenvolgende kwartaal vlakt de stijging van de consumentenprijzen af. Een ontwikkeling die overigens doorzet in het tweede kwartaal van 2002.

De lagere inflatie begin 2002 is voor een belangrijk deel een gevolg van het wegvallen van het effect van de verhoging van het hoge BTW-tarief en de milieubelasting per 1 januari 2001. Dit effect is deels gecompenseerd door prijsstijgingen van verse groenten en fruit. Bovendien stijgen ook de prijzen van vlees en horecadiensten vrij sterk. In hoeverre de invoering van de euro hierop effect heeft, kan op basis van de CBS-cijfers niet worden vastgesteld.

4.3 CAO-loonstijging stabiel

De CAO-loonstijgingen laten in het eerste kwartaal een stabilisatie zien. Net als in het voorgaande kwartaal liggen de CAO-lonen 5,2% hoger dan een jaar eerder. Hiermee komt een einde aan een periode waarin de contractlonen steeds harder stegen. Hoewel niet alle lonen onder een CAO vallen, geeft de ontwikkeling van de CAO-lonen een eerste indicatie van de totale loonontwikkeling.

Zowel bij particuliere bedrijven als bij de overheid is sprake van een stabilisatie. In de gesubsidieerde sector loopt de CAO-loonstijging nog licht op. De CAO-loonstijging is met 6,1% het hoogst bij de gesubsidieerde sector, waartoe met name de zorg behoort. Bij de particuliere bedrijven is de CAO-loonstijging 5,1%, net iets hoger dan bij de overheid (5,0%).

4.4 Prijsontwikkelingen Kwartaalrekeningen

Het BBP ofwel de som van de in het binnenland gevormde inkomens, kan worden berekend als het verschil tussen de bruto productie en het verbruik in de Nederlandse bedrijfstakken. Voor de gehele Nederlandse economie zijn de verbruiksprijzen in het eerste kwartaal van 2002 per saldo niet veranderd in vergelijking met een jaar eerder. De afzetprijzen laten daarentegen een stijging van 1,5% zien. Deze stijging is weliswaar bescheidener dan in de eerste drie kwartalen van 2001, maar wijst nog steeds op een verbetering van de marges voor het bedrijfsleven. Gelet op de ontwikkelingen per bedrijfstak (zie hieronder) zit de margeverbetering vooral bij de commerciële dienstverlening. Daar heeft ze een opwaarts effect op de prijsontwikkeling van het BBP, die dan ook hoger uitkomt dan de prijsstijging van de afzetprijzen.

Behalve als verschil tussen productie en verbruik kan het BBP ook berekend worden vanuit de bestedingen en de bedrijfstakken. Net als bij de CPI komt ook de deflator van de consumptie van gezinnen en overheid tezamen iets lager uit. Verder loopt ook de prijsstijging van investeringsgoederen terug. Bij het uitvoeroverschot is er in het eerste kwartaal van 2002 zelfs sprake van een prijsdaling, die een dempend effect heeft op de prijsstijging van het BBP. Deze prijsdaling hangt samen met het feit dat de uitvoerprijzen sterker dalen dan de invoerprijzen.

Staat 11
Prijsontwikkeling bruto binnenlands product naar componenten

	2001	2001				2002
		I	II	III	IV	
% prijsverandering t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar						
Bruto binnenlands product	4,7	5,6	4,7	4,6	4,0	3,0
Bestedingen						
Consumptie	4,3	4,3	4,4	4,5	4,0	3,8
Investerings (incl. voorraden)	4,1	4,2	4,1	4,9	3,2	2,7
Uitvoeroverschot	14,0	30,9	13,0	5,4	6,9	-4,7
Toegevoegde waarde						
Afzet	4,3	5,0	4,4	4,1	3,9	3,1
Verbruik	3,3	5,1	4,1	3,0	1,2	1,5
Verbruik	2,3	5,0	3,9	1,6	-1,1	0,0
Bedrijfstakken						
Goederenproducenten	5,0	9,0	4,8	3,9	2,6	0,0
Producenten van commerciële diensten	3,6	3,0	4,0	3,7	3,7	4,3
Producenten van niet-commerciële diensten	5,1	4,4	4,5	5,1	6,2	4,8

Aan de kant van bedrijfstakken toont de prijsontwikkeling van de toegevoegde waarde bij de goederenproducenten een gemiddelde productieprijs die hetzelfde is als een jaar eerder. Vanwege de prijsdalingen van de uitvoer is dit het saldo van hogere prijzen op de binnenlandse markt en lagere prijzen op de buitenlandse markt. In de commerciële dienstverlening is de prijsstijging opgelopen, na twee kwartalen van stabilisatie. Onder andere in de

bedrijfstakken handel en reparatie, horeca, post en telecommunicatie en de energie- en waterleidingbedrijven komen de prijsstijgingen in het eerste kwartaal hoger uit dan in het voorgaande kwartaal. Bij de niet-commerciële diensten loopt de prijsstijging iets terug, voor het eerst na een aantal kwartalen van stijging: vooral als gevolg van de afvlakkende loonstijgingen.

5. Inkomen en arbeid

In het eerste kwartaal van 2002 is de groei van het aantal banen afgenomen. Het aantal banen is gestegen met 108 duizend tot bijna 7,5 miljoen. Vergeleken met een jaar eerder is het aantal banen 1,5% groter. In 2001 was de banengroei nog gemiddeld 2,3%. In de zorg en overheid samen ligt de banengroei op iets minder dan 4%, tegenover 0,5% in de rest van de economie. De loonkostenstijging is in het eerste kwartaal iets teruggelopen naar 4,6%.

De dalende trend van de waardestijging van het BBP in het jaar 2001 heeft zich ook in het eerste kwartaal van 2002 voortgezet. De stijging komt uit op 3,3%, terwijl deze over het jaar 2001 nog uitkwam op 5,9%. De oorzaak hiervan ligt voor twee derde deel bij de sterk verminderde prijsstijging. De beloning voor de werknemers is in het eerste kwartaal minder fors gestegen met 6,0%. In het gehele jaar 2001 was dat 7,2%. Dit betekent dat de groei van het ondernemersinkomen geheel is verdwenen en uitkomt op een daling van 0,2%.

Leeuwendeel banengroei bij zorg en overheid

In het eerste kwartaal van 2002 zijn er bij de zorg en overige quartaire dienstverlening 56 duizend banen meer dan een jaar eerder. Het aantal banen bij de overheid is gestegen met 28 duizend. Samen zijn deze niet-commerciële bedrijfstakken goed voor ruim driekwart van de totale banengroei in Nederland. De stijgingen van 3,0% bij de overheid en 4,3% bij de zorg en overige dienstverlening komen overeen met die in 2001. Bij de laatste is vooral bij de zorg zelf de groei in het eerste kwartaal van 2002 flink hoger dan in 2001 (5% in het eerste kwartaal van 2002 tegen 4,3% in 2001).

Werkgelegenheid in commerciële bedrijven groeit nauwelijks

Exclusief zorg en overheid is het aantal banen in het eerste kwartaal 24 duizend hoger dan een jaar eerder. Dit stijgingstempo van nog geen 0,5% is beduidend lager dan in 2001. Toen liep de groei in deze bedrijfstakken overigens al terug naar 1,8%. In de industrie en de financiële en zakelijke dienstverlening zijn er minder banen dan een jaar eerder. De groei in de bedrijfstakken handel, horeca en reparatie en vervoer is 1,4%. Ook communicatie blijft met 1,1% achter bij de gemiddelde banengroei van 1,5%.

De afgelopen jaren groeiden beide takken nog meer dan gemiddeld. De post en telecommunicatie laat in het eerste kwartaal van 2002 zelfs een daling van 1,1% zien, terwijl 2001 nog een toename van 5,3% liet zien.

Ook minder groei in arbeidsjaren

In het eerste kwartaal van 2002 is de werkgelegenheidsgroei in arbeidsjaren (voltijdbanen) afgenomen tot 1,4%. In 2000 en 2001 steeg het aantal arbeidsjaren telkens nog met 2,1%. Zowel bij mannen als vrouwen vertraagt de werkgelegenheidsgroei. Het aantal arbeidsjaren is in het eerste kwartaal voor mannen met 0,7% gestegen en voor vrouwen met 2,6%.

Loonkosten stijgen met 4,6%

De loonkostenstijging per arbeidsjaar neemt in het eerste kwartaal van 2002 iets af. De gemiddelde stijging is 4,6%. In alle bedrijfstakken is de stijging lager dan in het voorgaande kwartaal en ook bijna overal lager dan gemiddeld in 2001. Dit is mede veroorzaakt door een afname van de CAO-loonstijging van gemiddeld 4,8% in 2001 naar 4,1% in het eerste kwartaal van 2002.

De loonkostenstijging bij de overheid is met 3,2% de laagste en ligt daarmee opmerkelijk ver onder het cijfer van 2001. Beneden het gemiddelde liggen ook de zorg en overige quartaire diensten, waar de loonkosten in het eerste kwartaal met 3,8% gestegen zijn. De toename van de loonkosten per arbeidsjaar is in het eerste kwartaal met 6,0% het hoogst in de financiële en zakelijke dienstverlening.

Werkgelegenheid reageert vertraagd op economische groei

De economische groei is in de loop van 2001 al sterk vertraagd. Met enige vertraging reageert de werkgelegenheid nu op de verandering in de economische groei. In het eerste kwartaal van 2002 ligt de werkgelegenheidsgroei overigens nog steeds iets boven de economische groei. Andere signalen van een veranderende situatie op de arbeidsmarkt zijn de stijging van de werkloosheid, het lagere aantal vacatures en de daling van het aantal ontstane en vervulde vacatures.

Staat 12
Arbeidsvolume en beloning van werknemers naar bedrijfstakken

	Arbeidsvolume van werknemers					Beloning van werknemers						
	2001	2001				2002	2001	2001				2002
		I	II	III	IV	I	I	II	III	IV	I	
% mutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar												
BEDRIJFSTAKKEN (SBI 1993)												
Landbouw, bosbouw en visserij	2,7	0,8	3,7	2,9	3,0	3,1	7,3	10,0	7,0	6,1	6,5	6,6
Delfstoffenwinning	-3,7	-3,4	-5,8	-3,8	-1,7	0,1	1,7	0,0	0,0	1,6	5,3	4,8
Industrie	0,2	0,6	0,1	0,1	-0,1	-0,8	4,3	5,1	4,2	4,3	3,7	3,6
Energie- en waterleidingbedrijven	-2,6	-3,5	-2,6	-2,3	-2,1	-1,1	1,0	0,8	1,0	1,1	1,0	3,4
Bouwnijverheid	1,9	2,3	2,0	1,8	1,7	1,2	7,4	8,5	7,3	6,9	7,2	7,1
Handel, horeca en reparatie	2,3	2,2	2,6	2,3	2,0	1,4	7,1	7,7	7,7	6,5	6,3	6,2
Vervoer, opslag en communicatie	2,8	3,8	2,8	2,5	2,2	1,2	8,2	9,3	8,5	7,8	7,3	5,9
Financiële en zakelijke dienstverlening	1,9	2,0	2,1	1,9	1,5	0,1	9,0	9,0	10,2	8,5	8,2	6,1
Overheid	2,8	2,1	2,9	3,0	3,2	2,9	6,8	5,7	6,6	7,1	7,6	6,2
Zorg en overige dienstverlening	3,9	3,2	4,0	4,0	4,4	4,4	8,6	7,5	8,6	8,8	9,5	8,3
Totaal	2,1	2,1	2,3	2,2	2,0	1,4	7,2	7,3	7,5	7,0	7,0	6,0

Netto-ondernemersinkomen daalt fors

Doordat de groei van de lonen ook in het eerste kwartaal hoger is dan de groei van het BBP, is de waardestijging (-0,2%) van het bruto exploitatiesaldo lager dan die van het BBP. Dit saldo kan beschouwd worden als het inkomen van ondernemingen en zelfstandigen.

De afschrijvingen stijgen het eerste kwartaal met 8,3% en maken ongeveer 45% van het bruto exploitatiesaldo uit. Dit leidt voor het eerste kwartaal dan ook tot een daling van het netto exploitatiesaldo van -5,8%.

Ook is er in het eerste kwartaal nog sprake van een sterke daling van de prijs van de olieproducten ten opzichte van het eerste kwartaal 2001. De verbruiksprijzen zijn daardoor minder sterk gestegen dan de afzetprijzen. De ruilvoetverbetering is bij vrijwel alle bedrijfsklassen zichtbaar.

Loonsom neemt sneller toe dan BBP

De loonsom is in het eerste kwartaal met 6,0% gestegen. In het jaar 2001 was dat nog 7,2%. Oorzaak is de afzwakende groei van de werkgelegenheid en een minder sterke stijging van de loonsom per arbeidsjaar. De CAO-loonstijging is iets gematigder dan in 2001. In enkele bedrijfstakken zijn per 1 juli 2001 nieuwe CAO's afgesloten, die er voor zorgen dat de ontwikkeling relatief hoog blijft.

Stijging indirecte belastingen sterk teruggelopen

Door het wegvallen van het effect van de BTW-verhoging van 1 januari 2001 is de stijging van de indirecte belastingen fors verminderd. Was de stijging in 2001 nog 7,7%, in het eerste kwartaal komt deze uit op 3,6%. Dit percentage ligt iets boven dat van het BBP (3,3%).

De waardegroei van de verleende subsidies aan bedrijven blijft constant op 3,3%.

Primaire inkomenssaldo minder negatief

De uit het buitenland ontvangen dividenden, rente en andere primaire inkomens zijn in het eerste kwartaal gedaald met -12,3% ten opzichte van een jaar eerder. De betaalde primaire inkomens dalen met -15,7%. Het gevolg is een negatief saldo van 1,0 miljard euro tegenover een negatief saldo van 1,7 miljard in het eerste kwartaal 2001.

Het primaire inkomen, dat uit het buitenland wordt ontvangen of aan het buitenland wordt betaald, bestaat voor de helft uit rente en voor een kwart uit dividenden. De rest is gevormd door lonen en andere inkomens.

Door de verbetering van het primaire inkomenssaldo ligt in het eerste kwartaal de ontwikkeling van het bruto nationaal product (BNP) met 4,0% boven die van het BBP (3,3%).

Saldo secundaire inkomens verslechtert licht

De ontvangen secundaire inkomens dalen met 7,5% sterker dan de betaalde secundaire inkomens (0,6%). Hierdoor vermeerderd het negatieve saldo van -0,5 miljard tot -0,6 miljard euro.

Door bovenstaande ontwikkeling ligt de groei van het beschikbaar nationaal inkomen (BNI) met 3,9% net onder die van het BNP (4,0%).

Besparingen dalen licht

Doordat de loonontwikkeling (5,7%) nagenoeg gelijk is aan de groei van de consumptieve bestedingen (5,7%) en door de lichte daling van het gezamenlijke saldo van de primaire en secundaire inkomens, nemen de nationale besparingen af met 0,3 miljard euro.

Investerings in buitenland nemen toe

De binnenlandse investeringen dalen met 5,1% ofwel 1,2 miljard euro. Deze daling overtreft ruimschoots de licht negatieve ontwikkeling van de besparingen en daardoor neemt het positieve saldo van de Nederlandse investeringen en beleggingen in het buitenland toe van 4,2 miljard euro in het eerste kwartaal van 2001 naar 5,2 miljard in 2002.

Tabellen

De tabellen in deze publicatie bestaan ieder uit meerdere delen. De omschrijvingen zijn per deel afwisselend in het Nederlands en in het Engels afgedrukt.

1. Goederen- en dienstentotalen
  - 1.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 1.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
  - 1.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 1.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
  - 1.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
  - 1.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
2. Bruto binnenlands product naar bedrijfstakken
  - 2.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 2.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
  - 2.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 2.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
  - 2.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
  - 2.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
3. Beloning van werknemers en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product
  - 3.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 3.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
  - 3.3.2 Banen en arbeidsvolume werknemers
4. Consumptieve bestedingen
  - 4.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 4.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 4.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
5. Investerings in vaste activa (bruto)
  - 5.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 5.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 5.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
6. Invoer van goederen en diensten
  - 6.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 6.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 6.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
7. Uitvoer van goederen en diensten
  - 7.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 7.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 7.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
8. Binnenlands product, nationaal product, nationaal inkomen en lopende transacties van Nederland met het buitenland
  - 8.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 8.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 8.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks

Tables

The tables in this publication each consist of several parts. The descriptions are alternatingly either in English or in Dutch.

1. Supply and disposition of goods and services
  - 1.1.1 Volume changes, original series
  - 1.1.2 Volume changes, final adjusted series
  - 1.2.1 Value changes, original series
  - 1.2.2 Value changes, final adjusted series
  - 1.3.1 Values, original series
  - 1.3.2 Values, final adjusted series
2. Gross domestic product by kind of economic activity
  - 2.1.1 Volume changes, original series
  - 2.1.2 Volume changes, adjusted series
  - 2.2.1 Value changes, original series
  - 2.2.2 Value changes, adjusted series
  - 2.3.1 Values, original series
  - 2.3.2 Values, adjusted series
3. Compensation of employees and other income components of domestic product
  - 3.2.1 Value changes, original series
  - 3.3.1 Values, original series
  - 3.3.2 Jobs and labour input of employees
4. Final consumption
  - 4.1.1 Volume changes, original series
  - 4.2.1 Value changes, original series
  - 4.3.1 Values, original series
5. Fixed capital formation (gross)
  - 5.1.1 Volume changes, original series
  - 5.2.1 Value changes, original series
  - 5.3.1 Values, original series
6. Imports of goods and services
  - 6.1.1 Volume changes, original series
  - 6.2.1 Value changes, original series
  - 6.3.1 Values, original series
7. Exports of goods and services
  - 7.1.1 Volume changes, original series
  - 7.2.1 Value changes, original series
  - 7.3.1 Values, original series
8. Domestic product, national income and current transactions of the Netherlands with the rest of the world
  - 8.1.1 Volume changes, original series
  - 8.2.1 Value changes, original series
  - 8.3.1 Values, original series

Tabel / Table 1.1.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Supply and disposition of goods and services, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV		
	%											
1 Bruto binnenlands product (marktprijzen)	3,5	1,1	4,7	4,0	3,1	2,2	1,5	1,6	1,0	0,4	0,2	
2 Invoer van goederen en diensten	9,4	0,8	9,8	10,8	8,2	8,8	5,8	1,8	1,3	-5,0	-4,4	
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	5,6	1,0	6,5	6,4	4,9	4,6	3,2	1,7	1,1	-1,7	-1,5	
Consumptie												
4 door huishoudens incl. IZWh	3,8	1,2	5,2	3,4	3,1	3,4	1,0	1,5	1,1	1,3	1,2	
5 door de overheid	1,9	3,4	1,7	2,1	1,8	1,8	3,5	3,6	3,2	3,3	3,2	
Bruto investeringen in vaste activa												
6 door bedrijven	3,1	-2,1	3,8	6,4	1,7	0,5	-0,9	-2,7	-2,8	-2,2	-1,9	
7 door de overheid	8,1	5,1	14,3	11,7	3,6	4,3	3,9	3,8	8,1	4,5	5,6	
8 Veranderingen in voorraden ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	3,1	1,1	4,5	4,7	1,7	1,6	1,6	1,2	1,6	0,1	-0,4	
10 Uitvoer van goederen en diensten	9,5	0,9	9,7	9,1	10,0	9,3	5,4	2,4	0,4	-4,1	-3,1	
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	5,6	1,0	6,5	6,4	4,9	4,6	3,2	1,7	1,1	-1,7	-1,5	

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.1.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (volume changes)
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (volumemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV		
	%											
1 Gross domestic product (market prices)	3,5	1,1	0,8	0,6	0,5	0,7	0,0	0,3	0,0	-0,1	0,1	
2 Imports of goods and services	9,4	0,8	1,7	2,9	1,5	1,9	-0,2	-1,4	-0,4	-2,3	-1,3	
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	5,6	1,0	1,1	1,4	0,9	1,1	-0,1	-0,3	-0,2	-0,9	-0,4	
Consumption												
4 by households incl. NPISH	3,8	1,2	2,1	-0,1	0,8	0,5	-0,3	0,5	0,6	0,3	0,0	
5 by general government	1,9	3,4	-0,8	1,0	0,7	0,9	0,9	1,0	0,4	0,9	0,8	
Gross fixed capital formation												
6 by enterprises	3,1	-2,1	0,2	1,4	-1,1	-0,3	-0,6	-1,1	-0,7	0,2	-0,4	
7 by general government	8,1	5,1	3,7	0,6	-1,4	1,9	2,4	2,1	1,5	-2,1	7,0	
8 Changes in inventories ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	3,1	1,1	0,6	0,8	-0,4	0,5	0,8	0,1	0,2	-1,0	0,4	
10 Exports of goods and services	9,5	0,9	2,5	1,8	2,5	1,8	-0,6	-1,3	-0,5	-1,2	-0,9	
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	5,6	1,0	1,1	1,4	0,9	1,1	-0,1	-0,3	-0,2	-0,9	-0,4	

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.2.1

Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Supply and disposition of goods and services, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
1 Bruto binnenlands product (marktprijzen)	7,3	5,9	8,1	7,7	6,9	6,6	7,2	6,4	5,6	4,5	3,3	
2 Invoer van goederen en diensten	18,9	1,4	18,9	20,1	17,9	18,8	9,6	4,7	1,1	-8,3	-5,5	
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	11,5	4,2	12,0	12,1	10,9	11,1	8,1	5,8	3,9	-0,5	-0,1	
Consumptie												
4 door huishoudens incl. IZWh	6,6	5,4	7,8	6,2	5,8	6,8	5,3	6,0	5,3	5,2	4,9	
5 door de overheid	6,3	8,2	6,3	6,6	6,5	6,0	8,3	8,2	8,5	8,0	7,5	
Bruto investeringen in vaste activa												
6 door bedrijven	7,4	1,6	8,3	10,4	5,9	4,9	3,1	1,4	0,8	0,9	1,1	
7 door de overheid	11,9	9,8	15,0	17,0	7,7	8,9	8,0	8,9	13,0	9,2	8,5	
8 Veranderingen in voorraden ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	6,7	5,4	8,2	8,1	5,1	5,4	6,0	5,6	6,2	3,9	3,1	
10 Uitvoer van goederen en diensten	19,2	2,5	18,0	18,6	20,1	19,9	11,2	6,1	0,7	-6,6	-4,5	
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	11,5	4,2	12,0	12,1	10,9	11,1	8,1	5,8	3,9	-0,5	-0,1	

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.2.2

Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (value changes)
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
1 Gross domestic product (market prices)	7,3	5,9	2,0	1,7	1,4	2,2	1,9	0,7	0,7	0,8	1,1	
2 Imports of goods and services	18,9	1,4	4,2	5,2	3,6	2,3	-0,3	-1,2	-2,5	-3,3	-0,2	
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	11,5	4,2	2,8	3,0	2,2	2,2	1,1	0,0	-0,5	-0,7	0,6	
Consumption												
4 by households incl. NPISH	6,6	5,4	2,9	0,6	1,7	1,7	1,0	1,5	1,3	1,2	1,0	
5 by general government	6,3	8,2	1,2	1,7	1,4	2,1	2,5	2,0	2,0	1,6	1,8	
Gross fixed capital formation												
6 by enterprises	7,4	1,6	1,2	2,2	0,1	1,0	0,2	-0,2	0,0	0,9	0,4	
7 by general government	11,9	9,8	4,6	2,6	-0,9	2,9	3,7	3,6	2,3	-1,6	7,3	
8 Changes in inventories ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	6,7	5,4	1,8	1,4	0,6	1,8	2,0	1,0	1,4	-0,4	1,2	
10 Exports of goods and services	19,2	2,5	5,9	3,7	5,5	3,4	-1,1	-1,4	-1,7	-2,0	0,0	
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	11,5	4,2	2,8	3,0	2,2	2,2	1,1	0,0	-0,5	-0,7	0,6	

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.3.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks
Supply and disposition of goods and services, original series

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mld euro</i>											
1 Bruto binnenlands product (marktprijzen)	401,1	424,8	97,0	102,1	97,0	105,0	104,0	108,7	102,4	109,7	107,4
2 Invoer van goederen en diensten	250,1	253,7	59,0	61,7	61,4	68,0	64,6	64,6	62,1	62,4	61,0
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	651,2	678,5	156,0	163,8	158,4	173,0	168,6	173,3	164,5	172,1	168,5
Consumptie											
4 door huishoudens incl. IZWh	199,9	210,7	48,2	50,5	49,0	52,1	50,8	53,5	51,6	54,8	53,3
5 door de overheid	91,2	98,7	21,6	24,1	22,1	23,3	23,4	26,1	24,0	25,2	25,1
Bruto investeringen in vaste activa											
6 door bedrijven	78,2	79,4	19,2	20,7	17,4	20,9	19,8	21,0	17,5	21,0	20,0
7 door de overheid	12,7	14,0	2,8	3,2	3,1	3,6	3,0	3,5	3,5	4,0	3,3
8 Veranderingen in voorraden ¹⁾	-0,4	-0,7	0,2	-0,5	0,2	-0,4	0,6	-0,6	0,8	-1,6	-1,1
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	381,6	402,1	92,1	98,2	91,8	99,5	97,6	103,6	97,4	103,4	100,7
10 Uitvoer van goederen en diensten	269,6	276,4	63,9	65,6	66,6	73,5	71,0	69,6	67,1	68,7	67,8
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	651,2	678,5	156,0	163,8	158,4	173,0	168,6	173,3	164,5	172,1	168,5

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.3.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>bln euro</i>											
1 Gross domestic product (market prices)	401,1	424,8	97,8	99,5	100,8	103,0	105,0	105,8	106,6	107,4	108,6
2 Imports of goods and services	250,1	253,7	58,7	61,8	64,1	65,5	65,4	64,6	63,0	60,9	60,7
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	651,2	678,5	156,5	161,3	164,9	168,6	170,4	170,3	169,5	168,3	169,3
Consumption											
4 by households incl. NPISH	199,9	210,7	49,1	49,4	50,2	51,1	51,6	52,4	53,1	53,7	54,3
5 by general government	91,2	98,7	22,2	22,6	22,9	23,4	24,0	24,5	24,9	25,3	25,8
Gross fixed capital formation											
6 by enterprises	78,2	79,4	19,2	19,6	19,6	19,8	19,8	19,8	19,8	20,0	20,0
7 by general government	12,7	14,0	3,1	3,2	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,5	3,8
8 Changes in inventories ¹⁾	-0,4	-0,7	0,0	0,2	-0,3	-0,3	0,4	0,1	0,3	-1,5	-1,3
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	381,6	402,1	93,7	95,0	95,6	97,3	99,2	100,2	101,6	101,1	102,3
10 Exports of goods and services	269,6	276,4	63,3	65,6	69,2	71,5	70,8	69,8	68,6	67,3	67,3
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	651,2	678,5	156,5	161,3	164,9	168,6	170,4	170,3	169,5	168,3	169,3

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 2.1.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
BEDRIJFSTAKKEN												
Landbouw, bosbouw en visserij	0,9	-2,4	0,5	-3,9	4,8	1,5	-7,1	-2,4	-0,8	0,1	3,7	
Delfstoffenwinning	-2,1	5,7	0,2	-1,3	-3,1	-4,8	1,7	5,8	9,5	8,6	-3,9	
Industrie	4,7	-1,0	6,6	6,3	3,4	2,8	0,5	0,7	-1,9	-3,2	-2,5	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2,0	-1,2	6,5	3,3	-0,3	-0,6	0,7	-2,4	-1,5	-1,4	-0,2	
Textiel- en lederindustrie	3,0	-1,0	4,0	6,1	1,8	0,3	1,9	-1,1	-2,7	-2,1	-4,2	
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	2,7	-1,8	2,7	5,3	3,1	-0,1	-0,8	-1,4	-2,6	-2,3	-1,0	
Aardolie-industrie	8,7	-0,4	2,5	4,0	2,6	24,0	-4,7	6,8	-2,0	-1,5	6,0	
Chemische basisproductenindustrie	10,5	2,1	18,9	7,2	11,6	5,4	2,2	9,0	1,8	-4,5	3,4	
Chemische eindproductenindustrie	2,4	2,3	3,4	5,8	1,5	-0,8	3,4	2,4	2,3	1,1	3,7	
Rubber- en kunststofindustrie	2,4	-3,0	6,3	6,6	-0,4	-2,7	-2,1	-3,3	-4,3	-2,4	-3,7	
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	3,2	-0,9	3,6	4,8	2,2	2,2	-1,9	1,5	-1,5	-1,8	-4,8	
Machine-industrie	11,4	-1,9	11,4	11,8	10,8	11,6	-0,7	0,8	-3,7	-4,3	-5,6	
Elektrotechnische industrie	12,5	-2,4	12,7	19,0	9,3	9,8	6,9	1,7	-6,7	-10,9	-15,4	
Transportmiddelenindustrie	-1,1	-2,6	-1,2	-0,2	-1,1	-1,7	2,0	0,1	-4,0	-8,6	-9,0	
Overige industrie	3,1	-1,3	6,0	4,3	0,8	1,3	-1,8	-1,5	-1,0	-1,0	-0,3	
Energie- en waterleidingbedrijven	1,6	1,0	1,9	2,1	1,9	0,7	1,3	1,3	0,3	1,1	-0,7	
Bouwnijverheid	2,7	1,2	6,4	4,5	-0,2	-0,1	0,1	-0,4	3,2	2,1	1,6	
Handel, horeca en reparatie	3,2	0,1	4,2	4,7	2,8	1,3	2,1	0,1	-0,4	-1,4	-1,0	
Handel en reparatie	3,2	0,3	4,2	4,9	3,0	1,1	2,4	0,2	0,0	-1,3	-0,9	
Horeca	3,1	-1,3	4,4	3,6	1,9	2,8	-0,1	-0,6	-2,6	-2,0	-2,1	
Vervoer, opslag en communicatie	8,9	3,2	10,3	10,6	7,7	7,3	5,1	4,4	4,3	-0,9	0,8	
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	3,6	-0,5	3,8	4,0	3,7	3,0	0,7	0,9	0,0	-3,7	-1,2	
Post en telecommunicatie	19,8	10,3	24,4	25,1	15,8	15,3	13,6	11,4	12,5	4,4	4,5	
Financiële en zakelijke dienstverlening	4,1	1,4	5,1	4,1	4,2	3,0	1,7	1,9	1,0	0,9	0,6	
Financiële instellingen	3,2	0,4	5,6	4,1	2,9	0,5	-0,3	0,6	0,0	1,3	0,5	
Verhuur van en handel in onroerend goed	2,4	1,7	2,5	2,1	2,5	2,4	1,9	1,9	1,0	1,9	1,3	
Uitzendbureaus	1,9	-0,4	4,1	2,2	2,5	-0,7	1,5	-0,6	-1,0	-1,1	-2,0	
Overige zakelijke dienstverlening	6,7	2,2	7,2	6,4	7,2	6,0	3,0	3,4	2,3	0,4	0,6	
Overheid	0,6	2,6	0,6	0,6	0,6	0,6	2,3	2,6	2,7	3,0	2,9	
Zorg en overige dienstverlening	2,1	3,7	2,0	2,0	2,2	2,1	4,2	4,3	3,1	3,3	3,0	
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	3,5	1,3	4,5	4,0	3,1	2,2	1,8	1,8	1,2	0,5	0,3	

Table / Tabel 2.1.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (volume changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (volumemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
ECONOMIC ACTIVITIES												
Agriculture, forestry and fishing	0,9	-2,4	-2,1	-3,9	9,1	-3,1	-7,5	1,9	7,2	-1,9	-2,2	
Mining and quarrying	-2,1	5,7	0,1	-1,8	-3,0	-0,8	7,2	2,0	0,1	-1,3	-5,1	
Manufacturing	4,7	-1,0	1,2	0,3	0,3	0,7	-0,8	0,4	-2,2	-0,8	0,6	
Electricity, gas and water supply	1,6	1,0	0,3	-0,1	1,1	-0,3	0,1	0,3	0,2	0,4	-1,0	
Construction	2,7	1,2	1,3	-0,1	-3,0	2,0	1,2	-0,6	0,7	0,7	0,4	
Trade, hotels, restaurants and repair	3,2	0,1	-0,9	1,4	0,0	0,8	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4	0,2	
Transport, storage and communication	8,9	3,2	2,7	1,9	0,2	3,2	0,0	0,4	-0,2	-0,5	0,3	
Financial and business service activities	4,1	1,4	1,5	0,2	0,4	0,6	0,4	0,3	0,1	0,0	0,1	
Government	0,6	2,6	-0,5	0,5	0,5	0,4	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	
Care and other service activities	2,1	3,7	0,0	0,4	1,2	0,6	1,7	0,6	0,3	0,8	1,2	
Value added (gross, basic prices)	3,5	1,3	0,5	0,5	0,7	0,5	0,2	0,4	0,0	0,0	0,2	

Tabel / Table 2.2.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
BEDRIJFSTAKKEN											
Landbouw, bosbouw en visserij	4,1	5,0	8,8	-3,2	5,5	6,6	0,7	-2,2	12,4	6,9	11,3
Delfstoffenwinning	47,8	19,3	42,7	58,8	62,8	40,7	40,4	25,5	8,2	1,5	-16,3
Industrie	7,9	2,0	7,7	10,8	7,2	5,9	5,4	4,6	-0,3	-1,3	-3,5
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2,7	8,8	1,4	5,9	-1,0	4,5	12,1	8,6	7,0	7,9	7,2
Textiel- en lederindustrie	0,1	0,1	5,8	2,6	-1,2	-6,3	0,0	-1,1	-0,3	2,1	0,6
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	3,9	3,4	4,0	5,3	5,3	1,3	5,8	5,3	1,4	1,2	2,0
Aardolie-industrie	92,7	17,9	16,3	109,0	154,5	110,4	60,2	42,4	13,5	-13,3	-30,4
Chemische basisproductenindustrie	30,9	-4,0	43,3	40,8	38,4	8,5	7,4	5,1	-11,0	-16,9	-25,9
Chemische eindproductenindustrie	1,0	1,0	1,4	4,1	0,5	-1,9	2,5	2,4	-0,1	-0,7	5,6
Rubber- en kunststofindustrie	-1,2	0,9	2,5	0,0	-3,8	-3,6	-1,8	0,6	0,9	4,2	0,0
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	8,2	-5,9	8,0	11,8	8,0	5,0	-3,3	-3,7	-9,4	-7,2	-7,4
Machine-industrie	6,8	-0,3	8,4	6,6	5,2	6,8	-1,6	1,3	-1,8	0,7	-1,3
Elektrotechnische industrie	6,7	-2,7	7,1	13,0	3,0	4,0	4,6	0,4	-7,4	-8,1	-13,7
Transportmiddelenindustrie	-3,4	-4,2	4,4	-2,9	-6,7	-8,1	-2,1	-2,0	-3,5	-9,1	-6,2
Overige industrie	4,2	5,5	7,0	5,6	1,9	2,6	3,2	5,0	6,1	7,6	5,9
Energie- en waterleidingbedrijven	-5,9	-2,7	-13,9	-10,9	0,9	2,4	-3,5	-6,9	-3,3	2,8	11,5
Bouwnijverheid	8,6	9,1	12,4	10,1	4,9	6,7	7,3	7,5	11,7	10,3	7,5
Handel, horeca en reparatie	5,9	4,4	6,8	7,1	5,3	4,5	5,8	4,9	5,2	1,9	4,8
Handel en reparatie	5,8	4,1	6,4	7,0	5,4	4,4	5,5	4,7	5,3	1,1	4,1
Horeca	6,7	6,4	9,6	7,8	4,4	5,2	7,5	6,0	4,7	7,8	9,0
Vervoer, opslag en communicatie	5,4	5,4	2,3	4,8	6,1	8,5	6,7	8,2	5,2	1,6	2,7
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	3,5	4,9	-1,0	1,6	4,9	8,7	7,0	7,5	3,8	1,5	1,9
Post en telecommunicatie	9,4	6,3	9,1	11,7	8,5	8,3	6,1	9,5	7,9	1,9	4,3
Financiële en zakelijke dienstverlening	8,4	5,0	9,5	8,8	9,6	5,9	4,7	5,7	4,4	5,2	4,6
Financiële instellingen	10,6	3,3	14,3	12,1	14,8	2,3	0,6	5,4	-0,3	7,6	7,6
Verhuur van en handel in onroerend goed	5,8	3,9	6,4	5,8	5,4	5,6	4,3	4,6	3,5	3,4	4,0
Uitzendbureaus	4,9	3,9	6,2	5,2	6,5	2,1	3,4	2,8	6,2	3,2	1,0
Overige zakelijke dienstverlening	10,1	7,4	9,8	10,1	11,0	9,5	8,2	7,6	8,1	5,7	4,1
Overheid	4,7	7,4	4,5	4,4	4,8	5,1	6,5	7,1	7,1	9,1	6,7
Zorg en overige dienstverlening	7,4	9,4	8,1	7,6	7,6	6,3	8,9	9,2	9,3	10,0	9,1
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	7,6	5,7	8,1	7,9	7,6	6,7	6,9	6,2	5,3	4,5	3,5

Table / Tabel 2.2.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (value changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter								
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	4,1	5,0	-0,7	1,6	2,5	1,3	-3,4	0,5	12,1	-2,0	0,6
Mining and quarrying	47,8	19,3	13,4	8,0	9,8	2,9	15,7	-2,3	-5,2	-3,9	-6,1
Manufacturing	7,9	2,0	2,0	1,9	0,8	1,1	1,3	0,9	-2,8	-0,8	-0,9
Electricity, gas and water supply	-5,9	-2,7	-3,0	3,6	5,3	-4,1	-7,3	-0,5	8,7	1,7	2,5
Construction	8,6	9,1	3,4	1,1	-1,9	4,2	4,1	0,6	2,4	2,4	-0,8
Trade, hotels, restaurants and repair	5,9	4,4	0,9	1,8	0,1	1,8	1,7	1,0	0,6	-1,4	4,4
Transport, storage and communication	5,4	5,4	0,4	2,7	1,9	2,1	1,1	2,3	-1,7	0,6	-0,1
Financial and business service activities	8,4	5,0	3,2	0,8	1,7	0,4	1,8	1,6	0,7	1,2	1,1
Government	4,7	7,4	1,0	1,0	1,6	1,6	2,2	1,8	1,7	2,3	1,6
Care and other service activities	7,4	9,4	2,1	1,3	1,9	1,8	3,3	1,9	2,1	2,4	2,4
Value added (gross, basic prices)	7,6	5,7	2,2	1,5	1,5	1,7	1,9	1,0	0,8	0,7	0,9

Tabel / Table 2.3.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks
Gross value added by kind of economic activity, original series

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mln euro</i>											
BEDRIJFSTAKKEN											
Landbouw, bosbouw en visserij	9,7	10,2	2,1	2,4	2,9	2,2	2,1	2,3	3,3	2,4	2,4
Delfstoffenwinning	9,7	11,5	3,0	1,8	1,6	3,2	4,3	2,3	1,7	3,3	3,6
Industrie	60,4	61,6	14,3	15,3	14,7	16,1	15,1	16,0	14,6	15,9	14,6
Voedings- en genotmiddelenindustrie	11,1	12,0	2,5	2,7	2,8	3,2	2,8	2,9	3,0	3,4	3,0
Textiel- en lederindustrie	1,3	1,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	7,4	7,6	1,8	1,9	1,8	2,0	1,9	2,0	1,8	2,0	1,9
Aardolie-industrie	2,5	3,0	0,4	0,6	0,6	0,9	0,7	0,8	0,7	0,8	0,5
Chemische basisproductenindustrie	5,4	5,2	1,2	1,4	1,4	1,4	1,3	1,5	1,2	1,1	1,0
Chemische eindproductenindustrie	3,3	3,3	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	0,9
Rubber- en kunststofindustrie	1,9	1,9	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	6,7	6,3	1,6	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7	1,5	1,6	1,5
Machine-industrie	4,7	4,7	1,2	1,2	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1	1,2	1,2
Elektrotechnische industrie	5,6	5,4	1,4	1,4	1,3	1,5	1,4	1,4	1,2	1,3	1,2
Transportmiddelenindustrie	3,1	2,9	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
Overige industrie	7,5	7,9	1,8	2,0	1,8	1,9	1,9	2,1	1,9	2,1	2,0
Energie- en waterleidingbedrijven	5,6	5,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,5	1,5
Bouwnijverheid	21,2	23,1	5,3	5,7	4,6	5,6	5,7	6,1	5,1	6,2	6,1
Handel, horeca en reparatie	55,7	58,1	13,0	14,3	13,5	14,9	13,8	15,0	14,2	15,1	14,4
Handel en reparatie	48,5	50,5	11,4	12,4	11,6	13,1	12,0	12,9	12,2	13,3	12,5
Horeca	7,2	7,7	1,6	2,0	1,9	1,7	1,8	2,1	2,0	1,9	1,9
Vervoer, opslag en communicatie	26,8	28,3	6,4	6,8	6,7	6,9	6,8	7,3	7,1	7,0	7,0
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	17,7	18,5	4,2	4,5	4,4	4,6	4,5	4,8	4,6	4,6	4,6
Post en telecommunicatie	9,1	9,7	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,5	2,4	2,5
Financiële en zakelijke dienstverlening	97,2	102,1	23,8	24,3	24,0	25,1	24,9	25,7	25,1	26,4	26,1
Financiële instellingen	23,3	24,1	5,9	5,8	5,8	5,9	5,9	6,1	5,8	6,3	6,4
Verhuur van en handel in onroerend goed	29,9	31,1	7,3	7,4	7,6	7,6	7,7	7,8	7,8	7,9	8,0
Uitzendbureaus	8,7	9,1	2,0	2,1	2,3	2,3	2,1	2,2	2,4	2,4	2,1
Overige zakelijke dienstverlening	35,2	37,8	8,5	9,0	8,4	9,3	9,2	9,6	9,1	9,9	9,6
Overheid	41,6	44,7	9,7	11,7	9,9	10,3	10,3	12,6	10,6	11,2	11,0
Zorg en overige dienstverlening	41,4	45,3	10,1	10,4	10,4	10,5	11,0	11,4	11,3	11,6	12,0
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	369,3	390,4	89,3	94,1	89,7	96,3	95,5	99,9	94,4	100,5	98,8

Table / Tabel 2.3.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>bln euro</i>											
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	9,7	10,2	2,4	2,4	2,5	2,5	2,4	2,4	2,7	2,7	2,7
Mining and quarrying	9,7	11,5	2,2	2,3	2,6	2,6	3,0	3,0	2,8	2,7	2,5
Manufacturing	60,4	61,6	14,8	15,1	15,2	15,4	15,6	15,7	15,3	15,1	15,0
Electricity, gas and water supply	5,6	5,5	1,4	1,4	1,5	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5
Construction	21,2	23,1	5,3	5,3	5,2	5,4	5,7	5,7	5,8	6,0	5,9
Trade, hotels, restaurants and repair	55,7	58,1	13,7	13,9	13,9	14,2	14,4	14,6	14,7	14,5	15,1
Transport, storage and communication	26,8	28,3	6,5	6,7	6,8	6,9	7,0	7,2	7,0	7,1	7,1
Financial and business service activities	97,2	102,1	23,9	24,1	24,5	24,6	25,1	25,5	25,6	25,9	26,2
Government	41,6	44,7	10,2	10,3	10,5	10,6	10,9	11,1	11,2	11,5	11,7
Care and other service activities	41,4	45,3	10,1	10,2	10,4	10,6	11,0	11,2	11,4	11,7	12,0
Value added (gross, basic prices)	369,3	390,4	90,2	91,6	93,0	94,5	96,3	97,3	98,1	98,7	99,6

Tabel / Table 3.2.1

Beloning van werknemers naar bedrijfstakken en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Compensation of employees by economic activity and other income components of domestic product, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
BEDRIJFSTAKKEN												
Landbouw, bosbouw en visserij	8,3	7,3	9,0	7,5	8,0	8,9	10,0	7,0	6,1	6,5	6,6	
Delfstoffenwinning	-1,1	1,7	-3,8	-2,8	0,8	1,5	0,0	0,0	1,6	5,3	4,8	
Industrie	6,2	4,3	6,6	5,9	6,1	6,4	5,1	4,2	4,3	3,7	3,6	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	6,1	3,8	6,5	5,8	5,9	6,1	5,1	2,1	3,7	4,7	3,8	
Textiel- en lederindustrie	2,8	0,0	2,7	2,4	3,2	3,0	2,1	-0,4	-0,5	-1,0	0,0	
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	6,3	4,2	6,4	6,0	6,4	6,6	4,9	3,8	4,9	3,4	3,0	
Aardolie-industrie	2,3	3,0	2,2	2,0	5,4	0,0	2,1	4,9	4,1	0,9	5,2	
Chemische basisproductenindustrie	4,4	2,7	3,0	3,9	5,0	5,8	1,4	2,5	2,2	4,7	3,6	
Chemische eindproductenindustrie	6,9	5,2	11,7	5,9	5,6	5,3	2,7	4,0	6,8	7,3	8,3	
Rubber- en kunststofindustrie	7,8	3,8	7,2	7,5	9,0	7,6	4,9	2,5	4,1	4,0	4,0	
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	7,2	3,9	6,7	7,6	6,5	7,8	5,2	4,2	3,3	2,8	2,0	
Machine-industrie	6,3	7,2	7,3	5,5	5,7	6,8	8,8	7,1	6,9	6,2	3,3	
Elektrotechnische industrie	7,5	5,9	7,8	6,4	8,0	8,1	8,0	6,9	5,6	3,3	4,7	
Transportmiddelenindustrie	5,7	4,1	5,9	6,2	5,4	5,2	5,6	5,6	3,5	1,3	2,3	
Overige industrie	5,7	3,6	6,2	5,5	5,4	5,7	3,4	4,2	3,8	3,0	3,9	
Energie- en waterleidingbedrijven	-0,2	1,0	-0,3	0,0	-0,3	-0,3	0,8	1,0	1,1	1,0	3,4	
Bouwnijverheid	8,1	7,4	9,9	9,2	6,6	6,8	8,5	7,3	6,9	7,2	7,1	
Handel, horeca en reparatie	8,8	7,1	9,1	8,5	8,6	8,8	7,7	7,7	6,5	6,3	6,2	
Handel en reparatie	8,9	7,1	9,2	8,5	8,8	9,0	8,0	7,5	6,5	6,3	6,1	
Horeca	7,9	6,8	8,5	8,5	7,2	7,4	5,2	9,9	6,0	5,5	6,7	
Vervoer, opslag en communicatie	7,8	8,2	8,0	7,9	8,0	7,4	9,3	8,5	7,8	7,3	5,9	
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	7,1	6,3	7,9	7,4	7,3	6,1	6,9	5,9	6,0	6,4	5,9	
Post en telecommunicatie	9,9	13,8	8,5	9,5	10,1	11,4	16,2	16,1	13,1	9,9	5,7	
Financiële en zakelijke dienstverlening	9,6	9,0	10,0	9,9	9,7	9,0	9,0	10,2	8,5	8,2	6,1	
Financiële instellingen	8,0	9,1	8,7	8,4	7,9	7,1	9,8	9,5	8,8	8,0	5,5	
Verhuur van en handel in onroerend goed	8,4	7,5	9,2	8,9	6,1	9,0	6,1	7,8	8,4	7,9	10,3	
Uitzendbureaus	7,4	2,4	6,6	8,6	7,6	6,8	4,7	3,8	1,2	-0,1	1,2	
Overige zakelijke dienstverlening	11,5	11,4	12,0	11,3	12,0	11,0	10,2	12,9	11,0	11,2	7,7	
Overheid	4,6	6,8	4,3	5,0	4,0	5,1	5,7	6,6	7,1	7,6	6,2	
Zorg en overige dienstverlening	7,0	8,6	6,9	6,8	7,1	7,4	7,5	8,6	8,8	9,5	8,3	
Beloning van werknemers	7,4	7,2	7,6	7,4	7,2	7,3	7,3	7,5	7,0	7,0	6,0	
Exploitatie-overschot (netto)	6,4	0,1	7,6	7,6	6,0	4,8	5,6	-1,2	0,0	-4,0	-5,8	
Afschrijvingen	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	
Belastingen op productie en invoer minus subsidies	7,6	8,0	11,2	8,6	5,5	5,3	8,8	9,4	6,9	6,9	3,7	
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	7,3	5,9	8,1	7,7	6,9	6,6	7,2	6,4	5,6	4,5	3,3	

Table / Tabel 3.3.1

Compensation of employees by economic activity and other income components of domestic product, original series

Beloning van werknemers naar bedrijfstakken en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product, oorspronkelijke reeks

	2000□		2001●				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>bln euro</i>											
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	2,4	2,6	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,7	0,6
Mining and quarrying	0,5	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Manufacturing	35,5	37,0	8,1	10,2	8,2	8,9	8,5	10,7	8,5	9,3	8,8
Manufacture of food products, beverages and tobacco	5,2	5,4	1,2	1,5	1,2	1,3	1,3	1,5	1,2	1,4	1,3
Manufacture of textile and leather products	0,8	0,8	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Manufacture of paper products; publishing and printing	4,6	4,7	1,0	1,3	1,1	1,1	1,1	1,4	1,1	1,2	1,1
Manufacture of petroleum products	0,4	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Manufacture of basic chemicals and man-made fibres	1,9	2,0	0,4	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5
Manufacture of chemical products	1,8	1,8	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4
Manufacture of rubber and plastic products	1,3	1,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
Manufacture of basic metals and fabricated metal products	4,7	4,8	1,1	1,3	1,1	1,2	1,1	1,4	1,1	1,2	1,1
Manufacture of machinery and equipment n.e.c.	3,4	3,6	0,8	1,0	0,8	0,9	0,8	1,0	0,8	0,9	0,9
Manufacture of electrical and optical equipment	3,9	4,2	0,9	1,1	0,9	1,1	0,9	1,2	0,9	1,1	1,0
Manufacture of transport equipment	2,2	2,3	0,5	0,7	0,5	0,5	0,5	0,7	0,5	0,5	0,5
Other manufacturing	5,3	5,5	1,2	1,5	1,2	1,3	1,3	1,6	1,3	1,4	1,3
Electricity, gas and water supply	1,6	1,6	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4
Construction	14,4	15,5	3,2	4,2	3,5	3,5	3,5	4,5	3,8	3,8	3,7
Trade, hotels, restaurants and repair	32,5	34,8	7,4	9,3	7,6	8,1	8,0	10,0	8,1	8,6	8,5
Trade and repair	28,9	30,9	6,6	8,3	6,7	7,2	7,2	8,9	7,2	7,7	7,6
Hotels and restaurants	3,6	3,8	0,8	1,0	0,9	0,9	0,9	1,1	0,9	0,9	0,9
Transport, storage and communication	14,4	15,6	3,3	4,1	3,4	3,7	3,6	4,4	3,7	4,0	3,8
Transport and supporting transport activities	10,7	11,4	2,4	3,0	2,5	2,8	2,6	3,2	2,7	3,0	2,7
Post and telecommunications	3,7	4,2	0,9	1,0	0,9	0,9	1,0	1,2	1,0	1,0	1,0
Financial and business service activities	45,2	49,3	10,5	12,6	10,6	11,5	11,4	13,9	11,5	12,5	12,1
Financial intermediation	12,7	13,8	3,0	3,5	3,0	3,2	3,3	3,9	3,2	3,5	3,5
Real estate activities	2,1	2,3	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7	0,5	0,6	0,6
Activities of employment agencies	7,9	8,1	1,8	2,2	1,9	2,0	1,9	2,3	2,0	2,0	1,9
Other business service activities	22,5	25,1	5,2	6,3	5,3	5,8	5,7	7,1	5,9	6,4	6,2
Government	32,7	35,0	7,5	9,5	7,7	8,0	8,0	10,2	8,2	8,6	8,5
Care and other service activities	26,7	28,9	6,1	7,7	6,3	6,5	6,5	8,4	6,9	7,1	7,1
Compensation of employees	205,9	220,8	47,1	58,9	48,5	51,4	50,6	63,3	51,9	55,0	53,6
Operating surplus (net)	88,3	88,5	23,7	16,6	22,3	25,9	25,0	16,4	22,3	24,8	23,6
Consumption of fixed capital	61,8	66,9	15,2	15,4	15,5	15,7	16,4	16,6	16,8	17,0	17,8
Taxes on production and imports less subsidies	45,0	48,6	11,1	11,3	10,7	12,0	12,0	12,3	11,4	12,8	12,5
Domestic product (gross, market prices)	401,1	424,8	97,0	102,1	97,0	105,0	104,0	108,7	102,4	109,7	107,4

Tabel / Table 3.4.1
Banen en arbeidsvolume van werknemers naar bedrijfstakken
Jobs and labour input of employees by industry

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>1 000 banen</i>											
BANEN VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	118	121	108	120	124	122	110	123	128	124	114
Delfstoffenwinning	9	8	9	9	9	8	9	8	8	8	9
Industrie	1 053	1 055	1 048	1 054	1 053	1 055	1 053	1 056	1 056	1 054	1 045
Energie- en waterleidingbedrijven	37	36	38	37	37	37	37	36	36	36	36
Bouwnijverheid	429	439	414	426	438	439	425	436	447	447	430
Handel, horeca en reparatie	1 520	1 557	1 502	1 520	1 526	1 533	1 549	1 559	1 559	1 560	1 570
Vervoer, opslag en communicatie	452	465	443	449	458	459	459	463	470	469	465
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 497	1 524	1 474	1 497	1 511	1 507	1 513	1 524	1 534	1 525	1 511
Overheid	906	931	906	904	903	910	924	930	930	939	952
Zorg en overige dienstverlening	1 263	1 314	1 244	1 257	1 271	1 279	1 290	1 306	1 325	1 336	1 346
Banen van werknemers	7 284	7 450	7 184	7 274	7 329	7 349	7 369	7 443	7 492	7 498	7 477
<i>1 000 arbeidsjaren</i>											
ARBEIDSVOLUME VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	87	89	80	88	91	87	81	91	93	90	84
Delfstoffenwinning	8	8	8	9	8	8	8	8	8	8	8
Industrie	932	934	929	934	932	933	935	935	934	932	927
Energie- en waterleidingbedrijven	34	33	35	35	34	34	34	34	33	33	33
Bouwnijverheid	407	415	393	405	415	401	413	422	422	422	406
Handel, horeca en reparatie	1 073	1 098	1 070	1 080	1 075	1 068	1 093	1 108	1 100	1 090	1 109
Vervoer, opslag en communicatie	379	390	371	376	384	385	385	386	393	394	389
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 179	1 201	1 170	1 182	1 184	1 180	1 194	1 207	1 206	1 197	1 195
Overheid	731	751	731	730	729	734	746	751	751	758	768
Zorg en overige dienstverlening	835	868	829	832	839	840	856	865	873	877	893
Arbeidsvolume van werknemers	5 665	5 786	5 616	5 670	5 691	5 685	5 733	5 798	5 814	5 800	5 813

Tabel / Table 4.1.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Final consumption, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN											
<i>Goederen</i>	3,3	0,6	5,4	1,9	2,8	3,2	-0,3	0,3	0,8	1,5	1,1
<i>Voedings- en genotmiddelen</i>	1,2	-0,4	2,6	1,5	0,6	0,3	2,3	-1,9	-2,4	0,5	0,5
Voedingsmiddelen	1,5	-0,9	3,4	0,8	1,4	0,5	2,5	-2,2	-3,3	-0,3	0,2
Genotmiddelen	0,8	0,4	1,2	2,7	-0,7	0,0	1,9	-1,3	-0,8	2,0	1,0
<i>Duurzame consumptiegoederen</i>	5,4	-0,1	8,0	2,0	4,9	6,6	-3,7	0,5	1,7	0,9	1,4
Kleding en schoeisel	4,2	3,7	4,3	1,2	10,3	1,5	5,7	5,3	4,4	0,0	-1,4
Vervoermiddelen en onderdelen	1,8	-9,4	7,6	-4,6	-6,4	12,2	-22,5	-10,4	1,1	-3,0	10,4
Woninginrichting en overige duurzame goederen	7,6	1,9	10,2	5,9	7,2	7,5	1,2	3,0	0,5	2,9	-0,7
<i>Overige goederen</i>	2,1	2,5	4,0	2,1	1,7	0,9	2,1	2,2	2,4	3,4	1,3
Energie en water	1,2	2,8	0,5	1,4	2,6	0,9	6,0	2,7	-0,2	1,2	-2,9
Motorbrandstoffen en overige goederen	2,5	2,5	5,6	2,3	1,5	0,9	0,4	2,0	3,0	4,4	3,6
<i>Diensten</i>	3,6	2,6	3,8	4,4	3,3	2,8	3,0	3,3	2,3	2,0	2,0
Huisvesting	1,9	1,6	2,0	2,2	1,6	1,7	1,6	1,6	1,5	1,5	1,7
Horecadiensten	3,2	-1,7	5,4	3,4	1,3	2,9	-0,7	-1,2	-3,3	-1,6	-2,6
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	3,1	2,4	3,3	3,0	2,3	4,0	2,1	2,3	2,3	2,8	1,9
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	13,2	7,3	14,9	15,7	12,9	9,7	10,2	9,4	8,1	1,8	4,1
Medische diensten en gezondheidszorg	1,6	4,9	1,2	2,2	1,6	1,6	5,6	5,6	4,3	4,2	3,8
Financiële en zakelijke diensten	5,9	-0,6	7,4	9,6	5,0	2,0	-0,8	-0,4	-1,4	0,3	0,4
Overige diensten	2,7	2,6	2,5	2,9	3,2	2,4	2,2	4,0	2,1	2,0	2,1
Individuele consumptie (binnenlands)	3,5	1,8	4,5	3,3	3,1	3,0	1,5	2,1	1,6	1,8	1,6
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	4,5	-1,4	8,5	1,7	-2,9	11,7	1,9	5,3	-4,2	-8,5	1,2
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	4,8	-7,5	7,3	6,6	1,5	4,8	-5,8	-2,6	-5,8	-14,9	-1,2
1 (2+4) Individuele consumptie (nationaal)	3,5	1,9	4,5	3,2	2,9	3,2	1,7	2,3	1,7	1,8	1,7
2 (1-4) Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh)	3,8	1,2	5,2	3,4	3,1	3,4	1,0	1,5	1,1	1,3	1,2
3 (4+5) Consumptieve bestedingen door overheid	1,9	3,4	1,7	2,1	1,8	1,8	3,5	3,6	3,2	3,3	3,2
4 Individuele consumptie door overheid	2,2	4,6	1,7	2,4	2,3	2,5	4,7	5,6	4,0	3,9	3,8
5 Collectieve consumptie door overheid	1,5	2,2	1,6	1,8	1,3	1,1	2,1	1,5	2,4	2,7	2,6
6 (1+5 c.q. 2+3) Totale consumptieve bestedingen	3,2	1,9	4,1	3,0	2,7	2,9	1,8	2,2	1,8	1,9	1,8

Table / Tabel 4.2.1
Final consumption, original series (value changes)
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
TYPE OF GOODS AND SERVICES												
<i>Goods</i>	6,2	5,2	7,8	4,7	5,3	6,9	4,4	5,2	5,3	5,7	4,5	
<i>Food, beverages and tobacco</i>	2,7	6,5	3,0	2,5	2,1	3,1	7,6	5,8	5,2	7,4	6,3	
Food	2,6	6,9	2,8	1,1	2,6	3,7	8,1	6,7	5,3	7,4	7,4	
Confectionery, beverages and tobacco	2,8	5,8	3,3	4,8	1,3	2,0	6,6	4,3	5,0	7,4	4,4	
<i>Durable consumer goods</i>	6,0	2,5	8,4	3,2	4,9	7,8	-1,7	2,9	4,5	3,9	4,2	
Clothing and footwear	4,4	5,6	3,9	3,0	8,8	2,4	6,4	6,5	6,3	3,7	3,9	
Vehicles and parts	2,2	-8,0	8,0	-3,8	-6,3	12,7	-21,3	-8,6	3,1	-2,2	11,5	
Home furnishing and other durable goods	8,6	5,3	10,9	6,9	7,9	9,0	4,4	6,4	4,1	6,4	1,5	
<i>Other goods</i>	9,9	8,0	11,3	9,5	9,3	9,5	10,3	8,3	6,5	6,8	3,5	
Energy and water	13,1	16,0	8,9	11,5	16,5	16,6	22,7	14,1	11,2	13,6	1,8	
Motor fuel and other goods	8,8	5,1	12,4	8,9	7,5	6,8	4,6	6,6	5,3	4,0	4,4	
<i>Services</i>	7,1	6,9	7,2	7,8	7,1	6,3	6,9	7,5	6,7	6,3	6,7	
Housing	4,9	4,5	5,2	5,2	4,5	4,5	4,4	4,5	4,6	4,6	4,8	
Hotels and restaurants services	6,5	4,6	7,7	7,1	5,1	6,4	5,4	5,3	2,4	5,2	5,0	
Recreational and cultural services	6,4	7,3	6,6	6,7	5,6	6,7	6,3	7,5	7,5	7,9	6,9	
Transport and communication services	10,8	9,1	10,3	13,5	10,8	8,6	11,3	12,1	10,1	3,0	6,0	
Medical services and welfare	6,9	10,2	6,5	7,7	7,3	6,1	10,2	10,4	10,2	10,0	9,5	
Financial and business services	10,7	3,5	12,3	13,7	10,0	6,9	3,2	3,7	3,2	3,8	5,3	
Other services	7,0	7,1	6,6	6,4	7,9	7,0	6,6	8,3	6,7	6,7	6,9	
Actual individual final consumption (domestic)	6,7	6,1	7,5	6,5	6,3	6,6	5,8	6,6	6,1	6,1	5,8	
Final consumption by resident households in the rest of the world	9,6	1,8	12,4	7,0	2,1	17,6	5,6	9,3	0,1	-7,0	4,0	
Minus: final consumption by non-residents in the Netherlands	8,1	-2,6	9,4	10,7	6,1	7,1	-1,4	3,3	-0,5	-10,5	4,9	
1 (2+4) Actual individual final consumption (national)	6,8	6,2	7,6	6,4	6,2	6,9	6,0	6,7	6,1	6,0	5,7	
2 (1-4) Final consumption expenditure by households incl. NPISH	6,6	5,4	7,8	6,2	5,8	6,8	5,3	6,0	5,3	5,2	4,9	
3 (4+5) Final consumption expenditure by general government	6,3	8,2	6,3	6,6	6,5	6,0	8,3	8,2	8,5	8,0	7,5	
4 Individual final consumption of general government	7,3	9,3	6,6	7,1	8,0	7,4	8,9	9,7	9,2	9,3	8,9	
5 Collective final consumption of general government	5,3	7,1	5,9	6,0	4,8	4,4	7,6	6,6	7,7	6,6	5,8	
6 (1+5 or 2+3) Final consumption expenditure (total)	6,5	6,3	7,3	6,3	6,0	6,6	6,2	6,7	6,3	6,1	5,7	

Tabel / Table 4.3.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks
Final consumption, original series

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mln euro</i>											
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN											
<i>Goederen</i>	104,2	109,6	25,2	26,0	25,2	27,8	26,3	27,4	26,5	29,4	27,5
<i>Voedings- en genotmiddelen</i>	28,1	29,9	6,6	7,1	6,9	7,5	7,1	7,5	7,3	8,1	7,5
Voedingsmiddelen	17,4	18,6	4,1	4,3	4,3	4,6	4,4	4,6	4,5	5,0	4,8
Genotmiddelen	10,7	11,4	2,5	2,7	2,6	2,9	2,6	2,9	2,8	3,1	2,7
<i>Duurzame consumptiegoederen</i>	45,8	46,9	11,0	11,7	11,0	12,2	10,8	12,0	11,5	12,7	11,2
Kleding en schoeisel	12,2	12,9	2,6	3,2	3,0	3,4	2,7	3,4	3,2	3,5	2,8
Vervoermiddelen en onderdelen	10,1	9,3	2,8	2,7	2,2	2,4	2,2	2,5	2,3	2,4	2,4
Woninginrichting en overige duurzame goederen	23,5	24,7	5,6	5,7	5,7	6,4	5,9	6,1	6,0	6,8	5,9
<i>Overige goederen</i>	30,3	32,7	7,7	7,3	7,2	8,1	8,5	7,9	7,7	8,6	8,8
Energie en water	7,9	9,2	2,4	1,6	1,5	2,4	3,0	1,9	1,7	2,7	3,0
Motorbrandstoffen en overige goederen	22,4	23,5	5,3	5,7	5,7	5,7	5,5	6,1	6,0	5,9	5,8
<i>Diensten</i>	140,7	150,3	33,9	35,9	35,3	35,5	36,3	38,6	37,7	37,8	38,7
Huisvesting	32,2	33,7	7,9	7,9	8,2	8,2	8,3	8,3	8,6	8,6	8,7
Horecadiensten	11,4	11,9	2,7	3,1	3,0	2,7	2,8	3,2	3,1	2,9	2,9
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	6,9	7,4	1,6	1,7	1,8	1,7	1,7	1,8	2,0	1,8	1,8
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	12,8	13,9	2,9	3,2	3,4	3,3	3,2	3,6	3,7	3,4	3,4
Medische diensten en gezondheidszorg	33,1	36,5	8,1	8,3	8,2	8,5	8,9	9,2	9,0	9,4	9,8
Financiële en zakelijke diensten	14,7	15,2	3,8	3,7	3,5	3,8	3,9	3,8	3,7	3,9	4,1
Overige diensten	29,6	31,7	7,0	8,1	7,2	7,3	7,4	8,7	7,7	7,8	7,9
Individuele consumptie (binnenlands)	244,9	259,9	59,2	62,0	60,5	63,3	62,6	66,0	64,2	67,1	66,2
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	8,7	8,8	1,8	2,4	2,1	2,4	1,9	2,6	2,1	2,2	2,0
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	5,7	5,5	1,3	1,2	1,7	1,5	1,3	1,2	1,7	1,4	1,4
1 (2+4) Individuele consumptie (nationaal)	247,9	263,2	59,7	63,1	60,9	64,2	63,2	67,4	64,6	68,0	66,9
2 (1-4) Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh)	199,9	210,7	48,2	50,5	49,0	52,1	50,8	53,5	51,6	54,8	53,3
3 (4+5) Consumptieve bestedingen door overheid	91,2	98,7	21,6	24,1	22,1	23,3	23,4	26,1	24,0	25,2	25,1
4 Individuele consumptie door overheid	48,0	52,5	11,4	12,6	11,9	12,1	12,5	13,8	13,0	13,2	13,6
5 Collectieve consumptie door overheid	43,2	46,2	10,2	11,5	10,2	11,2	10,9	12,3	11,0	12,0	11,6
6 (1+5 c.q. 2+3) Totale consumptieve bestedingen	291,1	309,4	69,8	74,7	71,1	75,4	74,2	79,7	75,6	80,0	78,4

Tabel / Table 5.1.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Fixed capital formation (gross), original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
NAAR TYPE ACTIVA	%											
Woningen	0,1	-0,3	3,8	-0,3	0,2	-3,0	-2,3	0,2	-0,7	1,7	1,0	
Bedrijfsgebouwen	6,2	2,7	10,3	9,2	3,7	1,4	2,6	2,2	2,1	3,7	0,7	
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	6,9	5,0	22,1	13,2	-2,7	1,1	2,9	2,9	9,7	4,3	3,6	
Vervoermiddelen	9,5	-5,0	3,1	8,0	6,1	20,1	-1,5	-6,4	-6,0	-6,0	-11,3	
Machines en installaties	3,7	-5,1	1,6	13,9	2,1	-2,0	0,7	-9,8	-5,0	-5,6	6,5	
Computers	3,4	-3,9	-12,3	20,3	5,9	2,1	-3,9	-2,3	-4,4	-5,2	-8,4	
Overige materiële vaste activa	3,7	-1,6	6,7	2,0	5,1	1,4	-1,7	1,9	-1,5	-4,9	-5,4	
Immateriële vaste activa	5,9	2,9	5,9	5,4	6,6	5,9	2,0	3,9	3,9	1,8	0,6	
In cultuur gebrachte activa (bv.bomen en vee)	-20,1	-35,7	-7,0	-1,6	-87,7	128,6	-29,3	-3,1	-758,3	-18,0	1,7	
Overdrachtkosten op grond	-8,0	-1,5	-12,3	-8,0	-7,9	-4,5	4,6	0,0	-3,3	-6,4	-9,2	
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	4,0	-0,8	5,0	7,2	2,0	1,7	-0,3	-1,5	-0,8	-0,7	-0,1	
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	12,3	10,0	3,1	12,8	3,5	30,5	0,9	9,4	12,4	16,7	29,5	
Investerings in vaste activa (bruto)	3,8	-1,1	5,1	7,1	2,0	1,1	-0,3	-1,8	-1,1	-1,2	-0,9	
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING												
Landbouw, bosbouw en visserij	-5,0	-4,8	0,7	-1,5	-8,9	-12,4	-5,4	-0,7	-14,5	-1,1	-2,0	
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	-0,2	-6,3	-4,7	13,6	-3,2	-6,2	-1,3	-13,4	-6,1	-3,0	10,3	
Handel, horeca en reparatie	3,5	0,3	4,6	5,0	1,9	2,5	-0,2	1,1	1,7	-1,1	-4,2	
Vervoer, opslag en communicatie	14,0	-1,3	13,4	12,9	12,7	16,4	4,2	0,1	-4,5	-4,2	-4,7	
Exploitatie van woningen	0,4	-0,1	4,1	0,1	0,3	-2,7	-1,8	0,5	-0,6	1,6	0,0	
Overheid	3,4	2,7	8,9	6,4	-0,6	0,0	1,8	2,4	5,5	1,5	0,0	
Overige diensten en n.e.g.	8,4	0,9	7,9	12,1	5,3	7,9	-0,1	1,0	3,3	-0,3	-2,5	
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	4,0	-0,8	5,0	7,2	2,0	1,7	-0,3	-1,5	-0,8	-0,7	-0,1	
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	12,3	10,0	3,1	12,8	3,5	30,5	0,9	9,4	12,4	16,7	29,5	
Investerings in vaste activa (bruto)	3,8	-1,1	5,1	7,1	2,0	1,1	-0,3	-1,8	-1,1	-1,2	-0,9	

Table / Tabel 5.2.1
Fixed capital formation (gross), original series (value changes)
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
BY TYPE OF CAPITAL GOOD	%											
Dwellings	6,7	5,4	9,8	6,7	7,2	3,3	3,0	6,3	4,9	7,4	5,9	
Non-residential buildings	11,1	9,4	15,1	14,5	8,3	6,4	9,9	9,5	9,1	8,9	3,8	
Civil engineering works	11,8	9,3	28,4	18,7	1,2	5,4	6,3	7,0	15,0	8,8	6,4	
Transport equipment	11,5	-3,2	5,2	8,0	8,7	23,7	0,3	-4,0	-4,2	-4,8	-10,1	
Machinery and equipment	5,8	-3,7	3,6	15,6	3,9	0,5	2,6	-8,2	-3,4	-4,7	8,4	
Computers	3,9	-7,5	-14,6	19,5	7,4	5,3	-2,9	-4,6	-10,6	-11,1	-10,3	
Other tangible fixed assets	5,6	0,5	8,3	3,6	7,0	3,8	0,8	4,3	0,9	-3,7	-4,3	
Intangible fixed assets	8,6	5,4	8,8	8,7	9,7	7,6	4,3	6,6	6,3	4,6	3,1	
Cultivated assets (e.g. trees and livestock)	-15,8	-35,7	-1,2	1,2	-75,8	92,9	-29,3	-8,7	-626,7	-46,3	4,2	
Transfer costs of ground	3,1	8,8	0,7	3,5	1,1	6,3	10,9	12,9	7,4	4,5	1,6	
Fixed capital formation from production and imports	8,0	2,9	8,9	11,2	6,0	6,0	3,6	2,5	2,8	2,5	2,8	
Minus: sales of used fixed capital goods	9,5	8,7	0,0	12,0	0,4	26,9	0,0	6,0	11,7	16,4	28,7	
Fixed capital formation (gross)	8,0	2,7	9,1	11,2	6,1	5,5	3,7	2,4	2,6	2,1	2,1	
BY ECONOMIC ACTIVITY OF DESTINATION												
Agriculture, forestry and fishing	-1,6	-2,3	4,7	1,4	-6,1	-8,3	-3,4	0,5	-12,2	4,5	1,1	
Industry (incl. energy and construction)	2,1	-4,4	-2,6	16,1	-0,7	-4,0	0,9	-11,6	-3,9	-1,6	12,6	
Trade, hotels, restaurants and repair	6,4	2,6	6,6	8,0	4,5	6,1	2,7	3,7	4,0	0,2	-2,3	
Transport, storage and communication	16,8	1,2	16,1	14,6	15,4	20,4	6,8	3,5	-2,2	-2,4	-2,7	
Operation of dwellings	7,0	6,5	10,2	7,2	7,2	3,8	4,6	8,0	6,1	7,4	4,6	
Government	7,2	7,0	13,3	10,6	2,6	3,6	6,2	6,8	9,8	5,6	2,4	
Other services and n.e.c.	11,7	3,3	11,0	15,0	8,6	11,8	2,7	3,7	5,2	1,9	-0,3	
Fixed capital formation from production and imports	8,0	2,9	8,9	11,2	6,0	6,0	3,6	2,5	2,8	2,5	2,8	
Minus: sales of used fixed capital goods	9,5	8,7	0,0	12,0	0,4	26,9	0,0	6,0	11,7	16,4	28,7	
Fixed capital formation (gross)	8,0	2,7	9,1	11,2	6,1	5,5	3,7	2,4	2,6	2,1	2,1	

Tabel / Table 5.3.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks
Fixed capital formation (gross), original series

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mld euro</i>											
NAAR TYPE ACTIVA											
Woningen	23,7	25,0	6,2	6,2	5,1	6,2	6,4	6,6	5,4	6,6	6,8
Bedrijfsgebouwen	14,8	16,2	3,7	4,2	3,1	3,8	4,1	4,6	3,3	4,2	4,3
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	10,0	10,9	2,2	2,5	2,4	2,9	2,3	2,7	2,8	3,1	2,5
Vervoermiddelen	10,5	10,1	2,5	2,5	2,3	3,1	2,6	2,4	2,2	2,9	2,3
Machines en installaties	16,6	16,0	3,8	4,5	3,9	4,5	3,9	4,1	3,7	4,3	4,2
Computers	4,3	4,0	0,9	1,2	1,0	1,2	0,9	1,1	0,9	1,1	0,8
Overige materiële vaste activa	5,3	5,4	1,3	1,3	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3
Immateriële vaste activa	6,5	6,8	1,5	1,6	1,6	1,8	1,6	1,7	1,7	1,9	1,6
In cultuur gebrachte activa (bv.bomen en vee)	0,4	0,3	0,2	0,3	0,0	-0,1	0,1	0,2	-0,1	0,0	0,1
Overdrachtskosten op grond	1,2	1,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	93,3	96,0	22,6	24,6	21,0	25,1	23,5	25,2	21,6	25,8	24,1
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	2,4	2,6	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6	0,7	0,6	0,8	0,8
Investerings in vaste activa (bruto)	90,9	93,4	22,0	24,0	20,5	24,5	22,9	24,5	21,0	25,0	23,4
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING											
Landbouw, bosbouw en visserij	3,4	3,3	0,9	1,0	0,7	0,7	0,9	1,1	0,6	0,8	0,9
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	14,4	13,7	3,2	4,1	3,3	3,8	3,2	3,6	3,2	3,8	3,6
Handel, horeca en reparatie	7,4	7,6	1,8	1,9	1,6	2,0	1,9	2,0	1,7	2,0	1,8
Vervoer, opslag en communicatie	13,0	13,2	3,0	3,2	3,1	3,8	3,2	3,3	3,0	3,7	3,1
Exploitatie van woningen	25,3	27,0	6,6	6,7	5,5	6,6	6,9	7,2	5,8	7,1	7,2
Overheid	10,8	11,5	2,5	2,7	2,5	3,0	2,6	2,9	2,8	3,2	2,7
Overige diensten en n.e.g.	19,1	19,7	4,6	5,0	4,2	5,1	4,7	5,2	4,5	5,2	4,7
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	93,3	96,0	22,6	24,6	21,0	25,1	23,5	25,2	21,6	25,8	24,1
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	2,4	2,6	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6	0,7	0,6	0,8	0,8
Investerings in vaste activa (bruto)	90,9	93,4	22,0	24,0	20,5	24,5	22,9	24,5	21,0	25,0	23,4

Tabel / Table 6.1.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Imports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
%												
PRODUCTGROEPEN												
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	2,9	0,6	5,1	5,0	-2,0	2,7	3,1	2,7	3,0	-6,5	-8,0	
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	4,7	3,5	-1,9	-2,4	9,7	14,1	8,5	5,5	5,3	-4,4	-5,5	
Voedings- en genotmiddelen	5,0	6,5	5,6	8,8	4,9	1,0	12,1	6,5	5,8	2,1	-0,5	
Textiel, kleding, leder en lederwaren	5,7	0,6	4,6	3,5	4,0	11,4	0,2	3,8	0,2	-1,8	-1,0	
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	0,7	-2,1	1,7	1,9	3,0	-3,4	-0,6	-3,8	-1,2	-2,9	-3,6	
Aardolie-producten, e.d.	5,5	4,6	-17,9	31,4	11,3	-0,4	11,3	-3,9	-1,6	16,9	14,9	
Chemische producten	12,7	0,0	13,5	13,3	16,9	7,5	1,2	0,2	-1,5	0,0	-0,2	
Rubber- en kunststofproducten	6,1	-2,9	10,2	4,8	6,6	3,1	-1,5	-1,0	-4,9	-4,4	1,7	
Basismetalen en metaalproducten	7,0	-0,7	9,8	10,8	4,5	3,0	1,5	0,0	2,1	-6,3	-5,6	
Machines en apparaten n.e.g.	6,8	1,5	12,2	11,7	4,9	-0,3	6,3	3,0	3,8	-6,7	-6,8	
Elektrotechnische machines en optische apparaten	19,7	1,3	18,1	23,8	17,3	19,8	17,0	1,8	0,7	-10,9	-9,6	
Transportmiddelen	5,9	-1,3	13,1	3,9	-3,5	10,3	-6,8	0,5	7,4	-5,0	-7,2	
Overige industriële producten	5,3	-0,4	5,5	9,7	6,6	0,0	4,8	1,1	-2,8	-4,6	-5,8	
Overige producten	7,4	0,3	8,3	7,7	7,3	6,5	2,3	1,3	0,6	-3,0	-1,0	
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	4,5	-1,4	8,5	1,7	-2,9	11,7	1,9	5,3	-4,2	-8,4	1,3	
Cif/fob-correctie	9,0	4,6	1,2	12,7	7,2	14,6	21,3	7,4	2,1	-9,2	-0,9	
Invoer van goederen en diensten (fob)	9,4	0,8	9,8	10,8	8,1	8,8	5,8	1,8	1,3	-5,0	-4,4	
GOEDEREN EN DIENSTEN												
Invoer van goederen (cif)	9,5	1,0	9,6	11,3	8,4	8,7	6,6	1,8	1,5	-5,2	-5,0	
Cif/fob-correctie en herclassificatie	9,1	3,9	1,8	11,9	7,4	15,2	20,2	5,2	1,7	-8,6	-0,7	
Invoer van goederen (fob)	9,5	0,9	9,9	11,3	8,4	8,4	6,1	1,6	1,5	-5,0	-5,1	
Invoer van diensten (cif)	8,8	-0,2	10,5	8,1	7,0	9,8	1,7	1,9	-0,2	-4,1	-1,1	
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	4,5	-1,4	8,5	1,7	-2,9	11,7	1,9	5,3	-4,2	-8,4	1,3	
Overige invoer van diensten	10,1	0,2	11,0	10,3	10,1	9,2	1,7	0,8	0,9	-2,7	-1,7	
Cif/fob-herclassificatie	9,1	3,9	1,7	11,8	7,4	15,2	20,2	5,1	1,7	-8,6	-0,7	
Invoer van diensten (fob)	8,9	0,5	9,1	8,6	7,0	10,7	4,6	2,4	0,1	-4,9	-1,0	
Invoer van goederen en diensten (fob)	9,4	0,8	9,8	10,8	8,1	8,8	5,8	1,8	1,3	-5,0	-4,4	

Table / Tabel 6.2.1
Imports of goods and services, original series (value changes)
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
%												
GROUPS OF PRODUCTS												
Products of agriculture, forestry and fishing	8,0	2,9	5,4	7,4	3,9	15,3	5,0	5,3	5,4	-3,6	-2,7	
Crude petroleum, natural gas and other minerals	72,6	-1,1	111,3	67,1	67,3	59,5	18,5	17,9	-2,1	-28,9	-17,4	
Food products, beverages and tobacco products	8,9	7,9	7,8	12,6	10,1	5,5	14,8	10,1	6,7	1,1	-1,4	
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	9,5	2,9	6,7	6,6	7,9	17,7	4,3	7,5	1,6	-1,3	-0,1	
Paper and-products, printed matter and recorded media	12,9	1,5	11,7	14,5	16,9	9,1	7,7	0,3	1,5	-2,8	-7,1	
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	74,8	-1,5	62,2	126,1	71,4	50,1	25,4	4,9	-12,2	-14,7	-8,1	
Chemicals, chemical products and man-made fibres	22,7	1,0	20,4	24,6	28,9	17,5	7,2	2,5	-2,1	-3,1	-3,7	
Rubber and plastic products	8,5	-0,9	12,3	7,1	9,2	5,7	1,1	1,6	-3,0	-3,2	2,3	
Basic metals and metal products	20,5	-1,4	20,6	25,2	19,5	16,9	6,4	0,3	0,0	-11,4	-8,9	
Machinery and equipment n.e.c.	9,5	3,3	14,5	14,0	7,6	2,9	9,0	5,4	5,2	-5,5	-6,1	
Electrical machinery and optical equipment	25,3	0,8	21,8	27,9	23,0	28,1	18,7	2,4	0,1	-13,6	-9,6	
Transport equipment	8,4	0,1	14,6	5,7	-0,6	14,0	-4,7	3,2	7,9	-4,9	-5,4	
Other manufactured goods n.e.c.	8,2	0,9	8,6	12,1	10,1	2,7	7,3	1,9	-1,6	-3,8	-5,3	
Other products	11,7	2,8	12,2	11,9	11,1	11,6	5,1	4,4	3,3	-1,6	0,8	
Final consumption by resident households in the rest of the world	9,6	1,8	12,4	7,0	2,1	17,6	5,6	9,3	0,1	-7,0	4,0	
Cif/fob-reclassification	16,5	4,4	8,7	19,0	14,3	23,1	24,1	9,6	1,0	-12,5	-2,8	
Imports of goods and services (fob)	18,9	1,4	18,9	20,1	17,9	18,8	9,6	4,7	1,1	-8,3	-5,5	
GOODS AND SERVICES												
Imports of goods (cif)	20,2	1,2	20,0	21,8	19,4	19,6	10,5	4,6	0,7	-9,3	-6,7	
Cif/fob-adjustment and reclassification	16,6	4,1	8,6	18,9	14,6	23,3	24,6	8,2	1,0	-12,5	-2,5	
Imports of goods (fob)	20,3	1,1	20,5	21,9	19,5	19,4	9,9	4,4	0,7	-9,2	-6,9	
Imports of services (cif)	12,3	2,7	13,0	11,6	10,4	14,3	4,9	5,5	3,1	-2,4	1,7	
Final consumption by resident households in the rest of the world	9,6	1,8	12,4	7,0	2,1	17,6	5,6	9,3	0,1	-7,0	4,0	
Other imports of services	13,2	3,0	13,1	13,2	13,0	13,3	4,7	4,3	4,0	-0,9	1,1	
Cif/fob-reclassification	16,6	4,1	8,5	18,9	14,6	23,4	24,6	8,1	1,0	-12,5	-2,4	
Imports of services (fob)	13,0	2,9	12,3	12,7	11,1	15,8	7,9	5,9	2,8	-4,2	1,0	
Imports of goods and services (fob)	18,9	1,4	18,9	20,1	17,9	18,8	9,6	4,7	1,1	-8,3	-5,5	

Tabel / Table 6.3.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks
Imports of goods and services, original series

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mln euro</i>											
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	9,9	10,2	2,8	2,4	2,1	2,6	2,9	2,6	2,2	2,5	2,8
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	17,0	16,8	3,7	3,8	4,5	5,0	4,4	4,5	4,4	3,6	3,6
Voedings- en genotmiddelen	13,8	14,9	3,2	3,5	3,4	3,7	3,7	3,8	3,7	3,8	3,6
Textiel, kleding, leder en lederwaren	10,7	11,0	2,8	2,3	2,9	2,6	3,0	2,5	3,0	2,5	3,0
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	6,8	6,9	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7	1,7	1,8	1,8	1,6
Aardolie-producten, e.d.	5,9	5,8	1,0	1,6	1,7	1,5	1,3	1,7	1,5	1,3	1,2
Chemische producten	24,5	24,7	5,7	6,2	6,2	6,4	6,1	6,3	6,1	6,2	5,9
Rubber- en kunststofproducten	5,6	5,5	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4
Basismetalen en metaalproducten	14,2	14,0	3,4	3,7	3,4	3,7	3,6	3,7	3,4	3,3	3,3
Machines en apparaten n.e.g.	13,5	14,0	3,3	3,5	3,2	3,6	3,5	3,7	3,4	3,4	3,3
Elektrotechnische machines en optische apparaten	57,0	57,4	12,9	13,3	13,7	17,0	15,3	13,7	13,7	14,7	13,9
Transportmiddelen	17,9	17,9	4,5	4,6	4,0	4,7	4,3	4,8	4,3	4,5	4,1
Overige industriële producten	10,6	10,7	2,6	2,7	2,5	2,8	2,8	2,7	2,5	2,7	2,6
Overige producten	34,5	35,4	8,3	8,7	8,5	8,9	8,8	9,1	8,8	8,8	8,8
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	8,7	8,8	1,8	2,4	2,1	2,4	1,9	2,6	2,1	2,2	2,0
Cif/fob-correctie	-0,4	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Invoer van goederen en diensten (fob)	250,1	253,7	59,0	61,7	61,4	68,0	64,6	64,6	62,1	62,4	61,0
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Invoer van goederen (cif)	212,5	215,1	50,1	52,0	52,1	58,3	55,3	54,4	52,5	52,9	51,6
Cif/fob-correctie en herclassificatie	7,8	8,1	1,7	1,9	1,9	2,2	2,2	2,0	2,0	2,0	2,1
Invoer van goederen (fob)	204,7	207,0	48,4	50,1	50,2	56,0	53,2	52,4	50,6	50,9	49,5
Invoer van diensten (cif)	38,0	39,0	8,9	9,8	9,4	9,9	9,4	10,3	9,7	9,7	9,5
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	8,7	8,8	1,8	2,4	2,1	2,4	1,9	2,6	2,1	2,2	2,0
Overige invoer van diensten	29,3	30,2	7,1	7,4	7,3	7,5	7,5	7,7	7,6	7,4	7,5
Cif/fob-herclassificatie	7,4	7,7	1,6	1,8	1,8	2,1	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0
Invoer van diensten (fob)	45,4	46,7	10,6	11,6	11,2	12,0	11,4	12,2	11,5	11,5	11,5
Invoer van goederen en diensten (fob)	250,1	253,7	59,0	61,7	61,4	68,0	64,6	64,6	62,1	62,4	61,0

Tabel / Table 7.1.1
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (volumemutaties)
Exports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
PRODUCTGROEPEN												
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	5,1	0,9	8,9	5,9	6,6	-1,2	-3,0	1,4	3,4	1,9	3,2	
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	5,5	15,7	7,4	7,3	14,6	-2,8	2,2	24,3	22,3	22,5	-4,5	
Voedings- en genotmiddelen	3,0	0,2	7,5	-1,0	2,4	3,4	0,9	-0,1	1,8	-1,8	-0,4	
Textiel, kleding, leder en lederwaren	6,4	-0,2	6,5	5,9	6,4	6,9	2,3	5,8	-3,0	-5,3	-4,3	
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	-0,7	-4,1	2,7	1,7	3,6	-9,5	-0,7	-4,9	-6,0	-4,7	-2,4	
Aardolie-producten, e.d.	3,2	3,5	-16,3	11,6	9,9	11,1	5,0	4,6	-3,9	9,2	8,8	
Chemische producten	11,2	1,7	11,5	9,8	13,2	10,3	2,9	3,1	1,8	-0,7	2,9	
Rubber- en kunststofproducten	6,3	-3,8	10,3	5,1	7,1	2,9	-3,2	-2,4	-5,6	-3,8	0,3	
Basismetalen en metaalproducten	5,0	1,7	5,9	6,2	3,6	4,3	1,4	2,6	5,5	-2,4	-6,1	
Machines en apparaten n.e.g.	12,5	3,3	14,0	11,3	12,9	12,0	11,4	7,3	2,3	-6,4	-5,4	
Elektrotechnische machines en optische apparaten	23,1	0,5	22,4	25,6	20,7	23,5	18,2	1,5	-1,7	-12,4	-10,9	
Transportmiddelen	6,7	0,1	6,3	-2,8	13,8	10,5	1,3	2,3	2,4	-5,1	-6,3	
Overige industriële producten	3,6	-2,1	7,7	5,1	2,8	-0,5	4,3	-0,4	-4,9	-7,2	-9,8	
Vervoer en communicatie	6,0	0,3	5,6	6,3	5,7	6,4	2,4	1,9	1,9	-5,0	-2,1	
Financiële en zakelijke diensten	11,8	0,7	12,1	11,8	12,1	11,3	2,3	1,7	1,1	-2,3	-0,2	
Overige producten	-4,1	1,6	-2,7	-4,2	-3,7	-5,6	3,1	4,2	1,5	-2,2	-4,0	
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	4,8	-7,5	7,3	6,6	1,5	4,8	-5,8	-2,5	-5,9	-14,9	-1,2	
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,2	18,2	-21,1	15,0	12,6	-1,3	42,5	27,4	4,9	2,7	27,5	
Cif/fob-correctie	9,0	4,6	1,2	12,7	7,2	14,6	21,3	7,4	2,1	-9,2	-0,9	
Uitvoer van goederen en diensten	9,5	0,9	9,7	9,1	10,0	9,3	5,4	2,4	0,4	-4,1	-3,1	
GOEDEREN EN DIENSTEN												
Uitvoer van goederen	10,0	1,2	10,2	9,4	10,8	9,8	6,2	2,6	0,5	-4,1	-3,4	
Uitvoer van goederen uit productie	5,5	0,8	7,0	2,6	6,3	6,1	1,8	2,5	-0,1	-1,0	-0,1	
Wederuitvoer	17,0	1,6	15,3	20,1	17,4	15,3	12,4	2,6	1,3	-8,4	-8,0	
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,2	18,2	-21,1	15,0	12,6	-1,3	42,5	27,4	4,9	2,7	27,5	
Uitvoer van diensten	7,2	-0,4	7,4	8,1	6,5	6,6	1,3	1,4	0,1	-4,2	-1,6	
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	4,8	-7,5	7,3	6,6	1,5	4,8	-5,8	-2,5	-5,9	-14,9	-1,2	
Overige uitvoer van diensten	7,5	0,7	7,4	8,4	7,4	7,0	2,4	1,9	1,1	-2,7	-1,7	
Cif/fob-correctie	9,0	4,6	1,2	12,7	7,2	14,6	21,3	7,4	2,1	-9,2	-0,9	
Uitvoer van goederen en diensten	9,5	0,9	9,7	9,1	10,0	9,3	5,4	2,4	0,4	-4,1	-3,1	

Table / Tabel 7.2.1
Exports of goods and services, original series (value changes)
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year									
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
GROUPS OF PRODUCTS												
Products of agriculture, forestry and fishing	11,7	6,4	11,5	9,1	14,7	11,7	4,5	7,1	8,1	6,0	11,2	
Crude petroleum, natural gas and other minerals	50,2	40,5	41,1	52,9	69,8	47,8	61,9	64,2	33,0	11,7	-22,0	
Food products, beverages and tobacco products	7,6	5,3	8,0	2,9	7,7	11,7	7,2	6,2	6,3	2,1	4,3	
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	8,9	2,0	8,1	8,0	9,1	10,6	5,5	9,1	-1,3	-4,6	-3,4	
Paper and products, printed matter and recorded media	11,6	-1,0	12,4	14,4	18,7	2,6	7,6	-0,7	-4,9	-5,5	-5,3	
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	88,7	-2,9	93,8	115,9	82,4	72,1	17,2	15,0	-13,0	-22,9	-12,3	
Chemicals, chemical products and man-made fibres	24,7	1,2	23,4	25,5	28,0	22,4	9,2	4,9	-1,4	-6,9	-5,0	
Rubber and plastic products	10,0	-1,7	13,0	9,4	11,3	6,6	-0,4	0,1	-3,7	-3,1	-0,5	
Basic metals and metal products	19,0	-1,1	17,1	22,0	18,5	18,3	5,8	0,9	0,2	-10,3	-10,7	
Machinery and equipment n.e.c.	14,8	5,1	15,7	13,1	15,7	14,9	14,2	9,6	3,9	-5,3	-4,3	
Electrical machinery and optical equipment	28,8	0,0	26,4	30,0	26,6	31,5	19,7	1,8	-2,4	-14,6	-11,0	
Transport equipment	8,5	0,1	9,3	-0,7	14,6	11,8	1,7	3,7	2,5	-6,4	-4,6	
Other manufactured goods n.e.c.	6,3	1,3	9,7	7,3	6,1	2,7	8,8	2,2	-1,6	-4,0	-8,5	
Transport and communication services	10,9	3,0	7,2	8,9	11,3	16,0	7,7	8,2	2,2	-5,3	-1,3	
Financial and business services	15,3	5,1	15,1	15,5	15,3	15,2	7,0	5,1	6,1	2,1	2,7	
Other products	-0,7	2,6	0,7	-0,8	-0,3	-2,3	4,0	5,3	2,6	-1,2	-3,1	
Final consumption by non-residents in the Netherlands	8,1	-2,6	9,4	10,7	6,1	7,1	-1,4	3,3	-0,6	-10,5	4,9	
Exports of used fixed capital goods	0,0	18,2	-21,1	15,0	12,6	-2,0	42,5	27,4	4,9	2,7	27,5	
Cif/fob-adjustment	16,5	4,4	8,7	19,0	14,3	23,1	24,1	9,6	1,0	-12,5	-2,8	
Exports of goods and services	19,2	2,5	18,0	18,6	20,1	19,9	11,2	6,1	0,7	-6,6	-4,5	
GOODS AND SERVICES												
Exports of goods	20,9	2,4	19,8	20,2	22,3	21,5	12,4	6,1	0,2	-7,5	-5,6	
Exports of goods from production	18,2	2,6	19,0	15,4	19,7	18,9	9,9	7,0	-0,4	-5,0	-3,4	
Re-exports	25,2	2,0	21,4	27,7	26,2	25,4	15,7	4,7	1,0	-11,0	-8,8	
Exports of used fixed capital goods	0,0	18,2	-21,1	15,0	12,6	-2,0	42,5	27,4	4,9	2,7	27,5	
Exports of services	11,0	3,1	9,8	11,4	10,7	12,2	5,7	5,9	2,9	-1,8	0,8	
Final consumption by non-residents	8,1	-2,6	9,4	10,7	6,1	7,1	-1,4	3,3	-0,6	-10,5	4,9	
Other exports of services	11,5	3,9	9,9	11,6	11,6	13,1	6,9	6,3	3,5	-0,7	0,2	
Cif/fob-adjustment	16,5	4,4	8,7	19,0	14,3	23,1	24,1	9,6	1,0	-12,5	-2,8	
Exports of goods and services	19,2	2,5	18,0	18,6	20,1	19,9	11,2	6,1	0,7	-6,6	-4,5	

Tabel / Table 7.3.1
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks
Exports of goods and services, original series

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mld euro</i>											
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	14,3	15,2	3,7	3,6	3,5	3,5	3,8	3,9	3,8	3,8	4,2
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	5,3	7,4	1,5	1,0	0,9	1,8	2,5	1,7	1,3	2,0	1,9
Voedings- en genotmiddelen	28,7	30,2	6,9	6,9	7,1	7,7	7,4	7,4	7,6	7,9	7,7
Textiel, kleding, leder en lederwaren	7,3	7,4	1,9	1,6	1,9	1,9	2,0	1,8	1,9	1,8	2,0
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	5,9	5,8	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,4
Aardolie-producten, e.d.	15,1	14,6	3,0	3,7	4,4	4,0	3,5	4,2	3,8	3,1	3,1
Chemische producten	35,6	36,1	8,3	8,9	9,0	9,5	9,1	9,3	8,8	8,9	8,6
Rubber- en kunststofproducten	5,6	5,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4
Basismetalen en metaalproducten	13,1	12,9	3,1	3,3	3,2	3,5	3,2	3,4	3,2	3,1	2,9
Machines en apparaten n.e.g.	13,0	13,7	3,0	3,3	3,1	3,7	3,4	3,6	3,2	3,5	3,3
Elektrotechnische machines en optische apparaten	57,3	57,3	13,0	13,5	13,8	17,0	15,6	13,7	13,5	14,5	13,9
Transportmiddelen	12,2	12,2	3,0	2,9	2,9	3,4	3,1	3,1	3,0	3,1	2,9
Overige industriële producten	6,3	6,4	1,5	1,6	1,5	1,7	1,7	1,6	1,5	1,6	1,5
Vervoer en communicatie	17,0	17,6	3,9	4,3	4,4	4,4	4,2	4,6	4,5	4,2	4,2
Financiële en zakelijke diensten	17,4	18,2	4,4	4,4	4,1	4,4	4,7	4,7	4,3	4,5	4,9
Overige producten	9,7	10,0	2,4	2,5	2,3	2,6	2,5	2,6	2,4	2,5	2,4
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	5,7	5,5	1,3	1,2	1,7	1,5	1,3	1,2	1,7	1,4	1,4
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,6	0,7	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Cif/fob-correctie	-0,4	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Uitvoer van goederen en diensten	269,6	276,4	63,9	65,6	66,6	73,5	71,0	69,6	67,1	68,7	67,8
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Uitvoer van goederen	224,1	229,4	52,9	54,2	55,1	61,8	59,4	57,5	55,3	57,2	56,1
Uitvoer van goederen uit productie	131,1	134,5	31,2	31,7	32,3	35,8	34,3	33,9	32,2	34,0	33,2
Wederuitvoer	92,5	94,3	21,5	22,4	22,7	25,9	24,9	23,4	22,9	23,0	22,7
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,6	0,7	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Uitvoer van diensten	45,5	47,0	11,0	11,4	11,5	11,7	11,6	12,1	11,8	11,5	11,7
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	5,7	5,5	1,3	1,2	1,7	1,5	1,3	1,2	1,7	1,4	1,4
Overige uitvoer van diensten	40,2	41,8	9,7	10,3	9,9	10,3	10,4	10,9	10,3	10,2	10,4
Cif/fob-correctie	-0,4	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Uitvoer van goederen en diensten	269,6	276,4	63,9	65,6	66,6	73,5	71,0	69,6	67,1	68,7	67,8

Tabel / Table 8.1.1

Binnenlands product, nationaal product en nationaal inkomen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)*Domestic product, national product and national income, original series (volume changes)*

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	3,5	1,1	4,7	4,0	3,1	2,2	1,5	1,6	1,0	0,4	0,2
Nationaal product (bruto, marktprijzen)	4,0	1,0	5,3	4,9	2,3	3,3	-1,3	-0,6	5,9	0,0	0,9
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen)	4,0	1,6	4,9	5,1	2,4	3,6	0,0	-0,1	6,2	0,6	0,7

Table / Tabel 8.2.1

Domestic product, national product and national income, original series (value changes)*Binnenlands product, nationaal product en nationaal inkomen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)*

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
Domestic product (gross, market prices)	7,3	5,9	8,1	7,7	6,9	6,6	7,2	6,4	5,6	4,5	3,3
National product (gross, market prices)	7,9	5,8	8,8	8,6	6,2	7,8	4,3	4,1	10,8	4,1	4,0
National income (gross, market prices)	7,9	5,8	8,8	8,6	6,2	7,8	4,3	4,1	10,8	4,1	4,0

Tabel / Table 8.3.1

Binnenlands product, nationaal inkomen en lopende transacties met het buitenland, oorspronkelijke reeks

Domestic product, national income and current transactions of the Netherlands with the rest of the world, original series

	2000□	2001●	2000□				2001●				2002●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mld euro</i>											
INKOMEN, BESTEDINGEN EN NATIONAAL INKOMENSOVERSCHOT											
Binnenlands product (bruto, marktprijzen) <i>Domestic product (gross, market prices)</i>	401,1	424,8	97,0	102,1	97,0	105,0	104,0	108,7	102,4	109,7	107,4
Uit het buitenland ontvangen primaire inkomens <i>Primary income received from the rest of the world</i>	52,9	53,9	10,9	14,9	12,9	14,2	12,2	16,0	15,5	10,2	10,7
Af: aan het buitenland betaalde primaire inkomens <i>Minus: primary income paid to the rest of the world</i>	49,4	50,8	9,8	13,8	13,0	12,8	13,9	17,2	10,6	9,1	11,7
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen) <i>National income (gross, market prices)</i>	404,7	427,9	98,1	103,2	96,9	106,4	102,3	107,5	107,4	110,8	106,4
Uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten <i>Current transfers received from the rest of the world</i>	5,1	5,6	1,4	1,4	1,1	1,3	1,5	1,2	1,3	1,5	1,4
Af: aan het buitenland betaalde inkomensoverdrachten <i>Minus: current transfers paid to the rest of the world</i>	8,0	8,7	1,9	1,7	1,8	2,7	2,1	2,1	2,0	2,6	2,1
Beschikbaar nationaal inkomen (bruto) <i>Disposable national income (gross)</i>	401,7	424,9	97,6	102,9	96,2	105,0	101,8	106,7	106,7	109,7	105,8
Af: consumptieve bestedingen <i>Minus: final consumption expenditure</i>	291,1	309,4	69,8	74,7	71,1	75,4	74,2	79,7	75,6	80,0	78,4
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland) <i>Adjustment for net equity in pension funds reserve (surplus of the nation)</i>	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nationale besparingen (bruto) <i>National saving (gross)</i>	110,8	115,6	27,8	28,2	25,2	29,6	27,7	27,1	31,1	29,7	27,4
Af: investeringen (bruto, incl. veranderingen in voorraden) <i>Minus: capital formation (gross, incl. change in inventories)</i>	90,5	92,7	22,3	23,5	20,6	24,1	23,5	24,0	21,8	23,4	22,3
Nationaal inkomensoverschot (= Saldo lopende transacties met het buitenland) <i>Surplus of the nation on current transactions</i>	20,4	22,9	5,5	4,7	4,5	5,6	4,2	3,1	9,3	6,3	5,2
LOPENDE TRANSACTIES VAN NEDERLAND MET HET BUITENLAND											
Uitvoeroverschot van goederen <i>Net exports of goods</i>	19,4	22,4	4,5	4,1	4,9	5,8	6,2	5,2	4,7	6,3	6,6
Uitvoeroverschot van diensten <i>Net exports of services</i>	0,2	0,3	0,4	-0,2	0,3	-0,3	0,2	-0,2	0,3	0,0	0,2
Saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens <i>Net primary income received from the rest of the world</i>	3,6	3,1	1,1	1,1	-0,1	1,4	-1,7	-1,2	4,9	1,1	-1,0
Saldo uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten <i>Net current transfers received from the rest of the world</i>	-2,9	-3,1	-0,5	-0,4	-0,7	-1,4	-0,5	-0,8	-0,7	-1,1	-0,6
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland) <i>Adjustment for net equity in pension funds reserve (surplus of the nation)</i>	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo lopende transacties met het buitenland (= Nationaal inkomensoverschot) <i>Surplus of the nation on current transactions</i>	20,4	22,9	5,5	4,7	4,5	5,6	4,2	3,1	9,3	6,3	5,2

Begrippenlijst

Afschrijvingen: de berekende waardevermindering van machines, gebouwen en andere vaste activa die worden ingezet in het productieproces, voorzover die vermindering het gevolg is van normale technische slijtage, economische veroudering of verzekerbare schade.

Basisprijzen: de waardering van de toegevoegde waarde en het binnenlands product. De waardering tegen basisprijzen gaat uit van de prijs die de producent uiteindelijk overhoudt, dus exclusief handels- en vervoersmarges en exclusief het saldo van productgebonden belastingen en subsidies.

Besparingen: het deel van het beschikbaar nationaal inkomen dat niet gebruikt wordt voor consumptie.

Binnenlands product: het totale inkomen dat door middel van productie in Nederland is gevormd. Het is daarmee gelijk aan de som van de toegevoegde waarden van alle bedrijfstakken. Wordt meestal bruto gebruikt.

Bruto: inclusief afschrijvingen.

Consumptieve bestedingen: de goederen en diensten die gebruikt worden voor rechtstreekse bevrediging van individuele of collectieve behoeften.

Economische groei: de procentuele volumegroei van de toegevoegde waarde ofwel het bruto binnenlands product tegen marktprijzen in een bepaalde periode.

Exploitatie-overschot: het deel van de toegevoegde waarde tegen factorkosten dat resteert na de beloning van werknemers. Bij vennootschappen kan het worden opgevat als beloning voor de inzet van kapitaal in het productieproces. In het geval van zelfstandigen bevat het daarnaast een beloning voor de ingezette arbeid van zelfstandigen en eventueel hun meewerkende gezinsleden.

Finale bestedingen: de waarde van de geproduceerde eindproducten, dat wil zeggen de goederen en diensten die in dezelfde periode niet (geheel) in het Nederlandse productieproces worden gebruikt. Deze bestaan uit uitvoer, consumptieve bestedingen en investeringen.

Intermediair verbruik: de goederen en diensten die in het productieproces worden gebruikt voor verdere bewerking en voor de productie van andere goederen en diensten.

Investerings: de finale bestedingen die bestemd zijn voor gebruik in een Nederlands productieproces, maar die in de betreffende periode niet of slechts voor een deel daadwerkelijk zijn verbruikt.

Marktprijzen: wordt vooral gebruikt als waardering voor de toegevoegde waarde en het binnenlands product. De waardering tegen marktprijzen is gelijk aan die tegen factorkosten verhoogd met de belastingen op productie en invoer en verlaagd met de subsidies op productie en afschrijvingen

Invoer: bestaat uit de goederen en diensten die door het buitenland aan ingezetenen zijn verkocht.

Nationaal inkomen: alle inkomens die Nederlandse ingezetenen ontvangen op grond van hun deelname aan een (binnen- of buitenlands) productieproces, dan wel op grond van hun bezit van vermogenstitels, obligaties, leningen en spaartegoeden. Is gelijk aan de som van de primaire inkomens en gelijk aan het binnenlands product plus de per saldo uit het buitenland ontvangen lonen, rente, dividenden en dergelijke.

Main concepts

Consumption of fixed capital: the calculated depreciation of machinery, buildings and other fixed assets that are used in the production process, in as far as this reduction in value is caused by normal technical and economic ageing and insurable accidental damage.

Basic prices: Valuation of value added at basic prices excludes trade and transport margins as well as net taxes and subsidies on production.

Saving: the part of disposable national income that is used for consumption.

Domestic product: the total income generated through production in the Netherlands. It is equal to the sum of value added in all branches of industry. Is usually used gross.

Gross: including consumption of fixed capital.

Consumption: the goods and services used for direct satisfaction of individual or collective needs.

Economic growth: the percentage volume growth of value added, or gross domestic product at market prices over a certain period.

Operating surplus: the part of value added at factor costs that remains after deducting the compensation of employees. For corporations it can be regarded as compensation for the use of capital in the production process. In the case of family enterprises it also contains compensation for work by the owners and their family members.

Final demand: the value of produced final products, which is to say the goods and services that in the considered period are not (completely) used in the Dutch production process. It consists of exports, consumption and investment.

Intermediary use: the goods and services that are used in the production process for further processing or the production of other goods and services.

Fixed capital formation: the final demand which is put in a Dutch production process, but is not or only partly used up in the considered period.

Market prices: is used to value value added and domestic product. Valuation at market prices equals that at factorcosts plus taxes on production and imports minus subsidies on production and imports.

Imports: consist of the goods and services sold to residents by the rest of the world.

National income: the income received by Dutch residents because of their participation in a (Dutch or foreign) production process, or because of their possession of property, bonds, loans and savings accounts. Equals the sum of primary income as well as domestic product plus the wages, interest, dividends and the like received on balance from the rest of the world.

Nationaal product: de totale toegevoegde waarde die in Nederland wordt voortgebracht, plus de per saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens. De reële verandering ervan is exclusief de invloed van de ruilvoetverandering, dit in tegenstelling tot de reële verandering van het nationaal inkomen.

Netto: exclusief afschrijvingen.

Ruilvoetverandering: een indexcijfer dat de verhouding weergeeft tussen de gemiddelde ontwikkeling van de uitvoerprijzen en van de invoerprijzen. Als het prijspeil van de uitvoer sneller stijgt dan dat van de invoer, is sprake van een ruilvoetverbetering.

Saldo lopende transacties met het buitenland: het geld dat een land per saldo aan goederen-, diensten- en inkomstenstransacties uit het buitenland ontvangt of daaraan moet betalen.

Toegerekende bankdiensten (rentemarge): de impliciete beloning voor banken die ontstaat uit het verschil tussen de rente, dividenden en dergelijke die banken ontvangen op uitgezette middelen en de rente die ze betalen voor het gebruik van aangetrokken middelen. Deze toegerekende bankdiensten moeten worden afgetrokken van de toegevoegde waarde van de andere bedrijfstakken, teneinde een dubbelrekening in het BBP te voorkomen (de 'correctie verbruik toegerekende bankdiensten').

Vaste activa: productiemiddelen die langer dan één jaar meegaan en die een behoorlijke waarde vertegenwoordigen. Omvat materiële activa en immateriële activa. De aankopen en het zelf bouwen ervan behoren tot de investeringen. De waardevermindering komt tot uitdrukking in de afschrijvingen.

Wederuitvoer: de goederenstroom die, op weg van het ene land naar het andere, door Nederland heen vervoerd wordt en daarbij (tijdelijk) eigendom wordt van een ingezetene, zonder dat hier een industriële bewerking plaatsvindt. Dit betreft onder andere goederen die door Nederlandse distributiecentra worden ingeklaard en uitgeleverd aan andere landen. Maakt deel uit van de invoer en de uitvoer.

National product: the value added generated in the Netherlands, plus the primary income received on balance from the rest of the world. The changes in real terms are exclusive of changes in the terms of trade, in contrary to the changes in real terms of national income.

Net: excluding consumption of fixed capital.

Changes in the terms of trade: an index that expresses the ratio between the average change in exports prices and the average change in imports prices. If the level of exports prices rises faster than that of imports prices, the terms of trade improve.

Surplus of the nation on current transactions: the money from goods, services and income transactions that a nation on balance receives from or has to pay to the rest of the world.

Imputed bank services: the implicit compensation for banks that stems from the difference between the interest, dividends, etcetera that banks receive on money put out and the interest they pay for the use of deposited means. The imputed bank services have to be subtracted from the value added of the other economic activities, in order to prevent double counting in calculating GDP (the correction item 'consumption of imputed bank services').

Fixed assets: means of production in use for more than one year with a substantial value. Comprise tangible as well as intangible assets. The purchase and own-account construction of them are part of investment. The depreciation is expressed in the consumption of fixed capital.

Re-exports: the goods that, on their way from one country to another, are transported through the Netherlands and (temporarily) become property of a Dutch resident, but do not undergo industrial processing. This includes goods that Dutch distribution centres clear through customs and expedite to other countries. Re-exports are part of exports and of imports.

Verwante publicaties

De gegevens uit de Kwartaalrekeningen zijn beschikbaar in de gratis toegankelijke database StatLine van het CBS op Internet: www.cbs.nl. Hierin staan uiteraard ook cijfers uit tal van andere CBS-statistieken. Verder zijn op de website onder andere de conjunctuurpersberichten van het CBS te vinden en het wekelijkse webmagazine. Actuele gegevens over de conjunctuur zijn daarnaast beschikbaar op Teletekst, Conjunctuurpagina 506, Nieuwspagina 507.

Nationale rekeningen 2000	€ 38,57
De Nederlandse economie 2000	€ 12,93
Conjunctuurbericht, maandelijks bijlage bij het Statistisch bulletin	
Abonnement Statistisch bulletin	€ 70,50